

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**NATON KOLLEKTIIVISEN PUOLUSTUKSEN SOTILAALLISET
HAASTEET BALTIAN MAIDEN TUKEMISESSA**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Juuso Lehto

Sotatieteiden maisterikurssi 9
Maasotalinja

Huhtikuu 2020

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 9	Koulutusohjelma Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Juuso Lehto	
Opinnäytetyön nimi Naton kollektiivisen puolustuksen sotilaalliset haasteet Baltian maiden tukemisessa	
Oppiaine, johon työ liittyy Operaatiotaito ja taktiikka	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2020	Tekstisivuja 84 Liitesivuja 4
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Kylmän sodan päättyminen merkitsi muutosta kansainvälisen järjestelmän turvallisuustilanteeseen ja länsimaiseen sodan kuvan muutokseen. Neuvostoliiton romahdus ja Varsovan liiton hajoaminen merkitsivät länsimaille kylmän sodan aikaisen vallitsevan uhan väistymistä. Länsimaisten asevoimien kehittäminen alkoi siirtyä konventionaalisen sodankäynnin suorituskykyjen kehittämisestä kriisinhallinta-operaatioiden ja terrorismin vastaisen taistelun muodostamiin vaatimuksiin. Naton asevoimien tehtävien muuttuessa sen kyky tavanomaisin asein käytävään laajamittaiseen sodankäyntiin heikkeni. Euroopan turvallisuusympäristö muuttui Ukrainan kriisin seurauksena vuonna 2014. Ukrainan tapahtumien seurauksena Nato alkoi palauttaa kollektiivisen puolustuksen suorituskykyjä riittävän sotilaallisen kyvyn ja pelotteen saavuttamiseksi. Suorituskykyjen kehittäminen noudattelee kuitenkin hidasta logiikkaa. Naton tuli vastata Venäjän muodostamaan uhkaan kylmän sodan jälkeen muodostuneilla suorituskyvyillä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä haasteita Venäjän sotilaalliset suorituskyvyt ja Naton asevoimien nykytila muodostavat Baltian maiden puolustamisessa. Tutkimuksen pääkysymys oli, mitkä ovat Naton kollektiivisen puolustuksen sotilaalliset haasteet Baltian maiden kriisin tukemiseksi.</p> <p>Tutkimuksen teoreettinen näkökulma oli sodan kuvan muutos ja sen vaikutus asevoimien käyttöön. Tutkimusmetodina käytettiin laadullista sisällönanalyysia. Primääriaineisto koostui kansainvälisistä tutkimusraporteista ja artikkeleista sekä Naton virallisista asiakirjoista ja julkaisuista. Aineistoa tulkittiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin, jota tuettiin induktiivisella päättelyllä. Tutkimuksen lähdeaineistoa tuettiin suomalaisella tutkimuskirjallisuudella ja lehtiartikkeleilla.</p> <p>Tutkimus osoitti, että Venäjän Läntinen sotilaspiiri omaa Naton maajoukkoihin verrattuna vahvat maavoimat, jotka ovat nopeasti käytettävissä. Lisäksi Venäjä on kehittänyt kaukovaikutuskykyä Baltian maiden lähialueella, erityisesti Kaliningradissa. Euroopan turvallisuusympäristön muutos vuonna 2014 vaati Natoa kehittämään kollektiivisen puolustuksen suorituskykyjä erityisesti itäisten jäsenvaltioiden suojaksi. Nato paransi valmiuttaan ja kasvatti pelotettaan nostamalla valmiusjoukkojen määrää ja asettamalla monikansalliset taisteluosastot Baltian maihin ja Puolaan. Venäjän asevoimien suorituskyvyt asettavat kuitenkin korkeat ajalliset ja määrälliset vaatimukset Natolle, jolloin Baltian puolustaminen on riippuvainen muista Nato-maista siirrettävistä joukoista.</p> <p>Naton kollektiivisen puolustuksen sotilaalliset haasteet liittyvät Venäjän etuun aika- ja etäisyystekijöissä. Natolle merkittävän haasteen luo Venäjän kyky vaikuttaa kauaskantoisilla aseilla Naton joukkojen siirtoihin Baltian maiden tueksi. Kylmän sodan jälkeinen sodan kuvan muutos on vaikuttanut Naton valmiudellisiin kykyihin ja sen jäsenvaltioiden konventionaalisiin suorituskykyihin, jolloin Natolla ei ole riittävästi valmiudellista mekanisoitua voimaa Baltian maiden puolustamiseksi. Naton keskeinen haaste on saada tarpeeksi voimaa, riittävän ajoissa Baltian maiden tueksi.</p>	
<p>AVAINSANAT Nato, kollektiivinen puolustus, Baltian maat, sodan kuva</p>	

NATON KOLLEKTIIVISEN PUOLUSTUKSEN SOTILAALLISET HAASTEET BALTIAN MAIDEN TUKEMISESSA

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 TUTKIMUKSEN TAUSTA	1
1.2 TUTKIMUSTILANNE	3
1.3 TUTKIMUKSEN PÄÄMÄÄRÄ JA TUTKIMUSONGELMA	6
1.4 TEOREETTINEN VIITEKEHYS, RAJAUKSET JA KÄSITTEET	8
1.5 TUTKIMUKSEN RAKENNE JA TUTKIMUSMENETELMÄT	19
2 VENÄJÄN SOTILAALLINEN SUORITUSKYKY NATON ITÄISEN SEKTORIN LÄHIALUEELLA	23
2.1 VENÄJÄN ASEVOIMAT YLEISESTI	25
2.2 VENÄJÄN ASEVOIMIEN SOTILAALLINEN SUORITUSKYKY LÄNTISELLÄ SOTILASPIIRILLÄ	27
2.2.1 Läntisen sotilaspiirin taistelupotentiaali	27
2.2.2 Venäjän kauko- ja täsmävaikutuskyky	32
2.3 NÄKÖKULMIA VENÄJÄN SOTILAALLISTEN SUORITUSKYKYJEN KÄYTÖSTÄ BALTIAN MAISSA	35
2.4 VAATIMUKSET NATON SOTILAALLISILLE SUORITUSKYVYILLE BALTIAN MAIDEN PUOLUSTAMISESSA	38
3 NATON SOTILAALLINEN SUORITUSKYKY BALTIAN MAIDEN TUKEMISESSA	42
3.1 NATON YHTEISEN PUOLUSTUKSEN PERUSTEET	42
3.2 NATON REAKTIO VUODEN 2014 TURVALLISUUSYMPÄRISTÖN MUUTOKSEEN	45
3.3 NATON SOTILAALLINEN VOIMA BALTIAN MAISSA	49
3.3.1 Baltian maiden kansalliset suorituskyvyt	49
3.3.2 EFP-joukot	53
3.4 BALTIAN MAIDEN TUKEMISEEN NOPEASTI PROJISOITAVAT JOUKOT	55
3.4.1 Naton valmiusjoukot	55
3.4.2 Jäsenvaltioiden potentiaaliset joukot	58
3.5 NATON POTENTIAALINEN PÄÄVOIMA	61
3.6 JOHTOPÄÄTÖKSET	67
4 ANALYYSI NATON SOTILAALLISISTA HAASTEISTA BALTIAN MAIDEN TUKEMISESSA	70
4.1 VOIMASUHDEANALYYSI	71
4.2 VOIMAPROJISOINNIN HAASTEET	75
4.3 YHDISTELMÄ	79
5 POHDINTA	82
LÄHTEET	85
LIITTEET	99

NATON KOLLEKTIIVISEN PUOLUSTUKSEN SOTILAALLISET HAASTEET BALTIAN MAIDEN TUKEMISESSA

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Euroopan ja erityisesti Itämeren alueen turvallisuusympäristö on kokenut muutoksia viimeisen 30-vuoden aikana. Kylmän sodan päättyminen ja Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1991 merkitsivät laajamittaisen sodan uhan päättymistä Euroopassa. Samassa Viro, Latvia ja Liettua – entiset Neuvostotasavallat – saivat itsenäisyyden. Itsenäistymisen jälkeen Baltian maiden turvallisuuspoliittinen valinta oli liittoutuminen ja pyrkimys integroitua länteen. Baltian maat liittyivät Natoon ja Euroopan Unioniin vuonna 2004.

Baltian maiden liittymisen Natoon mahdollisti muuttunut turvallisuusympäristö Euroopassa. Kylmän sodan jälkeen ja erityisesti 2000-luvulla Naton merkitys puolustusliittona oli vähentynyt ja Natosta oli muuttunut turvallisuusorganisaatio, joka keskittyi laajaan turvallisuuteen, unohtaen konventionaalisten uhkien mahdollisuudet. Yhdysvaltojen – ja samalla Naton – turvallisuuspolitiikan painopisteen muuttuessa Euroopasta Lähi-itään läntisten asevoimien tehtävät muuttuivat enenevässä määrin kriisinhallintaan ja terrorismin torjuntaan.¹

Turvallisuusympäristön muutos mahdollisti myös Baltian maiden liittymisen Natoon, koska uhan laskun seurauksena Naton aikaisemmilla uskottavan puolustuksen vaatimuksilla ei nähty olevan enää suurta merkitystä. Lisäksi Baltian maiden liittymistä edesauttoi Naton ja Yhdysvaltojen pyrkimys Euroopan poliittisen integraation tukemiseen². Kylmän sodan jälkeen ja eri-

---

¹ Salenius-Pasternak, Charly (ed.): *Joidenkin puolustamisesta monen turvaamiseen, Naton tie puolustusliitosta turvallisuusmanageriksi*. UPI-raportti 17/2007, Multiprint Oy, Helsinki 2007, s. 16, 29.

² Kuusela, Janne: Naton muutos ja tulevaisuuden näkymät, *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Fred Blomberg (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia Nro 4, Helsinki 2016, s. 239.

tyisesti 2000-luvulla Nato tarvitsi uuden tarkoituksen. Nato omaksui roolin globaalien turvallisuuden ylläpitäjänä.³

Kylmän sodan päättyminen ja vallitsevan uhan päättyminen merkitsivät sodan kuvan muutosta länsimaisissa asevoimissa. Länsimainen sodan kuvan muutos johti yleiseen puolustusbudjetien laskuun, jonka seurauksena monet länsimaat lakkauttivat asevelvollisuusarmeijansa ja siirtyivät ammattiarmeijoihin. Asevoimien tehtävien muuttuessa ja ammattimaistuesssa, niiden koot pienentyivät ja kyky konventionaaliseen sodankäyntiin heikkeni.⁴ Vaikka kollektiivinen puolustus jäi Naton tärkeimmäksi tehtäväksi myös kylmän sodan jälkeen, sen todellinen suorituskyky oli heikentynyt.

Euroopan kylmän sodan jälkeinen turvallisuuskehitys koki täyskäännöksen, kun Venäjä valtasi Krimin niemimaan ja aloitti sotatoimien tukemisen Itä-Ukrainassa. Ukrainan kriisin jälkeen monet Nato-maat ovat pyrkineet palauttamaan omia suorituskykyjään ja nostamaan puolustusmenojaan.⁵ Erityisesti Naton itäiset jäsenvaltiot huolestuivat Venäjän toimista ja sen tulevista kehityksestä.

Turvallisuusympäristön muutos vaikutti Naton valmiusajatteluun, jolloin Nato aloitti toimet puolustuskyvyn nostamiseksi ja pelotteen kasvattamiseksi. Vuodesta 2014 lähtien Nato on kehittänyt valmiutta ja lisännyt valmiusjoukkojen määrää. Lisäksi vuonna 2016 päätettiin monikansallisten taisteluosastojen sijoittamisesta Baltian maihin. Onko kuitenkin 25 vuoden laiminlyönti perinteiseen sodankäyntiin kykenevien joukkojen kehittämisessä vaikuttanut Naton kykyyn vastata uskottavasti Venäjän uhkaan sotilaallisten suorituskykyjen näkökulmasta?

Muuttuneen turvallisuusympäristön ja Naton kylmän sodan jälkeisen strategisen kehityksen seurauksena Nato on tilanteessa, jossa se on geopoliittisesti lähentynyt Venäjän ydinaluetta ilman samanlaista suorituskykyä kuin sillä oli kylmän sodan aikana. Tästä herää kysymys, oliko Baltian maiden Nato-jäsenyys strateginen virhe Natolle ja Yhdysvalloille.⁶ Ovatko nykytilanteessa Naton kollektiivisen puolustuksen pelote ja suorituskyvyt riittävät Venäjän valtapo-

³ Salonijs-Pasternak (2007), s. 10.

⁴ Raitasalo, Jyri: *Why NATO isn't ready to take on Russia*. The National Interest. 11/2017. [<http://nationalinterest.org/feature/why-nato-isnt-ready-to-take-russia-23052>], luettu 20.12.2019.

⁵ NATO: *Wales Summit Declaration*, para 1-11. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm], luettu: 11.10.2019.

⁶ Ks. mm.: Blomberg, Fred (ed.): *Suomen Nato-jäsenyyden edut ja haitat realismin näkökulmasta tarkasteltuna, Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia Nro 4, Helsinki 2016, s. 315–316.

liittisiä pyrkimyksiä vastaan? Entä mikäli pelote murtuu, mitkä ovat Naton kollektiivisen puolustuksen sotilaalliset haasteet Baltian maiden tukemiseksi?

Nykyinen Itämeren alueen turvallisuusympäristö ja turvallisuuspoliittinen tilanne ovat mielenkiintoisia myös Suomen kannalta. Suomi ei ole Naton jäsen, mutta Baltian maiden tilanne Naton jäsenenä olisi suhteellisesti verrattavissa oleva Suomen mahdollisen jäsenyyden kanssa. Suomen ja Baltian turvallisuusympäristö ja geopoliittinen sijainti ovat hyvinkin samankaltaiset. Näin ollen Naton kollektiivisen puolustuksen haasteet olisivat – ainakin teoriassa – samankaltaiset Suomen kohdalla. Mikäli Naton ja Venäjän välillä syntyisi kriisi Baltian alueella, Suomi tuskin pystyisi jäämään täysin sivulliseksi, ottaen huomioon Suomen geopoliittisen sijainnin Venäjän etupiirissä ja Itämeren toimintaympäristössä.

1.2 Tutkimustilanne

Ukrainan tapahtumat vuonna 2014 lisäsivät eri tutkimuslaitosten ja tutkijoiden mielenkiintoa Naton ja Venäjän välisiin suhteisiin. Erityisesti vuosien 2014–2016 välisenä aikana Naton itäisten jäsenvaltioiden tilanne oli Nato-tutkimuksessa tarkastelun alla. RAND Corporationin julkaisemassa sotapeleihin perustuneessa tutkimusraportissa *Reinforcing deterrence on NATO's eastern flank, Wargaming the defence of the Baltics*⁷ todettiin lukuisten eri sotapelien jälkeen, että Nato ei kykene estämään Baltian maiden valtausta. RAND Corporationin johtamien sotapelien toteutus tapahtui vuosien 2014–2016 välisenä aikana. Raportin mukaan, kaikissa skenaarioissa, Venäjä kykenisi valtaamaan Tallinnan ja Riikan viimeistään 60 tunnissa hyökkäyksen alettua. Kyseinen sotapelitutkimus on näin ollen luonut taustaolettamuksen tähän tutkimukseen: Natolla on haasteita Baltian maiden puolustamisessa.

Euroopan turvallisuusympäristön muutos vuonna 2014 lisäsi myös Venäjän ja Naton suorituskykyjen tarkastelua. Venäjän suorituskykyjen kehittymistä on arvioinut muun muassa Totalförsvarets Forskninginstitut (FOI) teoksessa *Russian military capability in a ten-year perspective - 2019* sekä Defence Intelligence Agency (DIA) teoksessa *Russia Military Power: Building A Military to Support Great Power Aspiration*⁸. Lisäksi monet muut tutkimuslaitokset, kuten RAND Corporation ja Insitute for the Study of War (ISW), ovat arvioineet Venäjän

⁷ Shlapak, David A. & Michael W. Johnson: *Reinforcing deterrence on NATO's eastern flank, Wargaming the defence of the Baltics*. RAND Corporation, 2016.

⁸ Westerlund, Fredrik & Susanne Oxenstierna (eds.), Gudrun Persson, Jonas Kjellen, Johan Nordberg, Jakob Hedskog, Tomas Malmöf, Martin Goliath, johan Engvall & Nils Dahlqvist: *Russian military capability in a ten-year perspective - 2019*. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, Tukholma 2019 ja Defence Intelligence Agency: *Russia Military Power: Building A Military to Support Great Power Aspirations*. DIA, 2017.

asevoimien suorituskykyjä. Tutkimusraporttien ja dokumenttien yleisenä johtopäätöksenä on se, että Venäjällä vuonna 2008 alkanut sotilasreformi on nostanut Venäjän suorituskykyjä erityisesti Läntisellä sotilaspiirillä kaluston modernisaation ja sotilasrakenteiden kehittämisen johdosta. Venäjän asevoimat ovat kehittäneet kykyään laajamittaiseen sodankäyntiin ja omaavat 2010-luvun lopussa vahvan maavoimallisen komponentin Euroopan Nato-maihin verrattuna.

Naton suorituskykyyn ja kollektiiviseen puolustukseen vaikuttaa länsimainen sodan kuva ja sen muutos. Länsimaisen sodan kuvan muutosta on Suomessa tutkittu suhteellisen kattavasti. Esimerkiksi Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisemat, Jyri Raitasalon ja Joonas Sipilän toimittamat teokset *Muuttuva sota* sekä *Sota - teoria ja todellisuus, näkökulmia sodan muutokseen* ovat sodan kuvan muutoksen tarkasteluun perustuvia teoksia. Sodan kuvan muutokseen liittyvän tutkimuskirjallisuuden mukaan länsimainen sodan kuva on muuttunut kylmän sodan päättymisen jälkeen, jolloin länsimaisten asevoimien osalta laajamittainen sodankäyntikyky on muuttunut pienempien kriisien ja terrorismin torjuntaan. Kylmän sodan päättymisen ja sen jälkeinen kehitys on muuttanut länsimaista sodan kuvaa ja asevoimien käyttöä.⁹

Naton suorituskykyjen osalta tutkimus on keskittynyt muun muassa huippukokousten jälkeisten toimenpiteiden arviointiin. Vuosien 2014-2016 välisenä aikana Nato suoritti suorituskykyjen nostoon tähtääviä toimenpiteitä muun muassa asettamalla monikansalliset taisteluosastot Baltian maihin sekä kasvattamalla valmiusjoukkojen määrää. Kyseisten toimenpiteiden vaikutusta Naton suorituskykyyn on arvioitu muun muassa Karsten Friisin toimittamassa artikkelikokoelmassa *Nato and collective defence in the 21st century – An assessment of the Warsaw Summit* sekä monissa RAND Corporationin ja muiden tutkimuslaitosten julkaisemissa dokumenteissa.¹⁰ Lisäksi Nato Defence College (NDC) ja Naton muut omat dokumentit ovat tarkastelleet huippukokousten toimenpiteitä. Yleisesti ottaen Naton toimenpiteet Ukrainan kriisin jälkeen ovat monen dokumentin ja artikkelin mukaan oikeita. Lähteistä ja arvioista riippuen toimenpiteiden riittävyys on nähty kuitenkin varsin kahtiajakoisena. Useiden arvioiden mukaan toimilla on ollut vaikutusta Naton pelotteen muodostumiseen, mutta varsinaista sotilaallista suorituskykyä se ei ole nostanut tarvittavaa määrää.

⁹ Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä (eds.): *Sota - Teoria ja todellisuus, Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos; Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008; Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä (eds.): *Muuttuva sota*. Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian Laitos, kustannus Oy Suomen Mies, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2005.

¹⁰ Ks. esim.: Friis, Karsten (ed.): *Nato and collective defence in the 21st century – An assessment of the Warsaw Summit*. Routledge, New York, 2017; Boston, Scott, Michael Johnson, Nathan Beauchamp-Mustafaga & Yvonne K. Crane: *Assessing the Conventional force imbalance in Europe, Implications for countering Russian local su-*

Naton ja Baltian maihin liittyvä viimeaikainen tutkimus on keskittynyt siihen, miten pelotetta ja suorituskykyjä Baltian maissa tulisi kasvattaa. Osittain tämä on tapahtunut vuonna 2014–2016 tehtyjen havaintojen ja tutkimusten seurauksena. Esimerkiksi R.D. Hookerin tutkimuksessa *How to Defend the Baltic States* käsitellään mahdollinen skenaario Baltian maiden puolustuksen vaiheista ja toimenpiteistä, joita tutkijan mielestä tulisi tehdä. Lisäksi lukuisat kansainväliset julkaisut ovat arvioineet Naton toimenpiteitä pelotteen kasvattamiseksi ja Baltian maiden puolustamiseksi.¹¹ Yleisesti tutkimuksissa on esitetty, että Naton tulisi lisätä raskaiden valmiudellisten joukkojen määrää Baltian maissa tai sen lähialueella, jolloin Natolla olisi tosiasiallinen kyky siirtyä puolustamaan Baltian maita.

Maanpuolustuskorkeakoulun tutkimusten viimeaikainen trendi Naton tutkimisessa on liittynyt Nato-yhteistyöhön ja Naton suorituskykyyn sekä Naton toiminnan muutokseen. Vuonna 2005 Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitos julkaisi Kaarle Lagerstamin väitöskirjan Naton sotilaallisen rakenteen muutoksesta. Tutkimuksessa tarkasteltiin taloudellisten, sotilaallisten, poliittisten ja maantieteellisten tekijöiden vaikutusta Naton sotilaallisen rakenteen muutokseen kylmän sodan jälkeen. Rakenteen muutoksiin vaikuttaneita keskeisiä tekijöitä on ollut muun muassa toiminta-alueen laajentuminen ja kriisinhallinnan painoarvon kasvaminen. Eriyteisesti jälkimmäisellä on ollut merkittävä rooli länsimaisten asevoimien käyttöön.¹²

Osittain samaan aikaan tämän tutkimuksen kanssa on tehty tutkimus Naton pelotteesta. Maanpuolustuskorkeakoulu julkaisi vuonna 2019 Tuomo Norosen diplomityön *Baltia - Naton Akilleen kantapää* -tutkimusraportin, jossa tarkasteltiin, miten Nato on vahvistanut pelotevaikutustaan vuosina 2014–2019. Tutkimus osoitti, että Krimin tapahtumat vuonna 2014 pakottivat Naton lisäämään toimenpiteitään pelotteen kasvattamiseksi. Tutkimuksen perusteella Naton merkityksellinen pelotevaikutus suhteessa Venäjään kasvoi kuitenkin vain hieman, pääosin monikansallisten taisteluosastojen ryhmittämisellä. Lisäksi tutkimus osoitti, että Naton pelote on riippuvainen Yhdysvaltojen globaalista interventiokyvystä.¹³ Tutkimus on antanut hyviä

---

periority. RAND Corporation, Santa Monica 2018; Shlapak, David A.: *Detering Russian Aggression in the Baltic States, What it takes to win*. (testimony), Rand Corporation, Santa Monica 2017.

¹¹ Hooker R.D.: *How to Defend the Baltic States*. The Jamestown foundation, Washington, DC 2019. Ks. myös: Ochmanek, David, Peter A. Wilson, Brenna Allen, John Speed Meyers & Carter C. Price: *U.S. Military Capabilities and Forces for a Dangerous World: Rethinking the U.S. Approach to Force Planning*. RAND Corporation, Santa Monica 2017; Nicholson, John W.: *NATO's Land forces, Strength and speed matter*. PRISM Vol 6, No 2 2016, Center for Complex Operations, Washington DC. 2016.

¹² Lagerstam, Kaarle; *Naton muutos; Tutkimus Naton sotilaallisen rakenteen kehittämiseen vaikuttaneista tekijöistä kylmän sodan jälkeen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, No 22, Helsinki 2005.

¹³ Noronen, Tuomo: *Baltia - Naton Akilleen kantapää*. Diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2019.

lähtökohtia haasteiden tarkasteluun erityisesti pelotteen näkökulmasta. Lisäksi Norosen tutkimusraportti on ohjannut tutkijaa relevantin lähdeaineiston piiriin.

Naton liittokunnan merkitystä Euroopassa on käsitelty myös Fred Blombergsin väitöskirjassa *Euroopan voimatasapainojärjestelmä 1990-2012* vuodelta 2013. Tutkimuksessa Blomberg on tarkastellut Euroopan voimatasapainojärjestelmää ja Euroopassa vaikuttavien suurvaltojen valtopolitiikkaa kylmän sodan jälkeen eri realismin haarojen näkökulmasta¹⁴. Fred Blombergin vuonna 2016 toimittama kokoelmateos *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökoh-tia* on myös tuottanut taustaa tähän tutkimukseen. Teos sisältää näkökulmia eurooppalaisesta turvallisuusjärjestelmästä sekä toimijoista, jotka ovat myös tämän tutkimuksen keskiössä.

Natoon ja Baltian maihin liittyvät aikaisemmat pro gradu -tutkielmat ovat keskittyneet Baltian maiden turvallisuuspolitiikkaan sekä Baltian ja Venäjän suhteisiin Natoon liittymisen jälkeen. Lisäksi on tutkittu Naton toimintakykyä Baltian maiden liittymisen jälkeen. Kyseiset tutkimukset avaavat Naton ja Baltian maiden keskinäistä suhdetta sekä Baltian maiden turvallisuuspolitiikkaa ja ovat luoneet tähän tutkimukseen tietopohjaa keskeisistä toimijoista. Valta-osa aikaisemmista Maanpuolustuskorkeakoulun tutkimuksista on tehty ennen vuotta 2014, jolloin Euroopan turvallisuusympäristö on muuttunut aikaisemmista tutkimuksista.

Yleisesti liittoja ja liittoteorioita on tutkittu kansainvälisellä tasolla suhteellisen paljon. Monet eri liittoteorioihin liittyvät tutkimukset käsittelevät liittojen syntymistä ja hajoamista sekä liittojen toimintaa. Liittoteoriaa kylmän sodan jälkeen ovat kehittäneet erityisesti Stephen Walt¹⁵ ja Glenn Snyder¹⁶. Vaikka tässä tutkimuksessa teoreettinen tausta ei liity uhkatasapainoon tai liittodilemmaan, ovat viitteissä mainitut teokset luoneet taustaa liittojen tarkastelulle.

1.3 Tutkimuksen päämäärä ja tutkimusongelma

Tutkimusongelmaa lähestytään sodan kuvan muutoksen näkökulmasta. Euroopan toimintaympäristön muutos Venäjän Krimin niemimaan valtauksen jälkeen asetti Natolle vaatimuk-

¹⁴ Blombergs, Fred; *Euroopan voimatasapainojärjestelmä 1990-2012; Euroopan vakaas rakenteellisen, uusklassisen ja hegemonisen realismin näkökulmasta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 32, Helsinki 2013.

¹⁵ Ks. esim.: Walt, Stephen; *The Origins of Alliances*. Cornell University Press, Ithaca, New York 1987; Walt Stephen: *Alliances in a unipolar world, International relations Theory and the consequences of unipolarity*. Ikenberry John G., Mastanduno Michael, Wohlworth William C. (eds.), Cambridge University Press, New York 2011.

¹⁶ Snyder, Glenn: *The Security Dilemma in Alliance Politics*. Cambridge University Press, Cambridge 1984; Snyder, Glenn: *Alliance Politics*, Cornell University Press, Ithaca 1997.

sia kehittää kollektiivista puolustusta. Suorituskykyjen kehittäminen on kuitenkin pitkäaikainen prosessi, jolloin uhkaan voidaan vastata aluksi vain olemassa olevilla suorituskyvyillä.

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää, mitkä ovat Venäjän sotilaallisten suorituskykyjen asettamat vaatimukset Naton Baltian maiden puolustamiselle ja mitkä ovat Naton Baltian maiden puolustamiseen liittyvät sotilaalliset suorituskyvyt muuttuneen sodan kuvan seurauksena. Tutkimuksen päämääränä on selvittää, mitkä ovat Naton kollektiivisen puolustuksen haasteet Baltian maiden tukemisessa, mikäli Venäjä käyttää sotilaallista voimaa Baltian maita kohtaan.

Liittokuntia tutkineen Stephen Waltin mukaan valtiot liittoutuvat pääasiassa hakeakseen turvaa tai kasvattaakseen voimaa kansainvälisessä järjestelmässä.¹⁷ Naton tehtävä on taata jäsenvaltioidensa turvallisuus sotilaallisilla ja poliittisilla keinoin¹⁸. Naton kollektiivinen puolustus on yhteinen ”sopimus”¹⁹ avun antamisesta, mikäli jokin jäsenvaltio joutuu hyökkäyksen kohteeksi. Sopimus toimii siis pidäkkeenä ulkopuoliselle uhkaavalle valtiolle sekä osin myös liittokunnan sisäisesti velvoittavavana tekijänä tuen antamiselle. Tutkimuksessa arvioidaan Naton ydintehtävän – kollektiivisen puolustuksen – haasteita Baltian maiden tukemiseen liittyen.

Kollektiivinen puolustus perustuu sotilaallisiin suorituskykyihin. Naton sotilaalliset suorituskyvyt kehittyvät ja muuttuvat vallitsevien uhkakuvien ja turvallisuusympäristön muutosten seurauksena. Sodan kuva toimii asevoimien käytön perustana, jolloin sodan kuva muutos vaikuttaa asevoimien käyttöön, tehtäviin ja haasteisiin. Tutkimuksen teoreettinen näkökulma on sodan kuvan muutos ja sen vaikutus asevoimien käyttöön. Naton asevoimien tehtävät ovat seurausta kylmän sodan jälkeisestä kehityksestä, jolloin niillä vastaaminen Ukrainan kriisin jälkeiseen toimintaympäristöön luo haasteita heikentyneen perinteisen sodankäyntikyvyn vuoksi.

Työn tutkimusongelma (päättökysymys) on seuraava:

- Mitkä ovat Naton kollektiivisen puolustuksen sotilaalliset haasteet Baltian maiden kriisin tukemiseksi?

¹⁷ Ks. esim: Walt (1987), s. 264.

¹⁸ Kuusela (2016), s. 247.

¹⁹ NATO: *The North Atlantic Treaty*. Washington D.C – 4 April 1949. Saatavilla internetissä: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?], luettu 25.6.2017. Naton kollektiiviseen puolustukseen liittyvällä sopimuksella tarkoitetaan Pohjois-Atlantin sopimuksen viidettä artiklaa (article 5).

Tutkimusongelmaan etsitään ratkaisua kahden alatutkimuskysymyksen avulla. Venäjän toimien seurauksena vuonna 2014 Nato päätti vahvistaa itäistä sivustaansa. Euroopan turvallisuusympäristö muuttui ja katseet kohdistuivat Baltian maihin, jotka kokivat Venäjän toimet uhaksi omalle turvallisuudelleen. Tutkimuksessa arvioidaan Naton ja Venäjän sotilaallisia suorituskykyjä ja sotilaallista voimaa, joiden perusteella analysoidaan Baltian maiden puolustamisen sotilaallisia haasteita. Jotta kyetään arvioimaan Naton sotilaallisia haasteita, tulee selvittää, mitä vaatimuksia Venäjän asevoimat asettavat Naton kollektiiviselle puolustukselle Baltian maiden tukemiseksi.

Ensimmäisellä apututkimuskysymyksellä selvitetään Venäjän sotilaallinen suorituskyky, joka sillä olisi käytettävissä Baltian maihin hyökätessä, sekä sen vaikutus Naton Baltian maiden puolustamiseen. Ensimmäinen apututkimuskysymys on:

- Mitkä ovat Baltian maiden puolustamisen sotilaalliset vaatimukset?

Toisella apututkimuskysymyksellä selvitetään Naton potentiaalinen sotilaallinen suorituskyky Baltian maiden puolustamisessa. Naton suorituskykyjä arvioidaan ajan suhteen, jolloin Naton suorituskykyä arvioidaan Baltian maissa olevien, nopeasti saatavien ja päävoiman suorituskykyjen osalta.

- Mitkä ovat Baltian maiden puolustamiseen liittyvät sotilaalliset suorituskyvyt?

Vastaamalla kahteen alatutkimuskysymykseen kyetään arvioimaan tutkimustehtävää ja vastaamaan päätutkimusongelmaan eli selvittämään suorituskyvyille asetettujen vaatimusten ja olemassa olevien suorituskykyjen väliset muuttujat – eli tekijät, jotka aiheuttavat Natolle haasteita puolustaa Baltian maita. Jokaisessa asialuvussa vastataan omaan tutkimuskysymykseen. Päätutkimusongelmaan vastataan analyysiluvussa.

1.4 Teorettinen viitekehys, rajaukset ja käsitteet

Kylmän sodan jälkeen käsitykset sodasta ja sen luonteesta ovat muuttuneet, minkä seurauksena myös tavat, joilla sotiin varaudutaan, ovat muuttuneet. Kylmän sodan jälkeen länsimainen sodan kuva muuttui, mikä vaikutti Naton asevoimien käyttöön ja näin ollen myös sen suorituskykyihin. Sodan kuvaan ja sen määrittelyyn vaikuttaa oleellisesti se, miten sota ymmärretään, ja sodan ymmärrys vaikuttaa siihen, millaisiksi sodan käytännöt muokkautuvat. Näin ol-

len sodasta vallitsevat käsitykset ovat kulttuurisidonnaisia, jolloin sota käsitetään myös sosiaalisen prosessina.

Sodan paradigma ”voidaan ymmärtää laajasti hyväksyttynä ja yhteisenä tapana hahmottaa sota, sen päämääriä ja luonnetta sekä käytettäviä sodankäyntimenetelmiä”. Sodan käsittämiseen vaikuttaa myös teoreettinen näkökulma. Sotaa voidaan tarkastella esimerkiksi konstruktivistisesta näkökulmasta, jolloin sosiaalinen vuorovaikutus ja yhteisistä uskomuksista syntyneet ja jaetut käsitykset antavat materiaaliselle todellisuudelle merkityksen. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaalisessa kommunikaatiossa yhteiset ymmärrykset leviävät kielen avulla ja materiaalsen todellisuuden käsityksistä ja merkityksistä sovitaan.²⁰ Näin ollen *sota* muotoutuu materiaalsien ja käsitteellisten tekijöiden vuorovaikutuksessa sosiaalis-poliittisena prosessina.²¹ Konstruktivismissa ymmärrystä – esimerkiksi sodasta – voi kuvailla ”kolmikerroksiseksi ymmärrykseksi sosiaalisesta todellisuudesta, yhteiskuntatieteistä, sekä niiden keskinäisistä toisiaan konstituovista vaikutuksista”.²²

Mikäli sodan paradigma vaihtuu, myös sodan kuva ja sodan määritelmät muuttuvat. Paradigman vaihtuminen johtuu siitä, että paradigmaan liittyvä tieto lisääntyy, minkä seurauksena paradigman keskeiseen sisältöön liittyvät epäjohdonmukaisuudet kasvavat. Tämä voi muodostaa uuden paradigman, koska vanha tiedeyhteisön jakama maailmakatsomus joutuu ”kriisiin”. Näin ollen myös vakiintunut tapa ymmärtää sota voi muuttua.²³

Sodan ymmärtäminen on kuitenkin myös kulttuurisidonnainen ja yhteiskunnallinen prosessi, jolloin sotakäsitykset voivat olla eri toimijoiden välillä erilaiset, ja näin ollen eri toimijat käyvät sota eri menetelmin. Sota ilmiönä perustuu käsitykseen, että kansainvälisessä järjestelmässä muodostuu yksi tai useampia yhteisesti hyväksytyjä tapoja käsitteellistää sota. Toisin sanoen esimerkiksi sodan osapuolten välillä voi olla paradigmaeroja, jolloin sotaan valmistautumista ja itse sodankäyntiä ohjaavat erilaiset *yleisesti hyväksytyt* tavat.²⁴

²⁰ Adler, Emanuel: Constructivism and International Relations, *Handbook of International Relations*. Carlsnaes, Walter, Thomas Risse & Beth Simmons (eds.), SAGE Publications, Lontoo 2002, s. 138–139.

²¹ Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä: Sodan tutkimus strategian näkökulmasta, *Muuttuva sota*. Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä (eds.) Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian Laitos, Kustannus Oy Suomen Mies, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2005, s. 19.

²² Adler (2002), s. 129.

²³ Raitasalo et al. (2005), s. 17–19. *Paradigman vaihtuminen* on tieteenfilosofi Thomas Kuhnin muodostama näkemys tieteen edistymisestä, jonka mukaan ratkaisevinta tieteen kehityksen kannalta on tieteeseen liittyvät kriisit, jotka muokkaavat tiedeyhteisön jakamaa maailmakatsomusta - paradigmaa. Hänen mukaansa kriisiajan tiede johtaa tieteelliseen vallankumoukseen, joka muuttaa tiedeyhteisöissä vallitsevaa maailmankatsomusta. Ks. esim. Kuhn, Thomas: *The Structure of Scientific Revolutions*. The University of Chicago Press, Chicago 1962.

²⁴ Ibid, s. 20–21.

Sodan paradigmaan vaikuttavat *materiaaliset* ja *käsitteelliset* tekijät. Käsitteelliset tekijät muodostuvat käsityksistä sodankäynnin luonteesta, käsityksistä asevoimasta ja uhkakuvan tyypistä. Uhkakuvan tyyppi määrittää sen, minkälaista vastustajaa vastaan asevoimia valmistaudutaan käyttämään, jolloin uhkakuvan tyyppin muuttuessa myös asevoimien käyttö altistuu muutoksille. Uhkakuvan tyyppi tarkoittaa sitä, että paradigmaan kuuluvien uhkakuvien malli on yhteinen eli käsitys vastustajan voiman käytön muodostamasta uhasta on sama. Esimerkiksi terrorismiryhmittymiä vastaan asevoimia käytetään eri tavalla kuin mekanisoituja joukkoja vastaan.²⁵ Saman paradigman puitteissa toimivilla valtioilla ei kuitenkaan välttämättä ole samaa uhkakuvaa, koska uhkakuvaan voi vaikuttaa esimerkiksi maantieteellinen sijainti tai toisen valtion kokonaisvoima ja aggressiiviset aiomukset²⁶.

Käsityksillä sodankäynnin luonteesta tarkoitetaan paradigman puitteissa hyväksytyjä legitimejä päämääriä, joita sodalla tavoitellaan, sekä keinoja, joilla sodan päämäärät saavutetaan. Käsitykset sodankäynnin luonteesta ilmaisevat siis yhteisen tulkinnan siitä, miten sota voiteetaan ja milloin se hävitään. Käsitykset asevoimasta linkittyvät uhkakuvan tyyppiin ja käsityksiin sodan luonteesta. Käsitykset asevoimasta määrittävät asevoimien organisaation, toimintatavat ja tehtävät eli sen, miten asevoimia käytetään sodan luonteen ja uhkakuvien perusteella.²⁷

Sodan paradigmassa kulttuurisidonnaisten käsitteellisten tekijöiden lisäksi paradigmaa määrittävät myös materiaaliset tekijät. Materiaaliset tekijät luovat rajat sodankäynnille, koska teknologinen taso ja resurssit vaihtelevat. Teknologinen taso rajoittaa esimerkiksi sodankäyntiin tarkoitettavien järjestelmien käyttöä ja resurssit voivat rajoittaa eri voimavarojen käyttöä sodan päämäärien saavuttamiseksi. Materiaaliset tekijät toisin sanoen rajoittavat käsitteellisiä tekijöitä.²⁸

Käsitykset siitä, mitä sodalla tarkoitetaan, vaikuttavat esimerkiksi valtioiden tapaan järjestää asevoimansa. Jaettu maailmankatsomus *sodasta* voi siis olla erilainen johtuen käsitteellisistä ja materiaalisista tekijöistä. Sodan paradigma muuttui kylmän sodan jälkeen, koska käsitykset uhasta, sodan luonteesta ja asevoimien käytöstä muuttuivat. Seuraavaksi tarkastellaan, miten länsimainen käsitys sodasta on muuttunut kylmän sodan jälkeen.

²⁵ Raitasalo et al. (2005), s. 21.

²⁶ Esimerkiksi Stephen Waltin uhkatasapainoteorian mukaan uhan määrään vaikuttavat toisen valtion *aggressiiviset aiomukset, kokonaisvoima, maantieteellinen läheisyys ja hyökkäykselliset voimat*. Ks. esim. Walt (1987), s. 22-25.

²⁷ Raitasalo et al. (2005), s. 21.

²⁸ Ibid. s. 21-22.

”Vaikka sotilaallinen kriisinhallinta on tämän päivän turvallisuusympäristössä asevoimien tärkeä tehtävä, voi tilanne esimerkiksi kymmenen vuoden kuluttua olla täysin toinen. Jos tuolloin käytössä on ainoastaan vähäinen määrä kaukotoimintaan soveltuvia kriisinhallintajoukkoja, millä aiotaan toimia uusia (perinteisiä) uhkakuvia vastaan? Uuden sotilaallisen kyvyn rakentuminen käy kovin hitaasti - vanhasta päästään paljon nopeammin eroon.”

- Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä, 2008²⁹

Yllä oleva lainaus on Jyri Raitasalon ja Joonas Sipilä tuottamasta teoksesta *Sota - teoria ja todellisuus, näkökulmia sodan muutokseen*. Lainauksessa oleva huomio ja kysymys ovat aiheellisia – erityisesti nyt vuosia myöhemmin, kun se on monessa länsimaassa todellisuutta. Länsimaiset valtiot³⁰ heräsivät lainauksen mukaiseen todellisuuteen vuonna 2014 Ukrainan kriisin seurauksena. Tutkimuksen kirjoittamisen aikana – eli lähes 12 vuotta myöhemmin – länsimaat ovat edelleen saman ongelman edessä. Miten vastata muuttuneeseen uhkakuvaan tämän päivän suorituskyvyillä?

Tutkimuksen teoreettinen näkökulma perustuu sodan kuvan muutokseen ja sen vaikutukseen asevoimien käyttöön. Sodan kuvalla tarkoitetaan *”suhteellisen yhtenäistä asevoiman käyttöön liittyvien käsitysten joukkoja, jonka taustalla on yhteiseen maailmankuvaan perustuva näkemys kansainvälisen turvallisuusjärjestelmän luonteesta”*.³¹ Toisin sanoen läntinen sodan kuva perustuu länsimaiden samankaltaisiin strategisiin näkemyksiin uusista uhkista, asevoimien tehtävistä ja sodan luonteesta.³² Sodan kuva määrittelee sodan olemuksen eli miten sotiin ja uhkiin tulee varautua. Sodan kuva ja sen perusteella määritettävät asevoimien tehtävät ovat yhteydessä vallitseviin sotilaallisiin uhkakuviin eli uhkiin³³, joiden perusteella asevoimille annetaan tarkoitus. Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu länsimaisen – ja samalla Naton – sodan kuvan muutokseen ja sen vaikutuksiin asevoimien käyttöön.

²⁹ Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä: Näkökulma sotaan, *Sota - Teoria ja todellisuus, Näkökulmia sodan muutokseen*. Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä (eds.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos; Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy Helsinki 2008, s. 338.

³⁰ Länsimaa-termille on haastavaa tehdä eksaktia määritelmää. Tässä tutkimuksessa länsimailla tarkoitetaan Naton jäsenvaltioita ja Naton liittolaisia, jotka omaavat länsimaiset arvot, ja joita luonnehtivat muun muassa yhteiskunnan kehittyneisyys, modernisaatio ja teollistuminen.

³¹ Raitasalo et al. (2008), s. 8.

³² Raitasalo, Jyri: Taistelu sodasta - Yhdysvaltojen vaikutus läntiseen sodan kuvaan kylmän sodan jälkeen. *Tiede ja ase Vol 62*, 1.1.2004, s. 33. Saatavilla internetistä: [<https://journal.fi/ta/issue/view/3133>], luettu: 17.2.2020.

³³ Raitasalo et al. (2008), s. 336.

Vallitseviin uhkakuviiin vastataan asevoimien tehtävillä ja olemassa olevilla suorituskyvyillä. Lisäksi uhkakuvat määrittävät, miten asevoimia tulee kehittää, jotta kyseisiin uhkiin kyetään vastaamaan. Asevoimien kehittäminen on kuitenkin hidasta. Vuonna 2014 tapahtunut Krimin valtaus ja Venäjän toimet Ukrainassa muuttivat Naton turvallisuusympäristöä. Tämän seurauksena Nato on pyrkinyt palauttamaan kylmän sodan aikaisia suorituskykyjä. Suuret rakennemuutokset ja sotilaallisen kyvyn palauttaminen noudattelevat kuitenkin hidasta logiikkaa, jolloin Nato kykenee vastaamaan vallitsevaan uhkaan vain olemassa olevilla suorituskyvyillä.³⁴

Kylmän sodan päättyminen - Naton jäsenmaiden asevoimien muutos

Sodan kuvan muutos on yhteydessä turvallisuusympäristön muutoksiin. Naton osalta keskeinen sodan kuvaa muuttanut tapahtuma oli kylmän sodan päättyminen. Kylmän sodan aikana käsitys sodan olemuksesta oli yhtenäinen. Sota käsitettiin tavanomaisin asein käytävänä laajamittaisena kamppailuna, jonka luonne oli selkeä ja staattinen. Uhkakuvat perustuivat kahden osapuolen – idän ja lännen – ideologiseen vastakkainasetteluun, jossa osapuolten intressipyrkimykset olivat aina nollasummapelejä.³⁵

Kylmän sodan aikana – osaltaan maailmansotien perintönä – länsimaisilla asevoimilla vastattiin laajamittaiseen, voimakkaan vastustajan muodostamaan uhkaan, jossa sotilaallisessa uhka-arvioinnissa keskeisenä tekijänä pidettiin vastustajan asevoimien kokoa. Kylmän sodan aikainen sodan kuva muokkasi tavanomaisia asevoimia laajaan kulutussodankäyntiin kykeneviksi joukoiksi.³⁶ Kylmän sodan aikana *sota* merkitsi siis länsimaissa laajamittaista valtioiden välistä, perinteisin keinoin käytävää sotaa.

Kylmän sodan päättyminen merkitsi muutosta kansainvälisen järjestelmän turvallisuustilanteeseen. Kylmän sodan päätymisen seurauksena valtiotoimijoilla oli tarve hahmottaa ”uusi” turvallisuusjärjestelmä ja sen logiikka, sekä määrittää, miten tulevaisuudessa kansalliset turvallisuusintressit toteutetaan.³⁷ Kylmän sodan aikaisen vallitsevan uhan väistyminen vaikutti länsimaisten asevoimien tehtäviin. Naton tehtävä oli selvä toisen maailmansodan jälkeen:

³⁴ Raitasalo, Jyri: *Long-term Defence Planning Assumptions Need to Change!*. Real Clear Defence. 02/2018 [https://www.realcleardefense.com/articles/2018/02/15/long-term-defense_planning_assumptions_need_to_change_113063.html], luettu: 12.2.2020.

³⁵ Raitasalo (2004), s. 17–18. Ks. myös Raitasalo et al. (2008), s. 330.

³⁶ Raitasalo et al. (2008), s. 3 ja 330. Toisin sanoen merkitystä oli määrällä ja voimalla.

³⁷ Ibid. s. 4.

toimia vastapainona Neuvostoliitolle³⁸. Neuvostoliiton hajoamisen ja kylmän sodan päättymisen jälkeen Naton merkitys puolustusorganisaationa väheni ja Naton tuli kehittää toimintaansa pysyäkseen relevanttina toimijana.³⁹ Naton tuli laajentaa ja uudistaa sodan kuvaansa sen jäsenmaiden piirissä sekä määritellä sodan käsite uudestaan asevoimien käytön perusteeksi.

Laajamittaisen sotilaallisen uhkan väistymisen ja teknisen kehityksen myötä länsimaissa laskettiin asevoimien kokoja ja asevelvollisuudesta luovuttiin laajasti⁴⁰. Tämä johti länsimaisissa asevoimissa – ja erityisesti Naton jäsenvaltioissa – suorituskykyjen laskuun, koska asevoimien tarpeen laskiessa rahaa projisoitiin muihin yhteiskuntien tarpeisiin. Asevoimien suorituskykyjen laskun mahdollisti myös Yhdysvaltojen suuri panostus Euroopan puolustamiseen kylmän sodan aikana. Yhdysvaltojen panostus oli muodostanut eurooppalaisille valtioille harhaluulon siitä, että oman maan puolustaminen kyetään hoitamaan pienemmillä resursseilla.⁴¹

Vallitsevan uhan päättyminen, globalisoituvaa maailmaa ja keskinäisriippuvuuden kasvu avasivat länsimaiden silmät muille uhkille. 1990-luvulla länsimaat näkivät kaukaiset kriisit uhkana kansainväliselle vakaudelle ja globaalille talouskasvulle, mikä johti länsimaiden yhteiseen hyväksyntään asevoimien käytöstä kriisien ehkäisyyn ja päättämiseen.⁴² ”Kriisiytyvä” maailma tarjosi länsimaisille asevoimille uuden tarkoituksen: oman alueen ulkopuolinen kriisinhallinta ja asevoimien käyttö humanitaarisiin tarkoituksiin. Näin ollen kylmän sodan jälkeen Nato-maat alkoivat supistaa asevoimiaan ja suorituskykyjen kehittämisen pääpaino alkoi siirtyä konventionaalisen voiman kehittämisestä kriisinhallintaoperaatioiden muodostamiin vaatimuksiin.⁴³

Vallitsevan uhan päättymisen ja kriisinhallintaoperoinnin lisäksi länsimaiseen sodan kuvaan ja asevoimien kehittämiseen vaikuttivat myös muut sodan käsittämiseen vaikuttaneet muutosvoimat. Kylmän sodan jälkeen länsimaiseen sodan kuvaan ja tapaan järjestää asevoimat ovat

³⁸ Lindley-French, Julian: *The North Atlantic Treaty Organization; The Enduring Alliance*. Routledge, Taylor & Francis Group. New York 2007, s. xi. Vrt. Kuusela (2016), s. 239. Artikkelissa Kuusela huomauttaa myös, että Natolla oli tekstissä mainitun tarkoituksen lisäksi myös kaksi muuta tarkoitusta: ehkäistä kansallismielisen militarismien uudelleen nousua Euroopassa sitomalla Yhdysvallat Euroopan turvallisuuteen sekä tukea poliittista integraatioita Euroopassa.

³⁹ Tardy, Thierry: *The internal nature of the Alliance's cohesion*. NDC Policy Brief No 1, NATO Defence College, Research Division. Rome, 2019, s. 1–2.

⁴⁰ Raitasalo et al. (2008), s. 5.

⁴¹ Kuusela (2016), s. 241–242.

⁴² Raitasalo, Jyri: Sotaan varautumisesta aktiiviseen asevoiman käyttöön - Länsimainen sodan kuva muutoksessa, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*, Sivonen Pekka (ed.). Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Juvenes Print. Helsinki 2013, s. 207–212.

⁴³ Kuusela (2016), s. 241. Kriisinhallinnan tarpeiden kehittämisen lisäksi 2000-luvun terrori-iskut Yhdysvalloissa (New York, Washington D.C.) ja Euroopassa (Istanbul, Madrid, Lontoo) aloittivat toiminnan terrorismin torjunnan kehittämiseen.

vaikuttaneet muun muassa asevoimien ammattimaistuminen, sota terrorismia vastaan ja uudet sodat, sekä sodankäynnin vallankumous eli teknologian merkitys asevoimien kehittämisessä.⁴⁴ Edellä mainitut muutosvoimat auttoivat aikaisemmin ilmoitetun lisäksi määrittelemään Natolle uuden tarkoituksen kylmän sodan jälkeen. Naton haasteena kylmän sodan jälkeen oli ollut se, ettei se kyennyt osoittamaan suoraa sotilaallista uhkaa, joka olisi määritellyt sen sotilaalliset kehitystarpeet⁴⁵.

Sotilasliiton strategia oli 1990-luvulta lähtien painottunut laajaa turvallisuutta, joka keskittyi omaan alueen ulkopuolella toteutettaviin kriisinhallintaoperaatioihin ja terrorismin vastaiseen taisteluun⁴⁶. Naton oman alueen ulkopuolella tapahtuva operointi ja erilainen toimintaympäristö asettivat uusia vaatimuksia Naton jäsenvaltioiden asevoimille, mikä johti laajamittaisen sodankäyntikyvyn heikkenemiseen ja länsimaisen sotilaallisen näkökulman muutokseen.

Sodan kuvan muutos kylmän sodan ja sen päättymisen jälkeisen ajan välillä näyttäytyi voimakkaana joukkojen määrien ja suorituskykyjen laskuna. Esimerkiksi vuonna 1989 Yhdysvaltojen rauhanajan vahvuus Euroopassa oli noin 340 000 sotilasta. Vuonna 2014 määrä oli pudonnut 63 000 sotilaaseen eli yli viidesosaan⁴⁷. Myös eurooppalaiset Nato-maat pudottivat vahvuuttaan ja suorituskykyjään. Esimerkiksi vuonna 1991 Saksa kykeni jalkauttamaan kymmenen panssaroitua jalkaväkidivisioonaa yli 5000 panssarivaunulla. 25 vuotta myöhemmin käytettävien panssarivaunujen määrä oli pudonnut 320 kappaleeseen. Iso-Britannian osalta vuoden 1991 panssarivaunujen määrä oli pudonnut 1300 vaunusta vuoden 2014 225 panssarivaunuun.⁴⁸

Sota palasi Eurooppaan - uusi uhka vs. vanhat suorituskyvyt

Naton sotilaallinen kehys rakentui yli kahden vuosikymmenen ajan kriisinhallinnan, humanitaaristen väliintulojen ja kolmannen maailman valtioiden rakentamiseen⁴⁹, joissa Naton jäsenvaltioiden asevoimien pääasiallisina vastustajina toimivat ei-valtiolliset ryhmittymät. Naton

⁴⁴ Raitasalo et al. (2008), s. 4–7.

⁴⁵ Raitasalo, Jyri: *Long-term Defence Planning Assumptions Need to Change!*. Real Clear Defence, 02/2018. [https://www.realecleardefense.com/articles/2018/02/15/long-term-defense_planning_assumptions_need_to_change_113063.html], luettu: 12.2.2020.

⁴⁶ Raitasalo, Jyri: *Why NATO isn't ready to take on Russia*. The National Interest. 11/2017. [<http://nationalinterest.org/feature/why-nato-isnt-ready-take-russia-23052>], luettu 18.2.2020.

⁴⁷ Kylmän sodan jälkeisten Yhdysvaltalaisien joukkojen pääasiallinen tarkoitus oli harjoitella ja rotatoida kumppanimaiden kanssa kauko-operaatioihin.

⁴⁸ Ochmanek et als. (2017), s. 32–33. Ks. myös Day, Joseph A.: *Reinforcing NATO's deterrence in the east, General report*. NATO parliamentary assembly, Defence and security committee (DSC), 2018, s. 9

⁴⁹ Raitasalo (2017), luettu 18.2.2020.

turvallisuusympäristö muuttui kuitenkin Ukrainan kriisin seurauksena, kun laajamittainen väkivallan käyttö ja alueiden valtaaminen palasivat Eurooppaan.

Venäjän toimet Ukrainassa ja Syyriassa olivat noudatelleet perinteistä kulutussodankäynnin näkökulmaa, joka oli jo ”unohdettu” eurooppalaisissa asevoimissa. Nato joutui uudestaan tarkastelemaan merkitystään ja sotilaallista kehystään. Lähes 25 vuoden laiminlyönti konventionaalisen sotilaallisen suorituskyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä oli jättänyt huomattavan suorituskykyvajeen Naton jäsenvaltioiden asevoimiin ja Naton kykyyn vastata Venäjän muodostamaan uhkakuvaan.⁵⁰

Venäjä antoi Natolle ja sen jäsenvaltiolle uuden lähestymissuunnan asevoimien tehtävien ja turvallisuusympäristön määrittelyssä. ”Vanha” uhka oli palannut ja tämän vuoksi Natossa päätettiin kollektiiviseen puolustukseen liittyvien suorituskykyjen palauttamisesta. Lisäksi jäsenvaltiot päättivät lopettaa puolustusmenojen leikkaukset.⁵¹ Kahden vuosikymmen aikana tehtyjä puolustuspoliittisia linjauksia ja asevoimien pienentämiseen tähtäviä päätöksiä ei kuitenkaan voi kääntää nopeasti, vaan se vie aikaa.

Puolustussuunnittelu ja yleisesti suorituskykyjen kehittäminen noudattelee pitkän aikavälin logiikkaa, jolloin suorituskykyjen kehittäminen vie vuosikymmeniä. Tämän päivän suorituskykyjä on rakennettu 40–50 vuotta ja näin ollen nyt kehitettävät suorituskyvyt ovat käytössä täysimääräisinä vasta vuosikymmenien päästä.⁵² Toisin sanoen suorituskykyjen kehittäminen on hidasta.

Naton jäsenvaltioiden suorituskyvyllinen ongelma ei rajoitu pelkästään kehittämisen hitauteen. Vallitsevan uhan päättymisen ja muuttuneen turvallisuusympäristön seurauksena tehdyt asevoimien suorituskykyjen laskuun tähtäävät päätökset noudattelevat nopeaa logiikkaa. Asevoimien suorituskykyjen alasajo onnistuu huomattavasti lyhyemmässä ajassa.⁵³ Esimerkiksi Euroopassa asevoimien suorituskykyjä laskettiin muutamassa vuodessa. Naton osalta tämä tarkoittaa sitä, että uuden uhkakuvan ilmentyessä Naton tulee kyetä puolustamaan jäsenvalti-

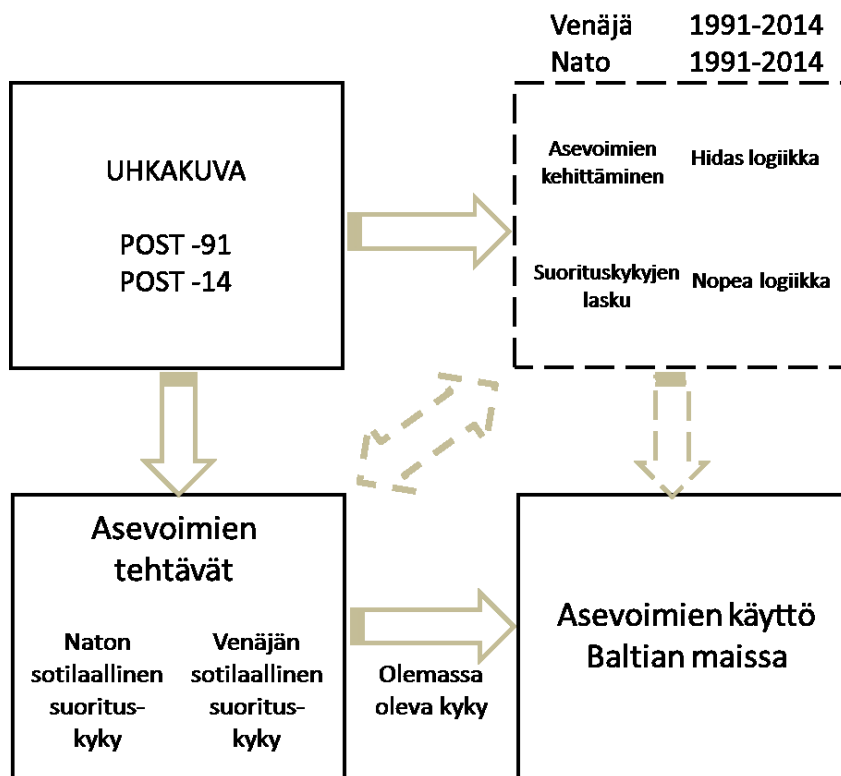
⁵⁰ Raitasalo (2017), s. 2–4. Ks. myös: Raitasalo, Jyri: Kuka Eurooppaa puolustaa? *Kylkirauta No 276, 3/2017*. s. 20.

⁵¹ Friis, Karsten (ed.): Introduction, *Nato after the Warsaw Summit, Nato and collective defence in the 21st century – An assessment of the Warsaw Summit*. Routledge, New York 2017, s. 1–2. Ks. myös Noronen (2019) s. 76; NATO: *Wales Summit Declaration*, para 1-11. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm].

⁵² Ks. esim.: Raitasalo (2018), luettu: 12.2.2020.

⁵³ Ibid., luettu: 12.2.2020. Esimerkiksi Ruotsi ajoi asevelvollisuusarmeijansa alas vain muutamassa vuodessa.

oita niillä voimilla, joita sillä on sillä hetkellä olemassa. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että ”uuteen” uhkaan tulee vastata ”vanhoilla” suorituskyvyillä.

Kuva 1. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.

Muuttuneen turvallisuusympäristön lisäksi myös Naton ja Venäjän välinen geopoliittinen asetelma on muuttunut kylmän sodan ja 2010-luvun välisenä aikana. Kollektiivisen puolustuksen haasteiden tarkastelussa tulee huomioida historialliset muutostekijät, jotka siihen ovat vaikuttaneet. Naton kylmän sodan aikainen kollektiivinen puolustus on erilainen ja koostuu eri tekijöistä kuin 2010-luvulla, koska kollektiivinen puolustus noudattelee länsimaista sodan kuvaa.

Kylmän sodan aikana oli selvää, että kollektiivisen puolustuksen tuli vastata Neuvostoliiton uhkaan, jolloin se oli laaja konventionaaliseen sodankäyntiin perustuva puolustusorganisaatio. Nyt lähes kolme vuosikymmentä myöhemmin saman uhan konkretisoituessa jäsenvaltioiden ja Naton voima Euroopassa on merkittävästi pienempi. Myös Naton ja Venäjän geopoliittinen asetelma on erilainen.

Kylmän sodan aikana Naton ja Neuvostoliiton raja kulki Länsi- ja Itä-Saksan välissä, jolloin Neuvostoliitolla oli satojen kilometrien puskurivyöhyke ennen omia rajojaan. Baltian maiden ja Puolan jäsenyyden myötä Naton ja Venäjän välinen puskurivyöhyke on hävinnyt, jolloin Nato on Venäjän rajalla vain noin 150 kilometrin päässä Pietarista. Naton ja Venäjän kylmän

sodan jälkeisen kehityksen lopputulemana voidaan todeta, että Nato on laajentunut Venäjän rajoille tilanteessa, jossa Venäjä on voimistunut ja Nato on heikentynyt.

Rajaukset

Kylmän sodan päättyminen mahdollisti Baltian maiden itsenäisyyden ja myöhemmin Nato-jäsenyyden. Baltian maihin kuuluvat Viro, Latvia ja Liettua. Tässä tutkimuksessa Baltian maat käsitellään yhtenä yksikkönä, koska niiden toimintaympäristö sekä sotilaallinen ja poliittinen tilanne eivät eroa toisistaan merkittävästi.

Ajallisesti tutkimuksessa arvioidaan Naton sotilaallisen suorituskyvyn kehittymistä kylmän sodan päättymisen jälkeen, koska se luo kehyksen tämän päivän suorituskykyjen tarkastelulle. Ajallinen painopiste on kuitenkin vuodesta 2014 eteenpäin eli Ukrainan kriisin jälkeisessä ajassa, koska vuoden 2014 tapahtumat asettivat uudet vaatimukset Naton asevoimien käytölle. Kyseinen ajallinen rajausta mahdollistaa ajantasaisen tarkastelun Naton ja Venäjän suorituskyvyistä sekä kollektiivisen puolustuksen haasteista.

Tässä tutkimuksessa Naton ja Venäjän suorituskykyjä arvioidaan konventionaalisten sotilaallisten suorituskykyjen näkökulmasta, jolloin tutkimuksen ulkopuolelle rajataan kaikki eiväkväitäliseen toimintaan kykenevät elementit, kuten kyber- ja informaatioelementit. Sotilaalliset suorituskyvyt rajataan tässä tutkimuksessa maajoukkojen sotilaalliseen voimaan, koska Venäjän konventionaaliset maavoimat luovat suurimman ja konkreettisimman uhan Baltian maille ja vain maajoukoilla voidaan vallata alueita. Lisäksi Naton sotilaallisessa puolustamisessa suurin merkitys on maajoukoilla, koska vain maajoukoilla voidaan vastata konventionaaliseen uhkaan. Tässä tutkimuksessa ei tarkastella osapuolten ilma- ja merijoukkojen vaikutusta Baltian maiden puolustamiseen.

Vaikka ydinaseet ovat keskeinen osa molempien osapuolten pelotetta, niiden käyttö on epätodennäköistä. Ydinaseen käyttö johtaisi suurella todennäköisyydellä ydinsotaan, jolloin konventionaalisten joukkojen tarkastelu olisi jokseenkin turhaa. Lisäksi ydinasepelote on molemmin puoleista, jolloin niiden pelotevaikutteet kumoavat toisensa.

Tässä tutkimuksessa sotilaallisten suorituskykyjen tarkastelun painopiste on sotilaallisen voiman tarkastelussa. Tutkimuksessa esitetyt joukkomäärät ja suorituskyvyt perustuvat lähteissä esitettyihin arvioihin. Joukkoja ja suorituskykyjä arvioidaan hypoteettisesti potentiaalista ko-

konaismäärää tarkastellen, koska vastaavaa tilannetta, jossa Naton ja Venäjän joukkoja olisi Baltian maissa, ei ole. Näin ollen tutkijan on myös mahdoton arvioida miten valtiot todellisuudessa vastaavat Baltian maiden tukemiseen ja millä joukoilla. Tämän vuoksi tutkimuksessa Naton ja Venäjän sotilaallista voimaa arvioidaan *potentiaalisena* voimana.

Tutkimuksen lähtöoletus on, että kriisin sattuessa Naton jäsenvaltiot *lunastavat* turvatakuut ja puolustavat Baltian maita, jolloin tässä tutkimuksessa ei oteta kantaa siihen, osallistuuko esimerkiksi Yhdysvallat Baltian maiden puolustamiseen.

Naton koheesiota ja poliittista uskottavuutta on tutkittu 2010-luvulla suhteellisen paljon. Nato koostuu 29 jäsenvaltiosta, jotka kaikki ovat lähtökohtaisesti erilaisia ja jakavat erilaisia uhkakuvia. Tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus arvioida Naton poliittista koherenttisuutta, mikäli artikla 5 aktivoidaan, koska poliittisen koheesion mittaaminen on haasteellista ja subjektiivista. Lisäksi tieteellisesti on vaikea arvioida mitä tapahtuu, jos artikla 5 toimeenpannaan. Viimeisessä pohdinta-luvussa kuitenkin arvioidaan Naton sisäisten tekijöiden mahdollista vaikutusta Baltian maiden puolustamiseen.

Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Tässä tutkimuksessa Natosta⁵⁴ käytetään termiä *sotilasliitto*, *liitto* tai *liittokunta*.⁵⁵ Yleisessä englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa käytetään pääosin termiä, *alliance*. Alliance käännetään suomeksi liitoksi tai sotilasliitoksi. Sotilasliitto-termi käännetään myös *military alliance*. Liitto on kahden tai useamman suvereenin valtion muodostama muodollinen tai ei-muodollinen turvallisuusyhteistyöhön perustuva suhde. Määritelmä olettaa jonkintasoista sitoutuvuutta ja molemminpuolista hyötyjen jakamista.⁵⁶ Molemminpuoliset hyödyt riippuvat liitosta, mutta keskeinen elementti liitoissa on sopimus tai sitoumus yhteisestä tuesta ulkoista

⁵⁴ Nato perustettiin toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1949 Pohjois-Atlantin sopimuksella (*The North Atlantic Treaty*). Pohjois-Atlantin sopimusta ja Natoa edelsi Brysselin sopimus, jolla perustettiin niin kutsuttu Länsiliitto vuonna 1948. Länsiliittoon kuuluivat Ranska, Benelux-maat ja Iso-Britannia. Länsiliittoa voidaan pitää Natoa edeltävänä järjestönä, koska myös se perustettiin erityisesti puolustuksen alalla tapahtuvaa yhteistyötä varten. Yhdysvaltojen ja Kanadan myöhempi mukaantulo Brysselin sopimukseen merkitsi sopimuksen muuttumista Pohjois-Atlantin sopimusjärjestöksi, jolloin seuraavana vuonna perustettiin Pohjois-Atlantin puolustusliitto eli Nato. Vuonna 1949 Naton sopimuksen allekirjoitti 12 valtiota Euroopasta ja Pohjois-Amerikasta. Nato on laajentunut yhteensä seitsemän kertaa ja koostuu tällä hetkellä 29 itsenäisestä jäsenvaltiosta. Ks. esim.: Väisänen, Risto: *Englannin turvallisuuspolitiikan kehitys toisen maailmansodan jälkeen: Strateginen doktriini ja asejärjestelmät*. Sotatieteen laitoksen strategian toimisto, Julkaisusarja 1 No 4, Helsinki 1975, s. 14 ja NATO: *A Short History of NATO*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm], luettu: 24.6.2019.

⁵⁵ Natosta käytetään myös termiä puolustusliitto. Lisäksi Naton kotisivuilla Nato määrittelee itsensä poliittiseksi ja sotilaalliseksi liitoksi. Näin ollen *alliance-termi* on suhteellisen monikäyttöinen.

⁵⁶ Walt (1987) s. 2.

toimijaa tai ulkoisia toimijoita vastaan⁵⁷. Tässä tutkimuksessa kuitenkin erotetaan termit, *alignment* ja *coalition*, jotka käännetään *liittoumaksi*. Kyseisillä termeillä kuvataan yhteistointasuhteen väliaikaisuutta tai virallisen liittosopimuksen puuttumista.⁵⁸ Esimerkiksi Nato on muodostanut erillisiä liittoumia Naton jäsenvaltioiden ja kumppanuusmaiden kesken.

Naton *kollektiivinen puolustus* on määritelty Pohjois-Atlantin Sopimuksen 5 artiklassa. Sen mukaan aseellinen hyökkäys yhtä tai useampaa sopimusosapuolta vastaan on hyökkäys kaikkia jäsenmaita vastaan. Jäsenmaat sitoutuvat auttamaan hyökkäyksen kohteeksi joutunutta.⁵⁹ Artiklassa huomioitavaa on se, että pykälä ei velvoita auttamaan hyökkäyksen kohteeksi joutunutta *sotilaallisella voimalla*, vaan *toimilla, jotka katsovat tarpeellisiksi turvallisuuden palauttamiseksi*.

Tutkimuksen keskeinen käsite on *sotilaallinen suorituskyky*, koska tutkimuksen ongelmaa tarkastellaan sotilaallisten suorituskykyjen kautta. Suorituskyvyllä tarkoitetaan *kykyä saavuttaa haluttu vaikutus määritellyissä olosuhteissa*. Suorituskyky on aina uhka- ja tehtäväsidonnainen.⁶⁰ Yhdysvaltojen puolustusministeriön mukaan sotilaallinen suorituskyky on kykyä saavuttaa sodan aikana tietyt tavoitteet, jolloin sotilaallinen suorituskyky rakentuu *voimarakenteista, modernisaatioista, valmiudesta ja kestävydestä*.⁶¹ Tässä tutkimuksessa sotilaallisen suorituskyvyn osa-alueita ei erotella, vaan sillä tarkoitetaan kokonaisuutta, jonka doktriinit, organisaatiot, harjoittelu, materiaali, johtaminen, henkilöstö ja infrastruktuuri muodostavat.⁶²

1.5 Tutkimuksen rakenne ja tutkimusmenetelmät

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullinen lähestymistapa sopii tutkimukseen, koska tutkimuksella pyritään kuvaamaan ilmiötä ja se on avoin tulkinnoille⁶³. Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä on ymmärtää syvällisesti ja kokonaisvaltaisesti

⁵⁷ Ikenberry et al. (2011), s. 99.

⁵⁸ Lagerstam (2005), s. 17.

⁵⁹ Lohela, Tiia: *Nato tänään*. Puolustusvoimien tutkimuslaitos, Riihimäki 2016, s. 7.

⁶⁰ Kosola, Jyri: *Vaatimustenhallinnan opas*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotatekniikan laitos, Julkaisusarja 5 No 12. Juvenes Print, Tampere 2013, s. 70.

⁶¹ Military Factory: *Military capability definition (DoD)*. [https://www.militaryfactory.com/dictionary/military-terms-defined.asp?term_id=3357], luettu 19.2.2020. Voimarakenteet määrittävät käytössä olevat määrät henkilöstön ja materiaalin suhteen. Modernisaatiolla tarkoitetaan teknistä kyvykkyyttä joukkojen, asejärjestelmien ja välineiden suhteen. Valmiudella tarkoitetaan joukon kyvykkyyttä täyttää heille osoitettu tehtävä. Kestävyydellä tarkoitetaan kykyä säilyttää taistelukestävyys koko tehtävän ajan.

⁶² Ks. esim.: Joint Chiefs of Staff Instruction (CJCSI 3010.02E): *Guidance for developing and implementing joint concepts*, 2016. [https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/concepts/cjcsi_3010_02e.pdf?ver=2018-08-01-134826-593], luettu 19.2.2020.

⁶³ Huttunen M. & Jussi Metteri: *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksesta*. Edita Prima, 2008, s. 34.

tutkittavaa ilmiötä⁶⁴. Tässä tutkimuksessa Naton kollektiivisen puolustuksen sotilaallisia haasteita on pyritty kuvaamaan ilmiönä, johon vaikuttaa kylmän sodan jälkeinen sodan kuvan muutos.

Laadullisena tutkimusmenetelmänä tässä tutkimuksessa käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysilla käytettävä aineisto analysoidaan objektiivisesti ja systemaattisesti. Tavoitteena on saada tutkittavan ilmiön kuvaus yleisessä ja tiivistetyssä muodossa.⁶⁵ Tutkimus noudattaa hermeneuttista tutkimusstrategiaa, jolloin esiyymmärrystä on täydennetty tutkimuksen edetessä.⁶⁶

Tutkimuksen tekeminen aloitettiin hankkimalla riittävä ennakkotieto Naton kollektiivisen puolustuksen nykytilasta ja Venäjän 2010-luvun sotilaallisista suorituskyvyistä. Ennakkotiedon hankkimisen yhteydessä kartoitettiin aihealueen tutkimustilanne. Hermeneuttiselle tutkimukselle välttämätön tietopohja ja esiyymmärrys rakennettiin ennakkotiedon perusteella. Tietopohjan perusteella määritettiin Naton ja Venäjän sotilaalliset suorituskyvyt.⁶⁷ Taustatiedon hankkimisen yhteydessä tutkija havaitsi, että Venäjän ja Naton sotilaalliset suorituskyvyt ovat muuttuneet turvallisuusympäristön ja sodan kuvan muutoksen seurauksena. Ennakkotiedon perusteella luotiin tutkimuksen teoreettinen näkökulma, joka loi tutkimuksen kehyksen suorituskykyjen tarkastelulle.

Tulkinnan lähtökohta oli kylmän sodan jälkeen tapahtunut länsimaiden perinteiseen sodankäyntiin kykenevien joukkojen suorituskykyjen lasku ja niiden tehtävät vuoden 2014 tapahtumien jälkeen. Lähteinä käytettiin suomalaisia ja muita länsimaalaisia artikkeleja ja tutkimusraportteja. Aineisto kerättiin pääosin internetistä ja Maanpuolustuskorkeakoulun kirjastosta, joista kartoitettiin alussa Naton suorituskykyyn ja Baltian maihin liittyvää kirjallisuutta ja myöhemmin Naton uskottavuuteen ja pelotteeseen sekä sodan kuvaan liittyvää kirjallisuutta.

Tutkimuksen toisessa luvussa esitetään, mistä osakokonaisuuksista Venäjän läntisen sotilaspiirin suorituskyvyt rakentuvat. Toisen luvun tarkoitus oli selvittää, mitä vaatimuksia Venäjän

⁶⁴ Sipilä, Joonas, Tommi Koivula, Olli-Matti Mikkola & Antti Pulkka: *Analyysiopas*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Juvenes Print Oy, Tampere 2017, s. 31. TL IV.

⁶⁵ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi, (2004), Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi, Gummerus Kirjapaino OY, Jyväskylä, s. 97.

⁶⁶ Jyväskylän Yliopisto, menetelmäpolku: *Hermeneuttinen tutkimus*.

[<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/tutkimusstrategiat/hermeneuttinen-tutkimus>], luettu: 18.12.2019.

⁶⁷ Kuusisto, Rauno: Tieteenfilosofia - Ajattelun kehys, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*. Huttunen, Mika & Jussi Metteri (eds.). Taktiikka laitos, Julkaisusarja 2 Nro 1/2008, Helsinki 2008, s. 24.

sotilaalliset suorituskyvyt asettavat Naton Baltian maiden tukemiselle kriisin sattuessa. Toisen luvun aineisto kerättiin pääosin suomalaisista, ruotsalaisista ja yhdysvaltalaisista artikkeleista ja tutkimusraporteista. Epäolennaisen tiedon karsimiseksi luvussa kaksi analyysiyksikkönä käytettiin Läntistä sotilaspiiriä, koska esitiedon perusteella Läntisen sotilaspiirin joukot ovat Venäjän asevoimissa keskeisessä roolissa Baltian maiden mahdollisen kriisin suhteen. Aineistoa ryhmiteltiin ja siitä etsittiin eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Ryhmittelyä varten aineisto jaettiin Läntisen sotilaspiirin sotilaalliseen voimaan ja tätä tukeviin suorituskykyihin.

Koska tutkimusaihe on hypoteettinen ja tutkimusongelma liittyy tilanteeseen, jota ei ole tapahtunut, on tutkimuksessa käytetty annettuna kahta aikaisempaa skenaarioihin perustuvaa tutkimusta Baltian maiden kriisiin liittyen. Kyseisistä tutkimuksista on annettuna käytetty Venäjän arvioitua toimintaa Baltian maihin hyökätessä sekä joukkojen määriä ja valmiusaikoja. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin perusteella luotiin kokonaisuus Venäjän sotilaallisista suorituskyvyistä, joita sillä on potentiaalisesti mahdollista käyttää Baltian maissa, ja vastattiin ensimmäiseen alatutkimuskysymykseen induktiivisen päättelyn avulla.⁶⁸

Tutkimuksen kolmannessa asialuvussa esitetään Naton sotilaallinen suorituskyky Baltian maiden tukemisessa. Sotilaallisten suorituskykyjen tarkastelussa on osaltaan huomioitu toisen luvun johtopäätöksiä, joista on muodostettu ajalliset, määrälliset ja osittain myös laadulliset vaatimukset Naton joukoille. Kolmannen luvun aineisto on pääosin kerätty Naton dokumenteista ja julkaisuista sekä länsimaalaisista tutkimusraporteista. Kolmannessa luvussa analyysiyksikköinä käytettiin Naton suorituskykyä, jonka perusteella eroteltiin Naton suorituskykyihin liittyvät osakokonaisuudet. Suorituskykyjen osakokonaisuuksien jälkeen aineisto ryhmiteltiin ajallisesti, jotta saatiin selville mitä suorituskykyjä on heti käytettävissä, mitä suorituskykyjä on nopeasti käytettävissä, ja mitä suorituskykyjä on käytettävissä vasta pidemmän aikavälin kuluessa. Ryhmittelyllä pyrittiin vastaamaan toisessa luvussa analysoituihin Venäjän suorituskykyjen ajallisiin vaatimuksiin. Tehdyn aineistolähtöisen sisällönanalyysin perusteella luotiin kokonaisuus Baltian maiden puolustamiseen liittyvistä sotilaallisista suorituskyvyistä ja vastattiin toiseen alatutkimuskysymykseen.⁶⁹

Tutkimuksen neljännessä luvussa koottiin aiempien lukujen keskeiset havainnot ja vastattiin päätutkimuskysymykseen. Neljännen luvun johtopäätökset luotiin induktiivisella päättelyllä tekemällä syventävää analyysia aikaisempien lukujen havainnoista. Neljännessä luvussa selvi-

⁶⁸ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Gummerus Kirjapaino Oy, Vantaa 2013, s. 108–113.

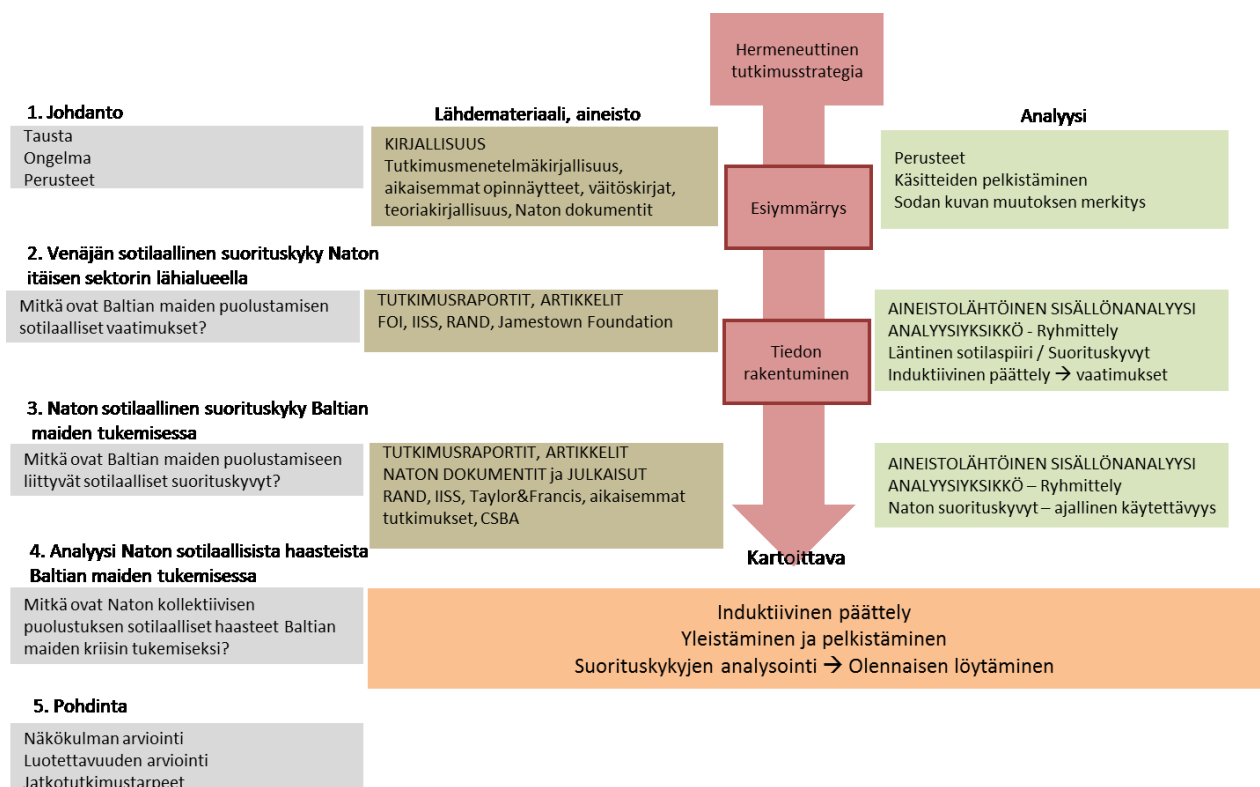
⁶⁹ Tuomi et al. (2013), s. 108.

tettiin Venäjän suorituskykyjen muodostamien vaatimusten ja Naton Baltian maiden tukemiseen käytettävien suorituskykyjen erot ja muuttujat eli tekijät, jotka muodostavat Natolle haasteita Baltian maiden tukemisessa.

Viidennessä luvussa pohdittiin tutkimuksen luotettavuutta ja esiteltiin mahdollisia jatkotutkimustarpeita. Luotettavuuden arvioinnissa pohdittiin eri näkökulmien merkitystä Naton sotilaallisiin haasteisiin liittyen, jolloin tutkija havaitsi, että näkökulman valinnalla on suuri merkitys tutkimusaiheen tulkinnassa. Tutkimus on luonteeltaan kartoittava, koska sen tarkoituksena on esittää, mitkä tekijät aiheuttavat haasteita Naton tukemiseen liittyen⁷⁰. Vaikka tutkimuksen tavoitteena oli tutkijasta riippumaton toistettavuus ja avoimuus, se on tutkijan tulkinta aiheesta.⁷¹

Kuvassa 2 on esitetty tutkimuksen tutkimusasetelma. Kuvan tarkoituksena on selventää tutkimuksen rakennetta, tiedonkeruuvaihetta ja analyysia sekä antaa näkemys siitä, miten näiden kautta on päästy tuloksiin ja johtopäätöksiin.

Kuva 2. Tutkimuksen tutkimusasetelma.

⁷⁰ Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara: *Tutki ja kirjoita*. Bookwell Oy, Porvoo 2015, s. 137–138.

⁷¹ Kuusisto et al. (2008), s. 31.

2 VENÄJÄN SOTILAALLINEN SUORITUSKYKY NATON ITÄISEN SEKTORIN LÄHIALUEELLA

”Any attempt from NATO’s side to [...] step up its presence in the Baltics as a declaration of war”

-Presidentti Vladimir Putin⁷²

Venäjän asevoimien kehitystä kylmän sodan jälkeen selittää sen pyrkimys uskottavuuteen, jolloin suurvalta-aseman ylläpitäminen on vaatinut kykyä laajamittaiseen sodankäyntiin. Venäjän sodan kuvan keskeinen ero länsimaiseen sodan kuvaan on se, että uusien suorituskykyjen ja laadun ohella painotetaan *määrällistä* riittävyyttä.⁷³ Kehityksen ero länsimaisiin asevoimiin johtuu osittain myös teknisistä ja taloudellisista rajoitteista, jolloin suurta massamaista armeijaa on ollut vaikea uudistaa nopeasti. Venäjän sodan kuvaan ovat vaikuttaneet kylmän sodan ajalta perityt asevoimat ja geostrategiset olosuhteet sekä vuosituhannen molemmin puolin käydyt kriisit ja konfliktit.⁷⁴

Venäjän pääasiallinen uhkakuva on ollut selkeä koko kylmän sodan ja sen jälkeisen ajan. Osaltaan historiallisena perintönä Venäjä on pitänyt ja pitää Natoa – erityisesti Yhdysvaltoja – uhkana omien kansallisten intressiensä toteuttamiselle. Venäjä käsittää myös Naton laajentumisen uhaksi omalle kansalliselle turvallisuudelleen.⁷⁵ Venäläisessä ajattelussa sen tulee kyetä puolustamaan omaa valtiotaan ja kansalaisiaan ”jokaisessa ilmansuunnassa”. Vaikka alueelliset konfliktit ovat nousseet esille venäläisessä uhka-arviokeskustelussa, ne eivät ole syrjäyttäneet laajamittaisen sodan näkökulmaa.⁷⁶

Kylmän sodan päättymisen jälkeen Venäjä jäi länsimaita jälkeen asevoimien teknologisessa kehityksessä, ja 2000-luvulla Venäjän asevoimien kalusto ja toimintatavat olivat heikossa ti-

⁷² Hall, John: Putin threatens Nuclear war, *The Daily Mail*, 2.4.2015.

⁷³ Mäkelä, Juha: Venäläinen sodan kuva muutoksessa, *Sota - teoria ja todellisuus, Näkökulmia sodan muutokseen*. Raitasalo Jyri & Joonas Sipilä (eds.) Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24. Helsinki 2008, s. 267.

⁷⁴ Raitasalo et al. (2008), s. 339.

⁷⁵ Lavikainen, Jyri, Katri Pynnöniemi & Sinikukka Saari: *Voiman Venäjä: Venäjän ulkopoliittikka*. Puolustusministeriö, Grano Oy, Helsinki 2019, s. 15–17. Ks. myös: Mikkola, Olli-Matti & Katri Pynnöniemi: Venäjän nollasummapielin valtopoliittikka, *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Fred Blomberg (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia Nro 4, Helsinki 2016, s. 194. Venäjän sotilasdoktriinissa viitataan *Naton Venäjälle muodostamaan sotilaalliseen vaaraan*. (Sotilasdoktriini 2014, pykälä 12). Ks. myös: Westerlund et als. (2019) s. 79–80.

⁷⁶ Mikkola et al. (2016), s. 198–199.

lassa.⁷⁷ Vuonna 2008 käyty Georgian sota osoitti Venäjän asevoimien vajavaisuuden kalustossa ja organisaatioissa.

Vuonna 2008 Venäjä käynnisti sotilasreformin, jossa aloitettiin kaluston modernisointi ja organisaatorakenteiden kehitys vastaamaan paremmin nykypäivän vaatimuksia. Modernisaatio on edelleen kesken, mutta Venäjän kykyyn tehokkaaseen taistelutoimintaan on tullut huomattavia parannuksia viimeisen kymmenen vuoden aikana.⁷⁸ Venäjällä on perusteltu reformia sillä, ettei se ollut varautunut ajanmukaisiin uhkiin.⁷⁹ Tämä osoittaa sen, että Venäjän ja länsimaiden uhkakuvat erosivat suuresti 2000-luvun aikana, koska samaan aikaan länsimaat edelleen supistivat asevoimiaan. Reformilla on purettu neuvostoaikaisia rakenteita ja parannettu reagointikykyä odottamattomiin konflikteihin. Reformin merkittävimmät muutokset liittyvät liikkuvuuden parantamiseen ja pysyvän valmiuden joukkojen perustamiseen.⁸⁰

Venäjän muodostama uhka liittyy laaja-alaisesti poliittisiin, historiallisiin ja geopoliittisiin syihin, jotka ovat konkretisoituneet muun muassa Venäjän retoriikassa ja harjoitustoiminnassa. Venäjä on harjoittanut Baltian maissa muun muassa kyberiskuja, ilmatilaloukkauksia ja informaatiovaikuttamista. Lisäksi Venäjän nopeat joukkojen siirrot ja harjoitukset ovat vaikuttaneet näkemyksiin Venäjän aggressiivisista aikomuksista. Venäjän yhtenä pyrkimyksenä on muokata kylmän sodan jälkeistä turvallisuusjärjestelmää heikentämällä Natoa ja EU:ta sekä transatlanttista yhteyttä.⁸¹

Mitä intressejä Venäjällä on Baltian ja Itämeren alueella? Baltian mailla on erityinen rooli entisenä Neuvostoliiton alueena, joka on itsenäistymisen jälkeen muodostunut länsimaiseksi demokratiaksi. Venäjän johto näkee tämän uhkana, koska Baltian maiden kehitys saattaa vaikuttaa myös Venäjän muihin osiin. Lisäksi Baltian maat halkaisevat geopoliittisesti Kaliningradin irti muusta Venäjästä, jolloin strategisesti tärkeän Kaliningradin ja manner-Venäjän väliin jää noin 300 kilometrin välinen alue.⁸² Baltian maat ovat myös erittäin lähellä Venäjän ydinaluetta⁸³, jolloin Venäjä näkee Naton läheisyyden uhkana. Baltian maiden väestön vä-

---

⁷⁷ Mikkola et al. (2016), s. 207–208.

⁷⁸ Westerlund et al. (2019), s. 17–18.

⁷⁹ Mikkola et al. (2016), s. 204.

⁸⁰ Ibid. s. 203.

⁸¹ Hooker R.D. (2019), s. 6.

⁸² Ibid. s. 5–7.

⁸³ Erityisesti Pietarin ja Moskovan läheisyys.

hemmistöistä merkittävä osa on venäläisiä⁸⁴, mikä edelleen voi lisätä Venäjän muodostamaa uhkaa sen suojellessa omien kansalaistensa etuja.

Tässä tutkimuksessa Naton itäisen sektorin lähialueella tarkoitetaan Baltian maiden lähiympäristöä ja aluetta, josta Venäjä kykenee projisoimaan joukkoja Baltian alueelle. Venäjän osalta tämä käytännössä tarkoittaa Läntisen sotilaspiirin joukkoja sekä kansallisia nopeasti liikuteltavia osastoja. Luvun tarkoitus on luoda perusteet ja mittarit seuraaviin lukuihin, arvioimalla mitä vaatimuksia Venäjän suorituskyvyt asettavat Naton sotilaallisille suorituskyvyille Baltian maiden tukemisessa.

2.1 Venäjän asevoimat yleisesti

Venäjän asevoimien ylipäällikkönä toimii presidentti. Presidentin alla toimii puolustusministeri, puolustusministeriö ja yleisesikunta. Asevoimat koostuvat maavoimista, merivoimista sekä ilma- ja avaruusvoimista. Venäjän asevoimat jaetaan maantieteellisesti sotilaspiireihin. Sotilaspiirejä ovat Läntinen, Keskinen, Itäinen ja Eteläinen sotilaspiiri. Lisäksi asevoimien organisaatioon kuuluu Strateginen johtoporras Pohjoinen⁸⁵, jonka perustana on pohjoisen laivasto. Sotilaspiirien lisäksi asevoimiin kuuluvat strategiset ohjusjoukot ja maahanlaskujoukot.

Venäjän asevoimien neljä avaintehtävää ovat: 1) *Torjua Venäjän turvallisuuteen tai intresseihin kohdistuvat sotilaalliset ja poliittiset uhat* 2) *Tukea Venäjän taloudellisia ja poliittisia intressejä* 3) *Avustaa muita viranomaisia ei-sotilaallisissa tehtävissä* 4) *Sotilaallisen voiman käyttö.*⁸⁶

Venäjän asevoimien aktiivinen kokonaisvoima on noin 900 000 sotilasta, josta maavoimiin kuuluu noin 280 000 sotilasta, merivoimiin noin 150 000 ja ilma- ja avaruusvoimiin noin 165 000 sotilasta. Loput sijoittuvat strategisiin ohjusjoukkoihin, ilmakuljetusjoukkoihin, rautatiejoukkoihin sekä logistiseen tukeen ja johtoon. Asevoimien vahvuuden lisäksi reserviin

⁸⁴ Peltonen, Paavo: *Baltian maiden turvallisuuspoliittiset valinnat*. Pro gradu, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2018, s. 34, 65–68

⁸⁵ Käytetään myös nimitystä ”viides sotilaspiiri”. Pohjoisen strategisen johtoportaan pääasiallinen tehtävä on Venäjän kansallisten etujen turvaaminen arktisella alueella.

⁸⁶ Kadettikunta; Turvallisuuspolitiikan tietopankki 2019; *Venäjän asevoimat*. Saatavilla internetistä: [<https://turpopankki.fi/suomen-lahialueet/venaja-lahialue/venajan-asevoimat/asevoimat/#toggle-id-1>], luettu: 26.11.2019 sekä Kadettikunta; Turvallisuuspolitiikan tietopankki 2019; *Venäjän sotilaspiirit*. [<https://turpopankki.fi/suurvallat/venaja/venajan-asevoimat/venajan-sotilaspiirit/#toggle-id-1>], luettu 26.11.2019.

kuuluu noin kaksi miljoonaa sotilasta. Lisäksi puolisotilaallisten joukkojen vahvuus on noin 554 000 sotilasta.⁸⁷

Venäjän puolustusbudjetti vuonna 2018 oli noin 45,3 miljardia dollaria ja puolustusmenot olivat noin 63,1 miljardia dollaria, jolloin ne olivat noin 4 % bruttokansantuotteesta.⁸⁸ Venäjän puolustusmenot ovat olleet kevyessä laskussa vuoden 2015 huippuvuoden jälkeen, jolloin puolustusbudjetti oli noin 4,9 % bruttokansantuotteesta eli noin 51,9 miljardia dollaria ja puolustusmenot 66,1 miljardia dollaria.⁸⁹ Venäjän puolustusbudjetin vaihtelut ovat seurausta asevoimien kehityksestä ja kriiseistä sekä vaihtelevasta taloustilanteesta.

Kaiken kaikkiaan Venäjän puolustusbudjettien kehitys on ollut nousujohteista 2000-luvun jälkeen. Esimerkiksi vuosien 2000–2008 välisenä aikana puolustusbudjetit ovat vaihdelleet 1.96 % - 2.53 %:n välillä bruttokansantuotteesta⁹⁰, jolloin puolustusbudjetin osuus bruttokansantuotteesta on lähes tuplaantunut 2010-luvun loppuun. Venäjän puolustusmenot vuonna 2018 ovat olleet neljänneksi korkeimmat Yhdysvaltojen, Kiinan ja Saudi-Arabian jälkeen. Yhdysvalloilla vastaava luku on ollut noin 643 miljardia dollaria ja kaikilla Euroopan Nato-mailla yhteensä noin 264 miljardia dollaria.⁹¹

Yleisesti ottaen Venäjä on kehittänyt asevoimiaan vuoden 2008 jälkeen erityisesti nostamalla valmiudellisia kykyjään. Venäjä on kehittänyt valmiutta investoimalla moderneihin asejärjestelmiin ja laajentamalla sopimussotilaiden käyttöä. Käytännössä tämä on tarkoittanut parannuksia konventionaalisten maa- ja ilmajoukkojen valmiuteen sekä harjoitusjärjestelmään. Lisäksi Venäjä on investoinut muun muassa ohjuspuolustusjärjestelmiin, uuden sukupolven panssaroiuihin ajoneuvoihin sekä tarkkoihin ballistisiin ohjuksiin.⁹²

⁸⁷ International Institute for Strategic Studies (IISS): *The Military Balance 2019*. Taylor & Francis Group, Lontoo 2019, s. 195. Ks. myös: Lalu, Petteri, Juha Kukkola, Simo Pesu & Katri Pynnöniemi: Venäjän sotilaallinen puolustaminen, *Voiman Venäjä*. Puolustusministeriö, Grano Oy, Helsinki 2019, s. 58.

⁸⁸ International Institute for Strategic Studies (IISS): *The Military Balance 2019*. Taylor & Francis Group, Lontoo 2019, s. 195.

⁸⁹ International Institute for Strategic Studies (IISS): *The Military Balance 2017*. Taylor & Francis Group, Lontoo 2017, s. 210.

⁹⁰ International Institute for Strategic Studies (IISS): *The Military Balance 2013*. Taylor & Francis Group, Lontoo 2013, s.217

⁹¹ Beraud-Sudreau, Lucie: *On the up: Western defence spending in 2018*, 15.2.2019

[<https://www.iiss.org/blogs/military-balance/2019/02/european-nato-defence-spending-up>.], luettu: 2.1.2020. Ks. myös: NATO: *Defence expenditure of NATO countries (2012-2019)*. Public Diplomacy Division 2019. [https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_06/20190625_PR2019-069-EN.pdf], luettu: 2.1.2020.

⁹² Ochmanek et als. (2017), s. 33.

2.2 Venäjän asevoimien sotilaallinen suorituskyky Läntisellä sotilaspiirillä

2.2.1 Läntisen sotilaspiirin taistelupotentiaali

Venäjän asevoimien Eteläinen ja Läntinen sotilaspiiri ovat painopisteissä joukkojen määrien ja tukikohtien perusteella.⁹³ Pohjois-eteläsuunnassa Läntinen sotilaspiiri ulottuu Kuolan niemimaan eteläosista Ukrainan itälaitaan. Läntisen sotilaspiirin alaisuuteen kuuluu myös Kaliningradin alue. Läntisen sotilaspiirin raja kattaa Suomen, Baltian maiden, Valko-Venäjän ja Ukrainan vastaiset rajaosuudet. Yhteistä rajaa Naton kanssa sillä on noin 500 kilometriä sekä Kaliningradin rajaosuudet Liettuan ja Puolan kanssa.⁹⁴ Venäjän sotilaspiirit ja Läntisen sotilaspiirin kartta on esitetty liitteissä 1 ja 2.

Läntisen sotilaspiirin pääasiallinen toimintasuunta on länsi ja sen päätehtävänä on valmistautua puolustautumaan Nato-maita vastaan. Lisäksi se vastaa Kaliningradin puolustamisesta sekä Ukrainan valvomisesta. Sotilaspiirin esikunta on Pietarissa ja sotilaspiiriä komentaa sotilaspiirin komentaja.⁹⁵ Sotilaspiiri käsittää kaikki sotilaspiirin alueella toimivat sotilaalliset voimat, jolloin kaikki joukot on alistettu sotilaspiirin alaisuuteen joint-konseptin mukaisesti.⁹⁶

Läntisen sotilaspiirin maavoimien konventionaalinen voima koostuu yleisjoukoista. Yleisjoukot ovat joukkoja, joissa yhdistyvät taistelujoukot, tukevat joukot sekä huollolliset osat. Yleisjoukkojen suorituskykyihin kuuluvat kaikki käytössä olevat välineet ja asejärjestelmät.⁹⁷ Läntisen sotilaspiirin alueella on kaksi yleisjoukkojen armeijaa sekä yksi panssariarmeija, jotka muodostavat pääasiallisen taisteluvoiman.

⁹³ Harris, Catherine & Frederick W. Kagan: *Russian military posture: Ground forces order of battle*. Institute for the study of war, ISW. Washington, D.C. 2018, s. 25–39.

⁹⁴ Defence Intelligence Agency: *Russia Military Power: Building A Military to Support Great Power Aspirations*. DIA, 2017, s. 58.

⁹⁵ Kadettikunta; Turvallisuuspolitiikan tietopankki 2019; *Venäjän sotilaspiirit*. Saatavilla internetistä: [<https://turpopankki.fi/suurvallat/venaja/venajan-asevoimat/venajan-sotilaspiirit/#toggle-id-1>], luettu 29.11.2019. Läntisen sotilaspiirin komentaja on (tutkimuksen teon aikana) Kenraali Andrei Valerievich Kartapolov. Sotilaspiirin komentajan alaisina ovat kaikki sotilaspiirin alueella olevat joukot pl. suoraan presidentin alaisuudessa olevat joukot.

⁹⁶ Forss, Stefan, Lauri Kiianlinna, Pertti Inkinen & Heikki Hult: *The Developement of Russian Military Policy and Finland*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 2: tutkimusselosteita No 49, Juvenes Print Oy, Tampere 2013, s. 69.

⁹⁷ Soinoja, Sami: *Venäjän asevoimien uusi ilme - Moottoroidun jalkaväkiryhmän kehittämisen vaikutukset Venäjän läntisen sotilaspiirin taistelupotentiaaliin 2000-luvulla*. Pro gradu. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2016, s. 34. Taistelujoukkoon kuuluvat muun muassa panssari-, ohjus- ja maahanlaskujoukot. Tukeviin joukkoihin kuuluvat viesti-, pioneeri- ja suojelujoukot. Huollollisiin joukkoihin lukeutuvat kaikki huollolliset joukot. Yleisjoukkojen maavoimien runkona toimivat moottoroidut panssari- ja jalkaväkijoukot.

Taisteluvoima muodostuu 1. Panssariarmeijasta, 20. Armeijasta sekä 6. Armeijasta. Näiden lisäksi Itämeren laivasto ja Kaliningradin 11. Armeija kuuluvat Läntisen sotilaspiirin alaisuuteen.⁹⁸ Läntisen sotilaspiirin alueella sijaitsee myös kolme maahanlaskudivisioonaa sekä kolme erikoisjoukkoprikaatia.⁹⁹

Taulukko 1. Venäjän asevoimien taistelupotentiaali Läntisellä sotilaspiirillä.¹⁰⁰

<p>1st Guards Tank Army</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4th Guards Tank Division • 2nd Guards Motor Rifle Division • 6th Tank Brigade • 27th Independent Guards Motor Rifle Brigade • 96th Reconnaissance Brigade • 53rd Anti-Aircraft Rocket Brigade • 112th Rocket Brigade • 288th Artillery Brigade 	<p>6th Combined Arms Army</p> <ul style="list-style-type: none"> • 138th Guards Motor Rifle Brigade • 25th Motor Rifle Brigade • 9th Guards Artillery Brigade • 268th Guards Artillery Brigade • 5th Air Defense Brigade • 26th Guards Missile Brigade 	<p>20th Guards Combined Arms Army</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3rd Motor Rifle Division • 144th Guards Motor Rifle Division • 1st Independent Guards Tank Brigade • 49th Air Defense Brigade • 448th Rocket Brigade
<p>11th Army Corps (Kaliningrad)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 11th Tank Regiment • 7th Guards Motor Rifle Regiment • 79th Guards Motor Rifle Brigade • 336th Guards Naval Infantry Brigade • 25th Coastal Missile Brigade • 152nd Guards Missile Brigade • 244th Guards Artillery Brigade • 183rd Fleet Ground Forces Rocket Regiment • 22nd Guards Air Defense Regiment • 44th Air Defense Division <ul style="list-style-type: none"> – 183rd Guards Air Defense Regiment – 1545th Air Defense Regiment 	<p>Russian Airborne Troops Located in the WMD</p> <ul style="list-style-type: none"> • 76th Guards Air Assault Division • 98th Guards Airborne Division • 106th Guards Airborne Division • 45th Guards <i>Spetsnaz</i> Brigade • 2nd <i>Spetsnaz</i> Brigade • 16th <i>Spetsnaz</i> Brigade 	<p>Supporting Units Under WMD Control</p> <ul style="list-style-type: none"> • 79th Guards Rocket Artillery Brigade • 45th Heavy Artillery Brigade

Läntisen sotilaspiirin joukoista 6. Armeijan esikunta sijaitsee Pietarissa ja sen taistelujoukot painottuvat Lugan ja Kamenkan alueille¹⁰¹. 20. Armeijan esikunta sijaitsee Voronetsissa. Sen

⁹⁸ Harris et al. (2018), s. 12.

⁹⁹ Hooker R.D. (2019), s. 37–45. Erikoisjoukkoprikaati lasketaan lähteestä riippuen joko Läntisen sotilaspiirin alaisuuteen tai strategisten joukkojen alaisuuteen (Moskova). Samoin maahanlaskudivisioonat (76., 98., 106.) ovat kansallisia suorituskykyjä, mutta alueellisesti läntisellä sotilaspiirillä käytössä. Vrt. esim.: Westerlund et als. (2019). Vaikka 14. Armeijan moottoroidut prikaatit (200. ja 80.) ovat suhteellisen lähellä läntistä sotilaspiiriä, niitä ei tässä lasketa taistelupotentiaaliin mukaan, koska niiden käyttö olisi todennäköistä Alakurti-Murmansk alueella.

¹⁰⁰ Hooker R.D. (2019), s. 37–38. Vrt.: Harris et al. (2018), s. 18–20 ja Crane, Keith, Olga Olikier & Brian Nichiporuk: *Trends in Russian's Armed Forces, An overview of Budgets and Capabilities*. RAND Corporation, Santa Monica 2019, s. 31. sekä Westerlund et als. (2019) s. 46–48. Joukkojen määrissä on pieniä vaihteluita erityisesti tykistön, maahanlaskujoukkojen ja ohjusjoukkojen osalta. Maavoimien joukot pääosin samat lähteestä riippumatta.

¹⁰¹ Lugassa: 25. Moottoroitu jalkaväkiprikaati, 9. Tykistöprikaati sekä 26. Ohjusprikaati. Kamenkassa: 138. Moottoroitu jalkaväkiprikaati. Lisäksi Lomonsovissa 5. Ilmatorjuntaprikaati.

joukot sijaitsevat pääpiirteissään Yelnyan, Smolenskin ja Bogucharin alueella¹⁰². 1. Panssariarmeijan joukot sijaitsevat Moskovan lähiympäristössä Kalininetsin, Faro-Fominskin ja Dzerzhinskin alueella¹⁰³. 1. Panssariarmeijan esikunta sijaitsee Moskovassa. 11. Armeija kuuluu osaksi Itämeren laivastoon ja se sijaitsee esikuntineen Kaliningradin alueella.¹⁰⁴

Taulukon taistelupotentiaaliin liittyen tulee kuitenkin muistaa, että osia eri joukoista on sidottu tehtäviin Läntisen ja Eteläisen sotilaspiirin alueelle. Esimerkiksi 20. Armeijan 3. moottoroitu divisioona on sijoitettu Itä-Ukrainan vastaisen rajan läheisyyteen Boguchariin ja Valuikiin, josta se oletettavasti tukee Itä-Ukrainan separatisteja ainakin logistisella tuella. Lisäksi 20. Armeijan 144. moottoroidun divisioonan joukkoja on sijoitettu Valko-Venäjän vastaisen rajan läheisyyteen.¹⁰⁵

Kaiken kaikkiaan Venäjän Läntisen sotilaspiirin taisteluvoiman muodostaa kaksi yleisarmeijaa, yksi panssariarmeija sekä Itämeren laivasto. Läntisen sotilaspiirin taistelupotentiaali on Venäjän asevoimien suurin. Laskennallisesti Läntisen sotilaspiirin maavoimat, maahanlaskujoukot ja merijalkaväki kykenevät muodostamaan noin 50-54 kappaletta 700-900 sotilaan vahvuista pataljoonan taisteluosastoa (*Battalion tactical group, BTG*).¹⁰⁶ Laskennallinen lukumäärä perustuu kuitenkin rauhanajan koulutukselliseen kokonaisuuteen, jolloin niiden todellinen käyttö vaatii lisävalmisteluja toimiakseen taktisina kokonaisuuksina. Lisäksi divisioonien ja prikaatien pataljoonista joka kolmas sisältää vain varusmiehiä, jolloin todellinen käytettävien taisteluosastojen määrä lienee pienempi tai on perustettavissa vasta pidemmän aikavälin kuluessa.¹⁰⁷

Läntisen sotilaspiirin joukot ovat olleet kehitettyimmät muun muassa asejärjestelmien ja kaluston suhteen. Vaikka Venäjän kaluston ja suorituskykyjen modernisaatio on edelleen kesken, on se vuodesta 2008 modernisoinut noin 70-85 % keskeisestä sotakalustosta mukaan lukien panssaroidut ajoneuvot. Vanhan kaluston modernisoinnin lisäksi Venäjällä kehitetään myös

¹⁰² Bogucharin alueella 3. Moottoroidun jalkaväkidivisioonan joukot. Yelnyassa ja Smolenskin alueella 144. Moottoroidun jalkaväkidivisioonan joukkoja. 448. Ohjusrikaati sijaitsee Kurskissa.

¹⁰³ 4. Panssaridivisioonan joukot Faro-Fominskissa, 2. Moottoroidun jalkaväkidivisioonan joukot Kalininetsissä.

¹⁰⁴ Harris et al. (2018), s. 18–20.

¹⁰⁵ Ibid. s. 12.

¹⁰⁶ Westerlund et al. (2019), s. 29. Pataljoonan taisteluosastojen (PTSTOS) laskennallinen määrä perustuu Venäjän puolustusministeriön ilmoitukseen: Kukin prikaati ja rykmentti kykenee muodostamaan kaksi PTSTOS:a mukaan lukien merijalkaväki ja maahanlaskujoukot. Divisioonien oletetaan kykenevän muodostamaan kuusi PTSTOS:a.

¹⁰⁷ Westerlund et al. (2019), s. 28–29.

uusia suorituskykyjä esimerkiksi Armata-ohjelman panssarivaunuja sekä PAK FA-ohjelman hävittäjiä.¹⁰⁸

Venäjän läntisen sotilaspiirin suorituskyky ei rajoitu pelkästään massiiviseen taistelupotentiaaliin, vaan myös harjoiteltuihin suorituskykyihin. Läntisellä sotilaspiirillä on järjestetty kaksi suurta sotaharjoitusta 2010-luvulla: vuosina 2013 ja 2017 järjestetyt Zapad-, eli Länsi-harjoitukset¹⁰⁹.

Strategisessa Zapad17 -harjoituksessa vuonna 2017 Venäjän asevoimien joukot harjoittelivat perinteisin keinoin käytävää sotaa. Vuoden 2017 harjoituksessa harjoiteltiin Venäjän ja Valko-Venäjän alueella ja toimintasuunta oli länsi, jolloin harjoitus oli oletettavasti suunnattu lännestä tulevaa uhkaa vastaan. Venäjän virallisen ilmoituksen mukaan harjoitukseen osallistui 12700 sotilasta¹¹⁰. Harjoitukseen kuului valmiudenkohotus- ja voimaprojisointiharjoittelua sekä puolustussodankäynnin eri vaiheiden harjoittelua.

Liettualaisen tutkijan Daivis Petraitisin mukaan Zapad17-harjoituksessa harjoiteltiin Venäjän operaatiosuunnitelmaa länttä vastaan käytävän sodan varalle, jolloin siihen kuuluu kolme vaihetta: 1) *Venäjän asevoimien yllätyshyökkäys sillanpääasemien valtaamiseksi*, 2) *saavutetun sotilaallisen edun varmistaminen ja tilanteen vakauttaminen*, sekä 3) *kaikkiin voimavaroihin perustuva puolustus*.¹¹¹ Venäjän asevoimien strategista suorituskykyä harjoitellaan siis melko suurin sotaharjoituksin. Samalla Zapad17 -harjoitus toimi voimannäyttönä erityisesti Nato-maille.

Venäjän asevoimien kokonaisuudesta merkittävä osuus on Läntisellä sotilaspiirillä. Läntisen sotilaspiirin joukot ovat suorituskyvyltään ja varustetasoltaan lähtökohtaisesti parhaimpia Venäjän asevoimien mittarilla.¹¹² Tämä varmasti siitä syystä, että Venäjä näkee Naton lähentymisen suurimpana uhkana. Venäjän suurin fokus läntisellä sivustalla liittyy Kaliningradin ja

¹⁰⁸ Crane et als. (2019), s. 61–63.

¹⁰⁹ Venäjän asevoimien pääsotaharjoitukset vaihtelevat vuosittain sotilaspiirien mukaan: esimerkiksi vuonna 2017 Zapad/Länsi, 2018 Vostok/Itä ja 2019 Tsentr/keskinen.

¹¹⁰ Petraitis, Daivis: *The Anatomy of Zapad-2017: Certain features of Russian military planning*. Lithuanian annual strategic review, 2017-2018 vol. 16. 2018, s. 18–36. Tutkija Daivis Petraitisin tulkinnan mukaan harjoitukseen osallistui kokonaisuudessaan 68000 sotilasta. Petraitisin mukaan harjoitus oli monivaiheinen, jolloin kokonaisvoima oli huomattavasti ilmoitettua suurempi.

¹¹¹ Panschin, Vladimir: *”Niin sotiä kuin harjoittelee”*; *Tulkintoja Zapad-2017 sotaharjoitustapahtumista sekä arvio Venäjän asevoimien joukkojen käytöstä ja toimintatavoista Zapad-2017 harjoitukseen peilaten*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita Nro 10, Helsinki 2019, s. 4. Ks. myös Petraitis (2018).

¹¹² Fabian, Billy, Mark Gunzinger, Jan Van Tol, Jacob Cohn & Gillian Evans: *Strengthening the defence of NATO's eastern frontier*. Center for Strategic and Budgetary Assessments, CSBA, Washington D.C. 2019, s. 3.

Venäjän ydinalueen puolustamiseen, vähemmistöjen suojelemiseen erityisesti Baltian alueella sekä omista intresseistä kiinnipitämiseen Ukrainassa ja Syyriassa.

Läntisen sotilaspiirin joukkoja on mahdollista tukea myös muista sotilaspiireistä. Eteläisen sotilaspiirin käytettävät voimat koostuvat kahdesta moottoroidusta divisioonasta ja kuudesta moottoroidusta prikaatista tai rykmentistä, jolloin niistä kyetään muodostamaan 24 pataljoonan taisteluosastoa. Lisäksi Eteläisellä sotilaspiirillä olevista maahanlaskujoukoista ja merijalkaväestä kyetään muodostamaan yhteensä 10 pataljoonan taisteluosastoa.¹¹³ Joukot kuuluvat 58. Armeijaan, 49. Armeijaan ja 8. Armeijaan sekä Mustanmeren laivastoon¹¹⁴. Eteläisen sotilaspiirin joukot ovat kuitenkin sitoutuneet Ukrainan ja Mustanmeren alueelle, jolloin kyseisten joukkojen suurimittainen käyttö Baltian maissa lienee epätodennäköistä – erityisesti siinä tapauksessa, mikäli kriisi laajenee Mustanmeren alueelle.

Keskisen sotilaspiirin voima koostuu kuudesta moottoroidusta prikaatista ja yhdestä panssari-divisioonasta, joista saadaan muodostettua yhteensä 18 pataljoonan taisteluosastoa. Lisäksi Keskisen sotilaspiirin maahanlaskujoukoista saadaan muodostettua kaksi pataljoonan taisteluosastoa.¹¹⁵ Keskisen sotilaspiirin joukot kuuluvat 2. Kaartin armeijaan sekä 41. Armeijaan¹¹⁶. Vaikka Keskisen sotilaspiirin joukot ovat pääosin sijoittuneet tuhansien kilometrien päähän Samara-Novosibirsk väliselle alueelle, niiden siirtäminen on mahdollista ilmaitse ja rautatieverkostoja pitkin. Esimerkiksi Venäjän pääsotaharjoituksissa on laajasti siirretty joukkoja ilmakuljetuksilla, rautateillä ja moottorimarsseilla pitkien etäisyyksien päähän.¹¹⁷

Itäisen sotilaspiirin maajoukot koostuvat neljän armeijan voimista¹¹⁸, joissa maavoimien moottoroituja prikaateja on yhteensä 14. Maahanlaskujoukot ja merijalkaväki mukaan luettuna Itäisen sotilaspiirin joukoista saadaan muodostettua 32 pataljoonan taisteluosastoa.¹¹⁹

¹¹³ Westerlund et als. (2019), s. 28–29.

¹¹⁴ Harris et al. (2018), s. 20–21.

¹¹⁵ Westerlund et als. (2019), s. 28–29.

¹¹⁶ Harris et al. (2018), s. 21–22.

¹¹⁷ Esimerkiksi Zapad17-, Vostok18- ja Tsentr19-harjoitukset. Ks. esim.: Johnson, Dave: *VOSTOK 2018: Ten years of Russia strategic exercises and warfare preparation*. 20.12.2018. [<https://www.nato.int/docu/review/articles/2018/12/20/vostok-2018-ten-years-of-russian-strategic-exercises-and-warfare-preparation/index.html>], luettu 12.3.2020; Panschin (2019a), s. 6–18 ja Panschin, Vladimir: *Raportti Venäjän asevoimien strategisesta esikunta- ja johtamisharjoituksesta Tsentr-2019*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita Nro 14, Helsinki 2019, s. 4–8.

¹¹⁸ Harris et al. (2018), s. 22–23. Itäiseen sotilaspiiriin kuuluu 5. Armeija, 35. Armeija, 36. Armeija ja 29. Armeija sekä Tyynenmeren laivaston kaksi merijalkaväkiprikaatia.

¹¹⁹ Westerlund et als. (2019), s. 28–29.

Muiden sotilaspiirien tuki on kuitenkin täysin tilannesidonnaista, ja on mahdotonta sanoa, kuinka paljon siirrettävää voimaa sieltä todellisuudessa tulisi. Potentiaalinen joukkomäärä olisi kuitenkin kokonaisuudessaan melko huomattava, koska muiden sotilaspiirien käytettävä kokonaisvoima muodostuisi noin 42 moottoroidusta tai panssaroidusta prikaatista.

2.2.2 Venäjän kauko- ja täsmävaikutuskyky

Voimakkaan maakomponentin lisäksi Läntisellä sotilaspiirillä on kattava ilmapuolustusjärjestelmä sekä kaukovaikutuskyky. Venäjän A2/AD-kyky on merkittävä osa Venäjän asevoimien suorituskykyä erityisesti Baltian ja Itämeren alueella. Samalla se on merkittävä Naton toimintaa rajoittava tekijä. A2/AD on lyhenne englannin kielen termistä Anti-Access / Area Denial. A2/AD-kyvyllä tarkoitetaan toimia, joilla rajoitetaan vihollisen sotilaallisen voiman siirtymistä operaatioalueelle sekä toimia, joilla pyritään estämään toiminnanvapaus valvonnassa olevilla alueilla.¹²⁰ Nykypäivänä A2/AD-kyky nojautuu pääosin kaukovaikutteisiin aseisiin.¹²¹ Venäjän osalta A2/AD-kyky perustuu jo Neuvostoliiton aikaisiin strategisiin päätöksiin oman alueen suojelemiseksi erityisesti ilmapuolustuksen osalta.¹²²

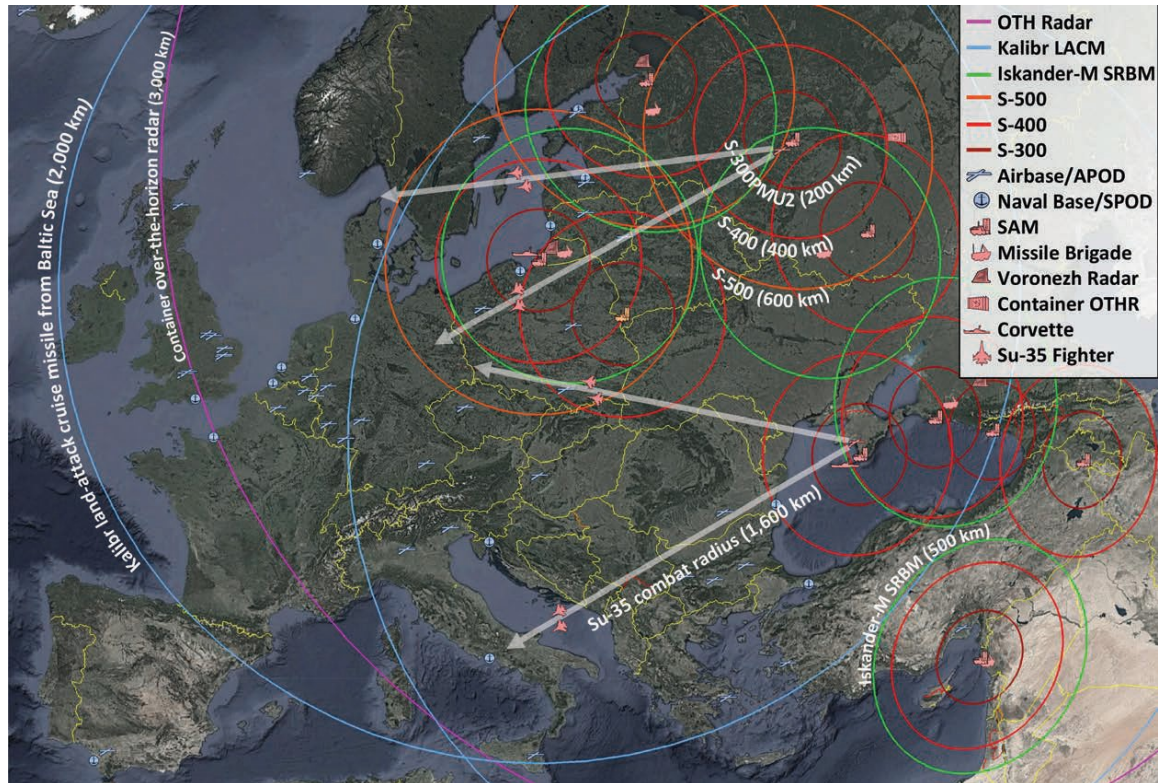
Venäjän kaukovaikutuskyky perustuu paitsi suorituskykyisiin ohjus- ja tykistöjoukkoihin myös pysyviin tukikohtiin muun muassa Kuolan niemimaalla, Pietarissa, Kaliningradissa ja Krimin niemimaalla. Lisäksi Venäjä on laajentanut A2/AD-suorituskykyjä Mustanmeren ja Syyrian alueelle. Edellä mainituilta alueilta on kyky vaikuttaa pitkän kantaman ohjuksilla ilma-, meri-, ja pintakohteisiin.¹²³ Kyseisten tukikohtien ansiosta Venäjällä on kyky vaikuttaa oman alueen lisäksi myös kauas oman alueen ulkopuolelle, jolloin Venäjä kykenee estämään laajojen meri- ja ilma-alueiden käytön Natolta. Vaikutus ulottuu myös Naton omien jäsenvaltojen maaperälle.

¹²⁰ Lasconjarias, Guillaume: *NATO's Response to Russian A2/AD in the Baltic States: Going Beyond Conventional?* Scandinavian Journal of Military Studies, 2(1), 2019. [<https://sjms.nu/articles/10.31374/sjms.18/>], luettu: 7.1.2020.

¹²¹ Frühling, Stephan & Guillaume Lasconjarias: NATO, A2/AD and the Kaliningrad Challenge, *Survival: Global Politics and Strategy; Sovereignty and disorder*. Routledge, Taylor & Francis Group, 2016, s. 97.

¹²² Dalsjö, Robert, Christofer Berglund & Michael Jonsson: *Bursting the Bubble; Russian A2/AD in the Baltic Sea Region: Capabilities, Countermeasures, and Implications*. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. Tukholma 2019, s. 25. Osittain Neuvostoliiton laajaan ja täsmällisen ilmapuolustukseen vaikutti lännen ilmateitse muodostama ydinaseuhka.

¹²³ Frühling et al. (2016), s. 93.

Kuva 3. Venäjän A2/AD-kyky.¹²⁴

Naton ja Baltian maiden kannalta erityisesti Kaliningradin A2/AD-kyvyt aiheuttavat haasteita. Kaliningradissa olevia suorituskykyjä on vahvistettu kylmän sodan jälkeen. Kaliningradin alueelta kyetään vaikuttamaan eri asejärjestelmillä Pohjois-Saksasta aina Suomen eteläosiin saakka. Näin ollen esimerkiksi Itämeren alue on hallittavissa A2/AD-suorituskyvyillä. Kaliningradin alueelta löytyy lukuisia A2/AD-resursseja.

Maasta ilmaan kyetään vaikuttamaan S-400, S-300 ja Pantsir-S ilmatorjuntaohjuksilla (SAM)¹²⁵. S-400-järjestelmä tuli operatiiviseen käyttöön Kaliningradissa vuonna 2012 ja Pietarin alueella 2016. Järjestelmällä voidaan käyttää erilaisiin tarkoituksiin käytettäviä ohjuksia, jotka vaihtelevat nopeuden, vaikutusetäisyyden ja lukitussysteemien mukaan. S-400-järjestelmää markkinoidaan kaikkia lentäviä kohteita vastaan. S-400-järjestelmän kantama on pisin 40N6-tyypin nopealla ohjuksella, jolloin sillä päästään 400 kilometriin.

S-300-järjestelmä on S-400-järjestelmän edeltäjä. Se on alun perin otettu käyttöön jo 1970-luvulla, mutta sitä päivitetty ja modifioitu niin, että nykyään sillä on mahdollista päästä lähes samaan suorituskykyyn kuin S-400-järjestelmällä.¹²⁶

¹²⁴ Fabian et als. (2019), s. 10.

¹²⁵ Anti-air missile tai Surface-to-air missile, (SAM). Kaliningradissa S-300 ja S-400-järjestelmiä käyttävät 11. Armeijan 183. ja 1545. Ilmapuolustusrykmentit.

¹²⁶ Dalsjö et als. (2019), s. 27–31.

Merikohteita vastaan Venäjä kykenee käyttämään maalta ja mereltä ammuttavia ohjuksia. Venäjän asevoimien suorituskyky Itämeren merikohteita vastaan parani vuonna 2016, kun se otti Kaliningradissa käyttöön Bastion-P-risteilyohjusjärjestelmän. Kyseinen järjestelmä on käytössä myös Pietarin lähialueella. Bastion-P-järjestelmän ensisijainen tarkoitus on toimia korkean luokan pintamaaleja vastaan. Venäläisten analyytikkojen mukaan järjestelmällä voidaan vaikuttaa Baltian, Puolan ja Saksan alueella oleviin kohteisiin. Lisäksi sillä voidaan ainakin teoreettisesti estää pääsy Atlantilta Itämerelle.¹²⁷

Bastion-P-järjestelmä on kuorma-auton lavalla toimiva järjestelmä, joka on näin ollen suhteellisen liikkuva. Järjestelmällä ammutaan P-800 Oniks-risteilyohjuksia, joiden kantama parhaimmillaan on 350 kilometriä¹²⁸. Venäjällä on pienempiä kohteita vastaan myös Balrannikko-ohjusjärjestelmä, joka ampuu Uran Kh-35-ohjuksia. Näiden ohjusten kantama on noin 130 kilometriä.

Maakohteita vastaan Venäjä kykenee toimimaan maalta ja mereltä ammuttavilla ohjuksilla. Tehokkain maakohteita vastaan tarkoitettu ohjusjärjestelmä on Iskander. Iskander-ohjuksesta on olemassa kahta eri tyyppiä: Iskander-M, joka on ballistinen ohjus sekä Iskander-K, joka on risteilyohjus. Iskander-M:n maksimikantama on taistelukärjestä riippuen noin 450 kilometriä. Kevyellä 750 kilon taistelukärjellä kantama voi olla jopa 750 kilometriä. Iskander-ohjus on hyvin tarkka ja nopeutensa vuoksi vaikeasti torjuttavissa.¹²⁹

Vuonna 2015 Venäjän A2/AD-suorituskykyjä paransi myös mereltä laukaistava Kalibr-ohjus. Kalibr-ohjusta voidaan käyttää maa- ja merikohteita vastaan. Se voidaan laukaista monesta erilaisesta alustasta, kuten pinta-aluksista ja sukellusveneistä. Maakohteisiin tarkoitettu Kalibr 3M14-ohjuksen maksimikantama on jopa 1650 kilometriä, jolloin sillä voisi teoreettisesti vaikuttaa jopa Iso-Britanniaan asti.¹³⁰ Kalibr-ohjuksesta on myös Kalibr 3M54-ohjus, jolla kyettään vaikuttamaan merikohteisiin 300 kilometrin kantamalla.¹³¹

¹²⁷ Ibid. s. 32.

¹²⁸ Järjestelmä ei kykene itsessään toimimaan tutkahorisontin yli, jolloin ilman ulkoista sensoria tehokas ja tarkka suorituskyky rajoittuu 40 kilometriin.

¹²⁹ Dalsjö et als. (2019), s. 36–38.

¹³⁰ Dalsjö et als. (2019), s. 39–41. Ohjuksen ilmoitettu maksimikantama vaihtelee. Vrt. esim.: Fabian et als. (2019), s. 10.

¹³¹ Dalsjö et als. (2019) s. 40

Jo kylmän sodan aikana Neuvostoliitto käytti A2/AD-suorituskykyjä osana strategiaansa. Neuvostoliiton romahdettua Venäjä on 2000-luvulla edelleen kehittänyt suorituskykyjään päivittämällä ja modernisoimalla vanhoja kykyjä sekä kehittämällä uusia. Nykypäivänä Venäjä kykenee vaikuttamaan kohteisiin pitkien etäisyyksien päästä niin meri-, ilma- ja maakohteisiin. Erityisesti Venäjän läntisellä sivustalla A2/AD-kykyjen muodostama kehä on kattava ja tuottaa haasteita Naton joukoille mahdollisen kriisin syntyessä. A2/AD-suorituskyvyillä Venäjä kykenee ensinnäkin estämään ja häiritsemään joukkojen siirtymistä operaatioalueelle, sekä vaikuttamaan tuhovoimaisilla aseilla eritasoisiin kohteisiin kriisin aikana.

2.3 Näkökulmia Venäjän sotilaallisten suorituskykyjen käytöstä Baltian maissa

Ukrainan kriisin jälkeen Natossa ja erityisesti Baltian maissa heräsi huoli Naton kyvystä vastata Venäjän muodostamaan uhkaan. Venäjän toimet saivat myös tutkijat arvioimaan Naton kykyä puolustaa Baltian maita. Tässä luvussa tarkastellaan tilannetta, jossa Venäjä hyökkää Baltian maihin. Tilannetta tarkastellaan kahteen eri tutkimukseen nojautuen. Tarkastelu perustuu RAND:n johtamien sotapelien loppuraporttiin¹³² sekä R.D. Hookerin tutkimusraporttiin¹³³. Molemmissa tutkimuksissa tarkasteltiin, miten Venäjä käyttäisi joukkoja Baltian maissa ja miten taistelu mahdollisesti etenisi. Tämän tutkimuksen kannalta annetut sotapeliarviot toimivat perustana ajallisessa kontekstissa eli tuottavat valmiudellisen – ja osittain myös määrällisen – vaatimuksen Naton joukoille.

RAND:n johtamat sotapelit toteutettiin vuosien 2014–2015 välisenä aikana. RAND:n johtamissa sotateleissa oletuksena oli, että Venäjällä olisi käytössä noin 25 moottoroitua tai mekanisoitua pataljoonaa Baltian operaatioalueella. Osa joukoista olisi taistelupanssarivaunuin varustettuja. Naton vastaava määrä olisi noin 11 pataljoonaa, johon sisältyivät Baltian maiden ulkopuoliset vahvennukset. Sotapelissä Venäjän hyökkäyksestä saatiin viikon ennakkovaroitus¹³⁴, jonka aikana Naton joukkoja – pääosin Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian kevyitä joukkoja – projisoitiin alueelle. Taisteluiden alkuvaiheessa voimasuhteet olivat hyökkääjän ja puolustajan välillä 1:2.¹³⁵

¹³² Shlapak, David A. & Michael W. Johnson: *Reinforcing deterrence on NATO's eastern flank, Wargaming the defence of the Baltics*. RAND Corporation, 2016. RAND Corporation (*Research and Development Corporation*) on Yhdysvaltalainen tutkimusorganisaatio, joka tuottaa tutkimuksia ja ratkaisuja julkisiin politiikan haasteisiin. Ks. esim. [<https://www.rand.org/>].

¹³³ Hooker R.D.: *How to Defend the Baltic States*. The Jamestown foundation, Washington, DC, 2019.

¹³⁴ Raportissa ei eritellä mistä juuri viikon ennakkovaroitus tulee, mutta oletettavasti se liittyy havaintoihin Venäläisten joukkojen voiman projisoinnissa ja hyökkäysvalmisteluissa.

¹³⁵ Shlapak et al. (2016), s. 4–6.

Sotapeleissä Venäjän päähyökkäyksen tavoite oli yleensä Riika, jota tuettiin Tallinnaan toteutettavalla hyökkäyksellä. Venäjän tavoitteena oli katkaista operaatioalue ja vallata Viron ja Latvian pääkaupungit. Useimmissa peleissä puolustaja oli pakotettu viivyttämään pääosin kansallisilla joukoilla ja ryhmittämään liittokunnan joukot pääkaupunkien suojaksi. Sotapeleistä riippuen, Venäjä oli joukoillaan kiertänyt tai lyönyt puolustajan joukot ja saavuttanut Riikan ja Tallinnan kaupungit 36-60 tunnin päästä hyökkäyksen aloittamisesta.¹³⁶

Kuva 4. RAND:n sotapeliin pääasiainen kulku ja joukot.¹³⁷

Lopputuloksen kannalta keskeiset tekijät liittyivät kaluston laatuun ja hyökkääjän nopeuteen. Ensinnäkin hyökkääjän epäsuoran tulen kyky oli ylivoimainen puolustajaan verrattuna. Hyökkääjän operaatiota kyettiin tukemaan kymmenellä tykistöpatteristolla ja raketinheitimillä. Puolustajalla ei ollut käytössä mainittavaa tykistöä. Myös hyökkääjän ajoneuvokalusto oli ylivoimainen puolustajaan nähden. Hyökkääjän kaikki joukot olivat lähtökohtaisesti telalustaisia ja vähintään kevyesti panssaroituja. Puolustajan ainut panssaroitu joukko oli pelin alussa Saksasta marssinut yhdysvaltalainen Stryker-pataljoona¹³⁸.

¹³⁶ Shlapak et al. (2016), s. 4–5.

¹³⁷ Ibid. s. 6.

¹³⁸ Stryker on miehistönkuljetukseen tarkoitettu panssaroitu ajoneuvo.

Lopputuloksen kannalta merkittävää oli myös hyökkääjän taistelutempo, joka mahdollisti hyökkääjän kiertämään tarvittaessa puolustajan joukot. Taistelutempo ja operaation nopeus vaikuttivat heikentävästi myös Naton ilma-aseen käyttöön, jolloin hyökkääjälle ei saatu tuotettua riittävästi tappioita, eikä omille joukoille tarvittavaa lisäaikaa.

Hookerin skenaariossa Venäjän hyökkäys Baltian maihin on hypoteettinen. Se perustuu tutkijan omiin näkemyksiin Venäjän toimista. Lisäksi skenaarioon vaikuttavat tutkijan suosittelemat Naton toimenpiteet, jotta Baltian maiden puolustus onnistuisi. Tähän tutkimukseen liittyen otetaan annettuna vain Venäjän toimet aikaan sitoen, sekä tutkijan havainnot hyökkäävän joukon potentiaalisesta määrästä.

Skenaariossa Natolle ja Baltian maille jäisi 7-10 päivää aikaa reagoida Venäjän hyökkäykseen. Varoitusaika muodostuisi oletettavista havainnoista Venäjän joukkojen siirroista, informaatio-operaatioista ja rajaloukkauksista. Hookerin arvion mukaan kriisin alkuvaiheessa Venäjän hyökkäysvoimat muodostuisivat kahden armeijan (1. Panssariarmeijan ja 6. Armeijan) voimista sekä niitä tukevista joukoista. Reserviin jäisi yhden armeijan (20. Armeijan) voimat. Kaliningradin 11. Armeijan joukot jäisivät puolustamaan Kaliningradia. Ensimmäisten viikkojen aikana Venäjän hyökkäävät joukot muodostaisivat noin 30 pataljoonaa ja kriisin ensimmäisinä päivinä voimasuhteet olisivat noin 1:2-3 Venäjän hyväksi.¹³⁹

Skenaarion mukaan Venäjän aikomuksena on joko katkaista Baltian maat hyökkäämällä Liettuaan pyrkimyksenään saada yhteys Kaliningradiin, tai vallata Viro ja Latvia ja pyrkiä murentamaan Naton uskottavuus osoittamalla Naton kyvyttömyys toimeenpanna artikla 5. Arvion mukaan Venäjän päähyökkäys tapahtuisi 1. Panssariarmeijan panssaridivisioonan ja kahden maahanlasku rykmentin joukoilla Minsk-Kaliningrad-suunnassa. Päähyökkäystä tuettaisiin Daugavpils-Riika suuntaisella hyökkäyksellä. Molempia hyökkäyksiä tuettaisiin raketinheitin ja tykistötulella. Pohjoisessa hyökkäisi 6. Armeijan joukot pyrkimyksenään vallata Tallinna. Arvioitu reitti olisi Narva-Tallinna.¹⁴⁰ Baltian maiden kartta on kartta esitetty liitteessä 3.

Hookerin arvion mukaan hyökkäyksen ensimmäisinä päivinä Venäjällä olisi 6. Armeijan joukoista käytössään yksi moottoroitu prikaati ja kolme maahanlaskurykmenttiä sekä mittavat tykistöjoukot. Reserviin olisi mahdollista asettaa ainakin yksi erikoisjoukkoprikaati. Etelässä Latvian ja Liettuan alueella Venäjällä olisi ensimmäisinä päivinä käytössään kaksi panssari-

¹³⁹ Hooker R.D (2019), s. 22, 24–25 ja 31–32. Voimasuhteet riippuvat siitä, kuinka paljon Nato ehtii projisoidaan joukkoja Baltian maihin.

¹⁴⁰ Ibid. s. 24–26.

prikaatia, kolme maahanlaskurykmenttiä ja kolme moottoroitua jalkaväkiprikaatia. Lisäksi yksi erikoisjoukkoprikaati ja yksi raketinheitinprikaati sekä mittavat tykistöjoukot olisivat käytettävissä hyökkäyksen tukemiseen.

Skenaarion oletuksena on, että ensimmäisen 30 päivän aikana Venäjä ei kykene käyttämään kuin 50 % läntisen sotilaspiirin joukoista, jolloin Hookerin arvion mukaan vasta 30 päivän kulluttua Venäjä kykenisi projisoimaan lisää joukkoja Baltian maihin.¹⁴¹ Näin ollen kyseisen skenaarion mukaan ensimmäisten viikkojen aikana Venäjän maavoimien hyökkäyksellinen voima koostuisi noin 30 pataljoonan taisteluosastosta, jota kyettäisi tukemaan noin 25 tykistöpatteristolla, jonka jälkeen, noin kuukauden kuluttua Venäjä kykenisi projisoimaan lisää joukkoja.

RAND:n tutkimukseen peilaten myös Hookerin mukaan keskeiset haasteet liittyvät kalustoon ja operaation nopeaan tempoon. Venäjällä on kalustollinen ylivoima esimerkiksi vaunukalustossa, jossa kaikki on mekanisoitua, mukaan lukien maahanlaskuosastot. Lisäksi Venäjällä on epäsuorantulen ylivoima kaikissa operaatiosuunnissa, jolloin taistelua kyetään tukemaan tykistöllä ja raketinheitimillä kaikissa suunnissa.

Hooker painottaa arviossaan myös Kaliningradin merkitystä. Hooker painottaa, että Naton onnistuneen taistelun yksi edellytyksistä on se, että Kaliningradin A2/AD-kyvyt saadaan neutralisoitua viimeistään 14 päivän kuluttua kriisin alkamisesta¹⁴², jotta Naton joukkoja on mahdollista projisoida Baltian alueelle ilman mittavia tappioita.

2.4 Vaatimukset Naton sotilaallisille suorituskyvyille Baltian maiden puolustamisessa

Venäläiseen sodan kuvaan on vaikuttanut samoja tekijöitä kuin länsimaiseen sodan kuvaan. Venäjän uhkakuvat ovat kuitenkin kylmän sodan jälkeen olleet erilaiset kuin länsimaisessa ajattelussa. Paikallisten ja alueellisten konfliktien lisäksi Venäjä on varautunut myös tavanomaiseen sotaan. Venäjän länsimaisista poikkeavat uhkakuvat ovat vaikuttaneet Venäjän asevoimien suorituskykyihin, jolloin tänä päivänä Venäjä kykenee perinteiseen laajamittaiseen sotaan. Lisäksi Venäjän valtopoliittinen ajattelu on erilaista, jolloin historialliset ja geostrategiset tekijät ovat vaikuttaneet sen asevoimien määrittelyyn.

¹⁴¹ Hooker R.D. (2019), s. 24–27, 42.

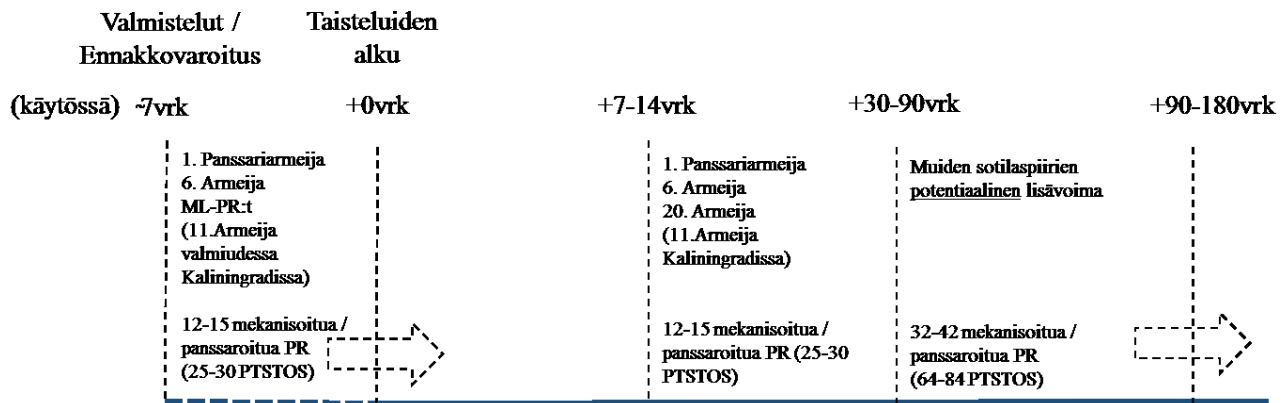
¹⁴² Ibid. s. 30–35.

Vuonna 2008 alkanut sotilasreformi on parantanut asevoimien suorituskykyä. Reformin seurauksena kalustoa on modernisoitu ja henkilöstö- ja organisaatorakenteita on kehitetty vastaamaan valmiudellisia vaatimuksia. Reformi on edelleen kesken, mutta tänä päivänä Venäjällä on eurooppalaisiin asevoimiin verrattuna suhteellisen hyvä kyky laajamittaiseen asevoimien käyttöön nopealla aikataululla.

Baltian maiden puolustamiseen liittyen Venäjä asettaa Natolle erityisesti ajallisia ja määrällisiä vaatimuksia. Venäjä kykenee aloittamaan hyökkäyksen Baltian maiden valtaamiseksi suhteellisen nopeasti. Natolle jää arvioiden mukaan noin 7-10 vuorokautta aikaa reagoida ennen kuin hyökkäys alkaa. Nopeassa viitekehyksessä Venäjä kykenee Läntisellä sotilaspiirillä projisoimaan 25-30 pataljoonan taisteluosastoa kolmen eri armeijan voimista ensimmäisten päivien ja viikkojen aikana.

Arvioiden mukaan noin neljän viikon kuluttua sotatoimien alkamisesta Venäjällä on potentiaalinen kyky käyttää 50-60 pataljoonan taisteluosastoa Baltian maissa. Ensimmäinen aikavaatimus liittyy sotatoimien alkuun, jolloin Naton tulee kyetä aloittamaan puolustustoimet ennen kuin Venäjä aloittaa hyökkäyksen, jotta Venäjä ei kykene valtaamaan Baltian maita. Toinen aikavaatimus liittyy taisteluiden jatkamiseen ja lisävoimien projisointiin, jolloin Naton tulee kyetä puolustamaan Baltian maita noin neljä viikkoa Venäjän kriisin alussa projisoituja joukkoja vastaan.

Venäjällä on hyvä kyky projisoida joukkoja myös muista sotilaspiireistä. Venäjän maahanlaskukyky ja raideyhteydet mahdollistavat nopeat painopistesierrot. Venäjän kyky lisävoimien siirtämiseen asettaa Natolle lisää vaatimuksia. Naton Baltian maissa ”tarvitsevat” joukkomäärät ovat sidoksissa Venäjän joukkojen määrään, koska mitä enemmän Venäjä siirtää joukkojaan Baltian maihin, sitä enemmän Naton tulee siirtää joukkoja. Haasteita tilanteeseen luo se, että lähtökohtaisesti Venäjän on helpompi siirtää joukkoja Baltian maihin kuin Naton.

Kuva 5. Venäjän potentiaalinen suorituskky Baltian maissa.

Kaluston suhteen Venäjä kykenee tukemaan hyökkäystä mittavalla epäsuoralla tulella jokaisessa operaatiosuunnassa. Operaation alkuvaiheessa Venäjällä on kyky käyttää noin 25 tykistöpatteristoa sekä kansallisia ohjusjoukkoja. Lisäksi kaikki hyökkäävät joukot ovat panssaroituja ja tela-alustaisia, jolloin niillä on suhteellisen korkeat suoja- ja liikkuvuusominaisuudet. Osa vaunukalustosta on raskaita. Näin ollen Naton Baltian maihin projisoitavien joukkojen tulee olla pääosin mekanisoituja tai panssaroituja, jotta se kykenee taistelemaan vastaavalla tulivoimalla, suojalla ja liikkeellä.

Baltian maiden puolustamisessa keskeinen merkitys on Kaliningradilla. Kaliningradin laivastoa ja siellä olevaa 11. Armeijaa käytetään lähtökohtaisesti Kaliningradin puolustamiseen ja päähyökkäyksien tukemiseen. Kaliningradissa olevat A2/AD-kyvyt aiheuttavat haasteita Naton joukkojen projisoinnille. A2/AD-kyvyillä kyetään häiritsemään ja tietyissä tapauksissa jopa estämään liikkeitä merellä, ilmassa ja maalla¹⁴³. Tämä tarkoittaa, että Naton tulee kyetä alentamaan A2/AD-kykyjen vaikutusta, jotta se voi projisoida joukkoja ja toimia alueella.

Yleisessä sotataidollisessa tutkimuskirjallisuudessa todetaan, että perinteisesti hyökkääjä tarvitsee ainakin kolminkertaisen ylivoiman puolustajaan nähden saavuttaakseen menestystä.¹⁴⁴ Tämä merkitsee Naton osalta sitä, että sen tulee kyetä saamaan Baltian maiden puolustukseen vähintään 1:3 Venäjän joukkojen määrästä 7-10 päivässä, jotta sillä olisi onnistumisen edellytykset puolustaa Baltian maita kriisin alkuvaiheessa.

¹⁴³ Day, Joseph A.: *Reinforcing NATO's deterrence in the east, General report*. NATO parliamentary assembly, Defence and security committee (DSC), 2018, s. 7.

¹⁴⁴ Ks. esim.: Sirniö, Kimmo & Heikki Huopainen: Ajatuksia taktiikasta; taisteluosasto- ja pataljoonatasan näkökulmasta, *Ajatuksia taktiikasta, Maavoimien taistelu 2015*. Kiiikka, Jarmo (ed.). Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 4 No 1, Juvenes Print, Helsinki 2013, s. 109.

Ilman merkittäviä Nato-vahvistuksia Venäjä kykenee arvion mukaan valtamaan Tallinnan ja Riikan 36-60 tunnissa. Mikäli riittävän voiman projisointi ei onnistu kriisin alkuvaiheessa, Naton status voi muuttua hyökkääjäksi, jolloin joukkojen määrän tulee olla huomattavasti suurempi.

Pelkkä määrällinen suhde ei kuitenkaan ratkaise taistelun lopputulosta, vaan tärkeä rooli on myös kaluston laadulla ja muilla suorituskyvyillä. Venäjän kalustollinen ylivoima asettaa Natolle vaatimuksia kaluston suhteen, jolloin Naton tulee kyetä vastaamaan raskaalla kalustolla raskasta kalustoa vastaan. Lisäksi Naton tulee huomioida vastustajan ylivoima epäsuorantulen suorituskyvyissä ja ilmatorjunnassa. Esimerkiksi raketinheitinosilla Venäjällä on 270-kertainen ylivoima Baltian lähialueella. Ilmatorjunnan osalta Venäjällä on 272 pitkän kantaman lavettia ja lyhyemmän kantaman lavetteja on noin 300-350.¹⁴⁵ Vastaavasti Natolla ei tois-
taiseksi ole yhtään, joten ilmatorjunnan etu on Venäjällä.

Naton tämän hetkinen voima Baltian maissa koostuu pääosin kevyistä jalkaväkiosastoista, jolloin Venäjän suorituskyvyt asettavat muutospaineita Natolle. Arvioiden mukaan Naton tulisi asettaa vähintään seitsemän prikaatia Baltian maihin, josta kolme olisi panssaroituja, jotta Venäjän hyökkäys saataisiin pysäytettyä ja lisää Naton joukkoja projisoitua alueelle¹⁴⁶.

---

¹⁴⁵ Boston et als. (2018), s. 9.

¹⁴⁶ Ks. esim: Chapman, Ben: *Recent U.S. and International Assessment of Baltic Security Developments*. Security and Defence Quarterly 9/2019 Vol 26 No 4. s. 8. [<https://doi.org/10.35467/sdq/112252>], luettu 2.3.2020; Shlapak (2017).

3 NATON SOTILAALLINEN SUORITUSKYKY BALTIAN MAIDEN TUKEMISESSA

Naton perustamisesta lähtien uhkakuvat ovat määritelleet, miten kollektiivinen puolustus järjestetään. Toisin sanoen Naton yhteisellä puolustuksella vastataan Natoa ja sen jäsenvaltioita vastaan kohdistuviin uhkiin. Vallitsevat näkemykset sotilaallisesta uhasta ja sen edellyttämästä valmistautumisesta muuttavat, ja ovat muuttaneet Naton kollektiivista puolustusta. Natossa sodan kuvan muutokseen vastataan strategioilla ja yhteisillä päätöksillä, jotka viime kädessä vaikuttavat jäsenvaltioiden kansallisiin asevoimiin. Kuten johdannossa todettiin, kylmän sodan päättyminen vaikutti Naton jäsenvaltioiden sodan kuvaan ja aiheutti perinteiseen sodankäyntikykyyn liittyvien sotilaallisten suorituskykyjen laskua jäsenvaltioiden asevoimissa.

Vaikka vuoden 2014 turvallisuusympäristön muutos pysäytti Nato-maiden sotilaallisten suorituskykyjen heikkenemisen, oli kylmän sodan jälkeinen aika vaikuttanut Naton kykyyn vastata Ukrainan kriisin jälkeiseen uuteen uhkaan. Tässä luvussa tarkastellaan Naton sotilaallista voimaa Baltian maiden puolustamisessa Baltian maissa olevien, nopeasti saatavien ja myöhemmin perustettavien suorituskykyjen ja joukkojen osalta. Ennen sotilaallisen voiman tarkastelua selvitetään Naton kollektiivisen puolustuksen perusteita sekä vuoden 2014 turvallisuusympäristön muutoksen vaikutuksia Baltian maiden puolustamiseen.

3.1 Naton yhteisen puolustuksen perusteet

Strategiset konseptit ovat merkittävimmät Naton toimintaa ohjaavat asiakirjat. Strateginen konsepti on Naton virallinen dokumentti ja korkein poliittinen ohjausasiakirja, jossa määritellään Naton tarkoitus, luonne ja sen pääasialliset tehtävät. Konseptissa määritellään myös turvallisuusympäristön keskeiset huomioidut muutokset sekä se, miten Naton vastaa mahdollisiin haasteisiin.¹⁴⁷

Naton strategisessa ajattelussa voidaan nähdä kolme merkittävää tapahtumaa, jotka ovat muokanneet Naton toimintaa: kylmän sodan aikakausi, kylmän sodan jälkeinen aikakausi sekä turvallisuusympäristö 9/11-tapahtumien jälkeen.¹⁴⁸ Myös Venäjän toimet Ukrainassa ja Syyriassa ovat olleet käännteentekeviä Naton turvallisuuspoliittisessa ajattelussa. Vaikka Venäjän toimet

¹⁴⁷ NATO: *Strategic Concepts*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm], luettu 24.6.2019

¹⁴⁸ Ibid, luettu 24.6.2019

eivät ole toistaiseksi saaneet aikaan uutta strategista konseptia, ne ovat olleet merkittävässä roolissa huippukokousten asialistalla¹⁴⁹ sekä siirtäneet Naton huomion takaisin kollektiiviseen puolustukseen.¹⁵⁰

Naton strategisissa konsepteissa määritellään myös Naton päätehtävät. Viimeisen vuonna 2010 tehdyn konseptin mukaan Naton fundamentti ja tarkoitus on turvata jäsenmaiden vapaus ja turvallisuus poliittisin ja sotilaallisin keinoin. Naton pääasialliset tehtävät ovat artikla 5:n mukainen kollektiivinen puolustus, kriisinhallinta ja yhteistyövarainen turvallisuus.¹⁵¹

Naton toimintaa ohjaavat myös Pohjois-Atlantin sopimuksessa olevat 14 artiklaa. Pohjois-Atlantin sopimus eli niin kutsuttu Washingtonin sopimus on yleisluontoinen normisto, joka luo pohjan Naton toiminnalle. Sopimus luo turvatakuut jäsenvaltiolle, mutta asettaa myös vaatimuksia. Sopimuksen ytimessä on kollektiivisen puolustuksen periaatteen muodostama artikla 5¹⁵², jossa jäsenvaltiot sitoutuvat auttamaan hyökkäyksen kohteeksi joutunutta. Huomiona artiklassa on, että se ei kuitenkaan velvoita sotilaallisen voiman käyttöön toista jäsenvaltiota puolustettaessa, vaan *tarpeellisia toimia* turvallisuuden palauttamiseksi *mukaan lukien* sotilaallinen voimankäyttö.

Washingtonin sopimuksen ja strategisten konseptien lisäksi Naton toimintaa ohjaavat huippukokouksissa tehdyt päätökset ja aloitteet. Huippukokouksia järjestetään esimerkiksi silloin, kun esitellään uusia linjauksia, kutsutaan uusia jäseniä tai käynnistetään merkittäviä aloitteita. Huippukokouksissa tehdyistä päätöksistä muodostetaan julkisia julistuksia, jotka selittävät Naton poliittista päätöksentekoa ja antavat ohjeistusta eri linjauksien implementaatioille.¹⁵³ Vuoden 2014 jälkeen on järjestetty neljä huippukokousta¹⁵⁴, jotka ovat keskittyneet Naton pelotteen ja puolustuskyvyn vahvistamiseen muuttuneen toimintaympäristön vuoksi.¹⁵⁵

¹⁴⁹ Mm. Wales Summit 2014, Warsaw Summit 2016 ja Bryssel Summit 2018.

¹⁵⁰ Lohela (2016), s. 6–7. Ks. myös: NATO: *Wales Summit Declaration (2014)*.

¹⁵¹ NATO: *Strategic concept 2010; Active Engagement, Modern Defence*, s. 6-8.

[https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf], luettu: 26.6.2019.

¹⁵² NATO: *The North Atlantic Treaty*. Washington D.C – 4 April 1949. Saatavilla internetissä:

[https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?], luettu 25.6.2017.

¹⁵³ NATO: *Summit meetings*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50115.htm], luettu 22.8.2019.

¹⁵⁴ Wales 10/2014, Warsova 07/2016, Bryssel 07/2018 ja Watford (UK) 12/19.

¹⁵⁵ NATO: *Summit meetings*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50115.htm], luettu 22.8.2019

Naton päätöksenteko

Sotilasliittostatuksesta huolimatta Nato on osaltaan poliittinen järjestö. Naton päätöksenteko tapahtuu konsensusperiaatteen mukaisesti. Naton päätöksentekotapaa ei ole kirjattu sopimukseen, vaan konsensusperiaatemenettely on seurausta vuoden 1949 sopimusneuvottelujen konsensusperiaatteesta. Konsensusperiaate tarkoittaa käytännössä sitä, että neuvotteluja käydään niin kauan, että yksimielisyys syntyy tai kunnes todetaan, että yksimielisyyttä ei voida saavuttaa.¹⁵⁶ Tähän tutkimukseen liittyen on merkittävää huomata, että myös artikla 5:n toimeenpano ja siihen liittyvät päätökset vaativat konsensuspäätöksen.¹⁵⁷

Naton tärkein päätöksentekoelin on Pohjois-Atlantin Neuvosto eli *North Atlantic Council* (NAC). Muut keskeiset toimielimet ovat puolustussuunnittelukomitea ja ydinsuunnitteluryhmä.¹⁵⁸ Komiteoita perustetaan tarpeen mukaan ja ne ovat kaikki poliittisia elimiä, joissa sotilasvirkamiehet toimivat asiantuntijoina ja neuvonantajina.¹⁵⁹

Neuvoston valtuutus tulee suoraan Pohjois-Atlantin sopimuksesta. Neuvostossa kaikilla jäsenvaltioilla on yhtäläinen oikeus ilmaista oman hallituksen näkemyksen käsillä olevista asioista. Jokaista jäsenvaltiota edustaa pysyvä edustaja¹⁶⁰. Puheenjohtajana kokouksissa toimii Naton pääsihteeri. Neuvosto kokoontuu myös ministeritasolla, jolloin jäsenvaltioita edustaa ulkoministeri. Kun erityisen tärkeisiin asioihin otetaan kantaa, järjestetään huippukokous, johon ottavat osaa valtioiden päämiehet.¹⁶¹ Huippukokouksia on järjestetty noin 1-3 vuoden välein.

Naton poliittiset ja sotilaalliset päätöksentekorakenteet ovat suhteellisen moninaisia. Suurimpana huomiona on se, että ainakin teoriassa jokaisella valtiolla on yhtäläiset oikeudet vaikuttaa ja saada äänensä kuuluviin. Valtion koolla ja voimalla ei ole väliä. Kaikki päätökset tehdään yksimielisesti ja kokouksissa ei ole äänestyksiä, jolloin kokoukset ovat neuvotteluluontoisia. Päätöksentekoon liittyen tulee kuitenkin huomioida, että jäsenvaltioilla on omat intressinsä. Konsensusperiaate voi vaikuttaa myös päätöksenteon nopeuteen, kun yksimielisyyden

¹⁵⁶ Karvinen et al. (2015), s. 59.

¹⁵⁷ Muun muassa Nato Response Forcen (NRF) käyttö ja tehtävään määrääminen vaatii NAC:n yhteispäätöksen.

¹⁵⁸ Sierla, Antti: *Suomen mahdolliset Nato-jäsenyyden vaikutukset*. Ulkoasiainministeriö, UTP20/2007 vp, 2007, s. 12. Saatavilla internetistä: [https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kirjelma/Documents/utp_20+2007.pdf] luettu: 2.7.2019.

¹⁵⁹ Salomaa (2015), s. 92.

¹⁶⁰ Pysyvää edustajaa tukee oma sotilaallinen ja poliittinen edustajisto.

¹⁶¹ Salomaa (2015), s. 94–95

löytäminen vie aikaa. Toisaalta se voi vaikuttaa myös päätösten laatuun, kun ratkaisua haetaan kompromissien kautta.

3.2 Naton reaktio vuoden 2014 turvallisuusympäristön muutokseen

Kylmän sodan päättymisen jälkeen eurooppalaiset valtiot olivat toiveikkaita Venäjän tulevasta kehityksestä. Länsimaiden ensivaikutelma oli, että Venäjästä kehittyi liberaalia demokratiaa vaaliva valtio. 2000-luvun alussa Vladimir Putinin valtaantumisen jälkeen Venäjä kuitenkin muutti toimintasuuntaansa kohti poliittista realismia¹⁶² ja alkoi strategisesti sopeutua kylmän sodan jälkeiseen aikaan. Venäjän toimintaa 2010-luvulla voi selittää usean eri syyn kautta. Venäjän toiminta voidaan nähdä opportunistisen tai lännen pelon näkökulmasta.¹⁶³ Yleisesti ottaen Venäjä on pyrkinyt toiminnallaan muuttamaan olemassa olevaa voimatasapainoa ja kasvattamaan omaa vaikutusvaltaansa.¹⁶⁴

Vuonna 2008 syttynyt Georgian sota ja kuusi vuotta myöhemmin alkanut Ukrainan kriisi herättivät Naton ja Euroopan. Ukrainan kriisin seurauksena Euroopan turvallisuusympäristö muuttui lähes kolmen vuosikymmenen jälkeen. Seuraavaksi tarkastellaan vuoden 2014 jälkeisten huippukokousten kautta, miten Nato on sotilaallisesti vastannut turvallisuusympäristön muutokseen.

Walesin huippukokous 2014

Alun perin Walesin huippukokouksen asialistalla olivat muun muassa ISAF -operaation jälkeiseen valmiuden ylläpitoon liittyvät kokonaisuudet sekä yhteistoiminnan kehittämiseen tähtäävät asiat. Ukrainan kriisi kuitenkin muutti kokouksen asialistaa, jonka seurauksena huippukokouksen agenda rakentui kollektiivisen puolustuksen palauttamiseen liittyviin toimenpiteisiin.¹⁶⁵ Walesin huippukokouksessa jäsenvaltiot saivat sovittua Naton suorituskykyä parantavista toimista. Erityisesti Naton valmiutta päätettiin parantaa kehittämällä Naton komento- ja joukkorakennetta.

¹⁶² Katso lisää poliittisesta realismista esim.: Blombergs (2016), 277–284.

¹⁶³ Larsen, Jeffrey: Nato's responses to Russian belligerence - An overview, *Nato and collective defence in the 21st century – An assessment of the Warsaw Summit*. Karsten Friis (ed.) Routledge, New York, 2017, s. 9.

¹⁶⁴ Mikkola et al. (2016), s. 191–193.

¹⁶⁵ Nünlist, Christian & Martin Zapfe: *Nato after Wales: Dealing with Russia - Next steps*. CSS Analyses in Security Policy, No.161, Zurich 2014, s. 2. Naton pääsihteerin Anders Fogh Rasmussenin mukaan Venäjän toimet Ukrainassa olivat Natolle ”wake-up call”. Yhdysvaltojen Nato-edustaja Alexander Vershbowen mukaan ”(...) Nato had to go back to basics” jolloin Naton alkuperäistä tarkoitusta tulisi tarkastella uudestaan. Walesin huippukokoukseen liittyen tulee huomioida myös se, että vaikka Ukraina olikin asialistan kärjessä, niin huippukokouksessa huomioitiin myös etelässä olevat ongelmat, muun muassa siirtolaisongelma ja ISIS:n nousu.

Walesin huippukokous oli käänteentekevä kollektiivisen puolustuksen näkökulmasta. Kollektiivinen puolustus palautettiin takaisin Naton ydintehtäväksi ja samalla transatlanttisen siteen merkitystä korostettiin.¹⁶⁶ Lisäksi Walesin huippukokouksen keskeinen anti oli jäsenvaltioiden puolustusmenojen leikkauksien peruminen.

Walesin huippukokouksessa päätettiin valmiussuunnitelmasta eli *Readiness Action Plan* -suunnitelmasta (RAP). RAP:n tarkoitus oli vastata Natolle muodostuneisiin uhkiin idästä ja etelästä. RAP -suunnitelma perustui vakuuttaviin ja sopeuttaviin toimenpiteisiin. Sopeuttavilla toimenpiteillä Nato aloitti pitkäkestoisempia projekteja, joilla pyrittiin kehittämään joukko- ja komentorakenteita sekä harjoittelua. Lisäksi niillä tavoiteltiin valmiudellisia parannuksia. Vakuuttavilla toimilla Nato pyrki välittömästi kasvattamaan pelotetta lisäämällä sotilaallista toimintaa keskisellä ja itäisellä sivustalla. Vakuuttavat toimet olivat avoimesti osoitettu Venäjää vastaan.¹⁶⁷

RAP:n keskeisin sisältö perustui parannellun valmiusjoukon muodostamiseen. *Nato response Force (NRF)* kehitettiin alun perin Prahan huippukokouksen päätöksellä vuonna 2002. Se hyväksyttiin vuonna 2003 ja vuonna 2006 se saavutti operatiivisen valmiuden.¹⁶⁸ Walesin huippukokouksessa NRF:n vahvuutta nostettiin, minkä seurauksena sen koko lähes kolminkertaisui. Parannellun NRF:n vahvuus on noin 40 000 sotilasta. Lisäksi Walesissa päätettiin erittäin nopean valmiusosaston muodostamisesta. NRF:n osaksi muodostettiin *Very High Readiness Task Force (VJTF)*, jonka muodostavat noin 5000 maavoimien sotilaan nopean toiminnan joukot. Parannetun NRF:n perustamista perusteltiin sen kyvykkyydellä reagoida nopeasti kriiseihin ”siellä missä tarvitaan”.¹⁶⁹

Muut RAP:n keskeiset päätökset liittyivät komentorakenteiden kehittämiseen. RAP:lla kehitettiin taktisen tason johtamiskykyä muodostamalla Nato-joukkojen integraatioyksiköitä eli *Nato Force Integration Unit* -esikuntia (NFIU). NFIU -esikunnat perustettiin parantamaan yhteistyötä ja koordinaatiota Naton ja kansallisten asevoimien välillä sekä valmistelemaan ja tukemaan NRF:n sijoittelua ja harjoitustoimintaa. Jokaisessa Baltian maassa on ollut NFIU-esikunta vuodesta 2015 lähtien.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Friis (2017), s. 1–2. Ks. myös Noronen (2019) s. 76; NATO: *Wales Summit Declaration*, para 1–11.

¹⁶⁷ Noronen (2019) s. 76–77

¹⁶⁸ NATO: *NATO Wales Summit Guide 2014*. [https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20141008_140108-SummitGuideWales2014-eng.pdf], luettu 30.1.2020.

¹⁶⁹ NATO: NATO Fact Sheet (2016): *Nato's readiness Action Plan*.

[https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160627_1607-factsheet-rap-en.pdf], luettu 30.1.2020.

¹⁷⁰ NATO: NATO Fact Sheet (2016): *Nato's readiness Action Plan*. Ks. myös Noronen (2019) s. 79.

Pääosin Walesin huippukokouksen tarkoitus oli siis parantaa Naton valmiutta nopean toiminnan joukkojen lisäämisellä. Baltian maat ja Puola olisivat halunneet Naton joukkoja alueelleen jo vuonna 2014, mutta siitä luovuttiin toistaiseksi, koska sen pelättiin provosoivan Venäjää¹⁷¹. Näin ollen Nato vastasi pelotteen ja suorituskyvyn lisäämiseen vain valmisjoukkojen määrän kasvattamisella sekä muun sotilaallisen läsnäolon lisäämisellä¹⁷².

Yhteenvedona Walesin huippukokouksesta voidaan todeta, että kokouksessa saatiin muodostettua ainakin muodollinen konsensus Venäjän arvaamattomuudesta ja uhasta, jonka perusteella kollektiivisen puolustuksen vaikuttavuutta tuli lisätä. Naton ja erityisesti transatlanttisen yhteyden kannalta merkittävää oli myös se, että jäsenmaat suostuivat lopettamaan puolustusmenojen pienentämisen¹⁷³.

Varsovan huippukokous 2016

Varsovan huippukokous pidettiin kesällä 2016 ja se oli Walesin kokouksen jälkeen seuraava huippukokous. Siinä missä Walesin huippukokouksessa päätettiin suorituskykyjen kehittämistä, Varsovan huippukokouksessa teemana oli Walesissa päätettyjen asioiden implementointi. Varsovan asialistalla olivat konfliktit Pohjois-Afrikassa, Irakissa ja Syyriassa¹⁷⁴. Lisäksi asialistalla oli Venäjä, jonka toimet Ukrainassa saivat edelleen vankkaa kritiikkiä. Baltian maiden kannalta keskeisin Varsovan kokouksen päätös oli joukkojen lähettäminen Baltian maihin ja Puolaan. Lisäksi Varsovassa vahvistettiin parannetun NRF:n saaneen operatiivisen valmiuden.¹⁷⁵

Walesin huippukokouksen jälkeisenä aikana todettiin, että NRF-joukot eivät riitä muodostamaan pelotetta Baltian maiden tukemiseksi. Erityisesti NRF-joukkojen kyky siirtyä liittokunnan itäosiin riittävän nopeasti nähtiin ongelmallisena.¹⁷⁶ Lisäksi erityisesti Baltian maat halusivat Naton joukkoja kansallisten puolustusten tueksi.

¹⁷¹ Noronen (2019), s. 77.

¹⁷² Läsnaöloa lisättiin muun muassa harjoitustoiminnan lisäämisellä itäisellä sivustalla sekä meri- ja ilmatoiminnan tehostamisella aluevalvonnassa.

¹⁷³ Puolustusmenojen leikkauksen lopettamisesta sovittiin niin kutsutun *Defence Investment Pledge* -ohjelman mukaisesti.

¹⁷⁴ NATO Summit Guide: Warsaw 2016. Naton jäsenvaltioiden geopoliittisen sijainnin vuoksi, myös monen valtion uhka-arviot vaihtelivat suuresti. Erityisesti eteläisellä sivustalla jäsenvaltiot olivat huolissaan siirtolaisongelmasta ja Lähi-Idän tilanteesta. Eteläisen sivustan valtiot eivät nähneet Venäjää niin suurena uhkana kuin keskisellä ja itäisellä alueella. Osittain varmasti tämän vuoksi Natossa painotettiin edelleen 360 -lähestymistapaa, jossa Nato keskittyy kaikkien suuntien uhkiin.

¹⁷⁵ Friis (2017), s. 2–3. Ks. myös NATO Summit Guide: Warsaw 2016, s.1–4, 53–54.

¹⁷⁶ Noronen (2019), s. 82.

Varsovan huippukokouksessa päätettiin EFP-konseptista (*Enhanced Forward Presence*). EFP koostui Viroon, Latviaan, Liettuaan ja Puolaan lähetettävistä taisteluosastoista. Yhden taisteluosaston vahvuus on noin tuhat sotilasta. Taisteluosastojen tarkoituksena oli kasvattaa Naton pelotetta ”eteen työnnettyillä” joukoilla¹⁷⁷. Taisteluosastoista käytetään myös nimitystä ansalanka-joukot, koska joutuessaan taisteluun, ne vetäisivät laajasti muita Nato-maita mukaan.¹⁷⁸ EFP-joukkojen teho pelotteen muodostamisessa perustuu sen monikansallisuuteen. EFP-joukoissa on sotilaita suurimmasta osasta Nato-maita.

Brysselin huippukokous 2018

Brysselin huippukokouksessa jatkettiin edellisten kokousten linjaa. Naton sotilaallisen suori-tuskyvyn näkökulmasta keskeisin päätös oli jäsenvaltioiden kansallisten joukkojen valmiuden kasvattamisesta vuoteen 2020. Naton valmiusaloite (*Nato readiness initiative*) liittyy päävoimien valmiuden tehostamiseen ja nopeuttamiseen niin sanotun ”neljän kolmenkymmenen”-säännön mukaisesti.

Sovitun valmiusaloitteen mukaan Natolla on vuoteen 2020 mennessä 30 mekanisoitua pataljoonaa, 30 ilmalaivuetta ja 30 meritaistelualusta käytettävissä 30 päivän sisällä.¹⁷⁹ Kaikki Naton jäsenvaltiot antavat panoksensa valmiusaloitteeseen oman kykynsä mukaan¹⁸⁰. Aloitteen avulla on tarkoitus nostaa olemassa olevien kansallisten asevoimien valmiutta ja helpottaa Naton operatiivista suunnittelua.

Toistaiseksi joukkoja ei ole kuitenkaan yksilöity eikä identifioitu joukkorakenteisiin.¹⁸¹ Pääosa joukoista muodostetaan isoimmista Nato-maista, kuten Ranskasta, Saksasta, Italiasta, Iso-

---

¹⁷⁷ Noronen (2019), s. 98; Zapfe, Martin: *'Hybrid' threats and NATO's forward presence: Policy Perspectives* Vol. 4/7 2016. Center for security Studies (CSS). Zurich 2016, s.1. Saatavilla internetistä: [<https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/PP4-7.pdf>], luettu: 15.1.2020.

¹⁷⁸ Friis (2017) s. 3. Ks. myös: Allers Robin: Modern deterrence? NATO's Enhanced Forward Presence on the eastern flank, *Nato and collective defence in the 21st century*, Karsten Friis (ed.) Routledge, New York 2017, s. 23–24.

¹⁷⁹ NATO: *NATO: Ready for the Future: Adapting the Alliance (2018-2019)*. 2019 s. 6. [https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_11/20191129_191129-adaptation_2018_2019_en.pdf], luettu 28.1.2020. Ks. myös Hagström, Eva (ed.), Robert Dalsjö, Jakob Gustafsson & John Rydqvist: *Deterrence by Reinforcement, The Strengths and weaknesses on NATO's Evolving Defence Strategy*. FOI, Tukholma 2019, s. 20. Jälkimmäisessä lähteessä on maininta, että joukkojen määrää on tarkoitus kasvattaa yhteensä 80 000 sotilaaseen NRF:n lisäksi vuoteen 2024 mennessä.

¹⁸⁰ Pois lukien Islanti, jolla ei ole omia asevoimia.

¹⁸¹ Hagström et als. (2019), s. 22.

Britanniasta ja Yhdysvalloista. Vaikka joukot ovat osallisia Naton valmiuden kasvattamiseen, ne ovat täysin jäsenvaltioidensa omassa hallinnassa.¹⁸²

Edellä mainittujen huippukokousten jälkeen Nato oli vastannut Venäjän toimiin lisäämällä valmiusjoukkojen määrää sekä perustamalla eteen työnnettyt joukot Baltian maihin ja Puolaan. Lisäksi komentorakenteita parannettiin ja kehitettiin, jotta perustettavien valmiusjoukkojen johtaminen olisi mahdollista. Käytännössä Naton vastaus voidaan nähdä olevan varsin epämääräinen, koska riittävästä pelotteesta ei heti Walesin kokouksessa päästy yhteisymmärrykseen.

Varsovassa ja Brysselissä vahvistettiin myös Naton 360-ajattelu, jolla muistutettiin myös muista uhista, erityisesti eteläisen sivustan ongelmista. Keskeisillä huippukokousten päätöksillä pyrittiin siis vastaamaan Venäjän muodostamaan uhkaan kasvattamalla rankaisevaa ja estävää pelotetta Baltian maissa¹⁸³. Keskeiset Naton toimenpiteet olivat vahvennetun NRF:n ja EFP:n perustaminen sekä aloite voiman kasvattamiseksi. Sotilaallisesti ja määrällisesti mitattuna näiden pelotevaikutus jää kuitenkin arveluttavaksi, koska pääosin rakennemuutokset ja konseptit tehdään olemassa olevilla, suhteellisen vähäisillä suorituskyvyillä.

3.3 Naton sotilaallinen voima Baltian maissa

Tässä aluvuossa tarkastellaan sotilaallista voimaa, joka on Baltian maissa eli lähes heti käytettävissä. Edellisen luvun perusteella Venäjän toiminta muodostaa noin 7-10 päivän varoitusaajan Baltian maiden kansallisille asevoimille ja Natolle. Sotilaallista voimaa tarkasteltaessa ei oteta kantaa siihen, kuinka monta päivää Baltian maiden prikaatien muodostamiseen kuluu aikaa, vaan oletuksena on, että tässä tarkastellut suorituskyvyt ovat käytössä ennen kuin Venäjä on aloittanut hyökkäyksen rajan yli.

3.3.1 Baltian maiden kansalliset suorituskyvyt

Baltian maiden turvallisuus nojaa vahvasti Naton turvatakuisiin. Lisäksi maat ovat Yhdysvaltojen läheisiä liittolaisia.¹⁸⁴ Baltian maat itsenäistyivät Neuvostoliiton hajottua ja Venäjän

¹⁸² Fiorenza, Nicholas: *Nato improves force readiness*. Jane's; Jane's Defence Weekly 12/2019 [https://www.janes.com/article/93011/nato-improves-force-readiness], luettu 28.1.2020.

¹⁸³ Noronen (2019), s. 87–91.

¹⁸⁴ Chivvis, Christopher S., Raphael S. Cohen, Bryan Frederick, Daniel S. Hamilton, Stephen Larrabee & Bonny Lin: *NATO's Northeastern Flank; Emerging opportunities for Engagement*. RAND Corporation, Santa Monica 2017, s. 123–145, 167.

tunnustaessa Baltian maiden itsenäisyyden elokuussa 1991.¹⁸⁵ Baltian maiden turvallisuuspoliittinen valinta oli liittyä sotilasliittoon. Vuosituhannen vaihteessa Baltian maat pääsivät Naton MAP-jäseniksi¹⁸⁶ ja vuonna 2004 Baltian maat liittyivät Natoon. Baltian maiden sotilaallinen suorituskyky ja kansalliset lähestymistavat poikkeavat hieman toisistaan. Yhteistä kuitenkin on se, että konventionaaliset voimat eivät riitä – edes yhdessä – vastaamaan Venäjän suorituskykyä.

Viron kansallinen puolustus perustuu kokonaisvaltaiseen puolustukseen, jossa alueellisella puolustuksella on iso rooli¹⁸⁷. 2000-luvulta eteenpäin Viron puolustusvoimat ovat kehittäneet puolustuksellisia kykyjä Nato-jäsenyyden myötä. Viron puolustusvoimien malli on sekoitus ammattiasevoimia, varusmiesarmeijaa ja reserviläisarmeijaa.¹⁸⁸ Viron rauhan ajan sotilasvahvuus on noin 6600 sotilasta, joista vajaa puolet on varusmiehiä ja hieman yli puolet ammattisotilaita.

Reservi mukaan laskettuna kokonaisvahvuus on noin 60 000 sotilasta, josta noin 21 000 sotilasta on ”korkean valmiuden” reservissä.¹⁸⁹ Viron puolustushallinnon alla toimii myös vapaaehtoisuuteen perustuvat kodinturvajoukot¹⁹⁰. Kodinturvajoukkojen kokonaisvahvuus on noin 16 000 henkeä.¹⁹¹

Viron maavoimien rungon muodostaa kaksi prikaatia. 1. Jalkaväkiprikaati muodostuu pelkästään ammattisotilaista koostuvasta tiedustelupataljoonasta¹⁹² sekä juuri kotiutuneista reserviläisistä. 2. Jalkaväkiprikaati muodostaminen aloitettiin vuonna 2014 ja sillä odotetaan olevan täysi taisteluvalmius viimeistään vuonna 2026. 2. Jalkaväkiprikaati koostuu pääosin varus-

---

¹⁸⁵ Peltonen (2018), s. 17.

¹⁸⁶ Naton vuonna 1999 kehittämä struktruoitu jäsenyysohjelma, jossa valmistellaan jäseneksi haluavaa valtiota mahdolliseen Nato-jäsenyyteen. MAP on lyhenne sanoista *Membership Action Plan*.

¹⁸⁷ Virossa käytetään termiä *Total Defence*.

¹⁸⁸ Veebel, Viljar & Illimar Ploom: *Are the Baltic States and NATO on the right path in deterring Russia in the Baltic?*, Defence & Security Analysis 2019, Vol 35 No. 4. Taylor & Francis Group. Tartu 2019, s. 412.

¹⁸⁹ Veebel et al. (2019), s. 413. Ks. myös IISS: *The Military Balance 2019*, s. 102. Lähteet eivät määritelleet tarkemmin mitä korkean valmiuden osastolla (*high readiness force*) tarkoitetaan tai kuinka nopeasti se on saatavilla.

¹⁹⁰ Kodinturvajoukot-termi on vapaasti suomennettu englannin kielen termistä *Estonian home guard*. Yleisimmin käytetään nimitystä *Estonian Defence League (Eesti Kaitseliit)*. Kodinturvajoukot on organisoitu sotilaallisten sääntöjen mukaan. Joukko harjoittelee sotilastoimintaa ja kokonaisvoimasta noin 6000 henkilöä on jatkuvasti aseistettu.

¹⁹¹ IISS: *The Military Balance 2019*, s. 102.

¹⁹² Veebel et al. (2019), s. 412–413: Tiedustelupataljoona on Viron ainut sotilasosasto, joka koostuu pelkästään ammattisotilaista. Tiedustelupataljoonalla on nopea reagointikyky ja kyky itsenäiseen operointiin. Sillä on myös nopea valmius osallistua kansainvälisiin operatioihin. Pataljoona muodostaa Viron puolustusvoimien pääkomponentin.

mieskoulutusta antavista pataljoonista ja reserviläisistä.¹⁹³ Prikaatien pääkalusto on XA-180 ja XA-188, jolloin ne ovat liikkuvia ja kevyesti panssaroituja.

Viron puolustusbudjetti vuonna oli 2019 2,15 % bruttokansantuotteesta, jolloin puolustukseen allokoitiin 566 miljoonaa euroa.¹⁹⁴ Viro on Naton harvoja maita, jolla viime vuosina puolustusbudjetti on ylittänyt Naton asettaman 2 % rajan.

Baltian maista Latvian puolustusstrategia luottaa eniten Naton turvatakuisiin ja tukeen. Itsenäisyyden jälkeen Latvia panosti kansainvälisiin operaatioihin ja ammattiarmeijaan, jolloin alueellinen puolustuskyky jäi toisarvoiseksi. Vuonna 2007 Latvia lakkautti yleisen asevelvollisuuden, jonka jälkeen varsinaiset puolustusvoimat koostuivat vain ammattisotilaista.¹⁹⁵

Vuonna 2018 Latvian puolustusvoimien ammattisotilaiden määrä oli noin 7000 sotilasta. Maavoimien ammattisotilaista muodostuu käytännössä yksi mekanisoitu prikaati¹⁹⁶, jossa on kaksi mekanisoitua pataljoonaa, sotilaspoliisipataljoona sekä erikoisjoukko-osasto.¹⁹⁷ Erityisesti vuoden 2014 jälkeisenä aikana Latvia on kuitenkin kehittänyt kokonaisvaltaisempaa puolustusjärjestelmää.

Latvian puolustusvoimien osana toimii myös kansalliskaarti¹⁹⁸. Kansalliskaarti on vapaaehtoisten muodostama alueellinen puolustuksellinen voimavara, johon kuuluu noin 8000 vapaaehtoista mukaan lukien noin 600 ammattisotilasta.¹⁹⁹ Kansalliskaartin joukot muodostavat yhteensä neljä kevyttä jalkaväkiprikaatia sekä erilaisia tukiosia.²⁰⁰ Latvian puolustusvoimien kolmannen komponentin muodostavat reserviläiset. Reserviläisstatuksen saa, kun on käynyt ”sopivan” harjoittelukurssin, joten reserviläisillä ei välttämättä ole aikaisempaa sotilastaustaa. Kun kansalliskaarti lasketaan mukaan, Latvian reservin koko on noin 16000 henkilöä.²⁰¹

Latvian puolustusbudjetti on heitellyt suhteellisen paljon viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuoden 2008 talouskriisi laski Latvian puolustusbudjetin alle prosenttiin bruttokansantuot-

¹⁹³ Veebel et al. (2019), s. 412–413. Ks. myös: IISS: The Military Balance 2019, s. 102.

¹⁹⁴ Ibid. s. 413.

¹⁹⁵ Ibid. s. 414.

¹⁹⁶ 1. Mekanisoitu jalkaväkiprikaati; 1. ja 2. Mekanisoitu jalkaväkিপataljoona, Esikuntapataljoona (*cbt bn HQ*) sekä Tuki -ja huoltopataljoona. (*Combat support service bn HQ*).

¹⁹⁷ IISS: The Military Balance 2019, s. 124.

¹⁹⁸ Latvian kansalliskaarti eli *Zemessardze* on alun perin perustettu vuonna 1991. *Zemessardze* voi verrata Viron vastaaviin joukkoihin eli Eesti Kaitseliitiin. Latvian kansalliskaarti kouluttaa omat joukot. *Zemessardze*-joukoilla on vastaavaan kalustoa, aseistusta ja koulutusta kuin tavallisilla ammattijoukoilla.

¹⁹⁹ Veebel et al. (2019) s. 414.

²⁰⁰ IISS: The Military Balance 2019, s. 124.

²⁰¹ Ibid. s. 124; Veebel et al. (2019), s. 414.

teesta, jossa se pysyi 2010-luvun puoleenväliin saakka. Viime vuosina Latvia on onnistunut nostamaan budjettiaan Ukrainan tapahtumien ja Naton painostuksen johdosta. Vuonna 2018 Latvian puolustusbudjetti ylitti Naton vaatiman 2 % rajan, jolloin Latvia käytti puolustukseen 558 miljoonaa euroa.²⁰²

Liettuan puolustusjärjestelmän voidaan nähdä olevan sekoitus Viron ja Latvian mallia. Liettua palautti asevelvollisuuden vuonna 2015, jonka se oli lakkauttanut vuonna 2008. Nykypäivänä Liettualla on suurimmat asevoimat Baltian maista. Liettuan puolustusvoimat koostuvat noin 20000 aktiivisotilaasta, joista maavoimien osuus on noin 12500. Aktiivisten osien ohella Liettuan asevoimissa toimii kansallisen puolustuksen vapaaehtoisjoukko, jonka vahvuus on 500 ammattisotilasta ja noin 5000 vapaaehtoista.²⁰³ Reservissä on noin 6700 henkilöä.

Liettuan maavoimat koostuvat armeijan yhdestä mekanisoidusta prikaatista, yhdestä moottoroidusta prikaatista, pioneeripataljoonasta sekä yhdestä koulutusrykmentistä. Lisäksi vapaaehtoisista ja reserviläisistä saadaan muodostettu kuusi alueellista osastoa.²⁰⁴ Vuonna 2018 Liettua käytti 873 miljoonaa euroa puolustukseen, mikä on noin 2,01 % bruttokansantuotteesta.²⁰⁵

Kaiken kaikkiaan Baltian maiden sotilaalliset suorituskyvyt ovat suhteellisen vaatimattomat ja jokaisen maan puolustusstrategiat nojaavat Naton turvatakuisiin.²⁰⁶ Osaltaan Nato on vaikuttanut Baltian maiden kansallisiin suorituskykyihin myös heikentävästi. Baltian maiden liittymässä vuonna 2004 tilanne oli eri kuin 2014 jälkeen. Nato ei tarvinnut konventionaalista voimaa, koska konkreettista uhkaa ei ollut. Sitä vastoin länsimainen sodan kuva ”vaatii” pieniä, liikkuvia ja ammattitaitoisia joukkoja kriisinhallintaoperaatioihin, jolloin esimerkiksi Baltian maiden kansalliset suorituskyvyt muokkautuivat liittymisen jälkeen ammattimaisiksi ja suhteellisen pieniksi.

Vuoden 2014 jälkeen Baltian maissa on tehty toimia alueellisen puolustuskyvyn parantamiseksi, mutta pääosin Baltian maiden puolustus riippuu Naton tuesta. Kaiken kaikkiaan Baltian maiden aktiivinen – ja nopeasti käytettävissä oleva – sotilaallinen voima rakentuu lähteestä ja määrittelytavasta riippuen noin 5–6 prikaatista, joista osa on kevyesti panssaroituja jouk-

---

²⁰² Veebel et al. (2019), s. 414.

²⁰³ Ibid. s. 415.

²⁰⁴ IISS: The Military Balance 2019, s. 125–126.

²⁰⁵ Veebel et al. (2019) s. 415.

²⁰⁶ Chivvis et al. (2017), s. 152.

koja. Taistelupanssarivaunuja Baltian maiden asevoimilla ei juuri ole. Maavoimien prikaateja kyetään tukemaan 2-3 tykistöpatteristolla.²⁰⁷

3.3.2 EFP-joukot

EFP-joukot koostuvat neljästä noin vahvennetun pataljoonan kokoisesta taisteluosastosta. Taisteluosastot on sijoitettu Viroon, Latviaan ja Liettuaan sekä Puolaan. Jokaiseen valtioon on asetettu yksi taisteluosasto ja ne ovat jatkuvasti taisteluvalmiita.²⁰⁸ Yhteensä Baltian maissa on noin 4000 Naton sotilasta²⁰⁹. Taisteluosastot valmistautuvat operoimaan isäntämaiden kansallisten asevoimien kanssa.²¹⁰

Virossa oleva taisteluosasto on Iso-Britannian johtama. Se muodostaa taisteluosaston rungon panssaroidulla pataljoonalla²¹¹. Iso-Britannia osallistuu *Cabrit-operaatioon*²¹² yhteensä noin 900 sotilaalla.²¹³ Iso-Britannian joukkoihin kuuluu myös tykistö- ja ilmatorjuntajoukkoja. Iso-Britannian ohella taisteluosaston taistelevaan voimaan kuuluu ranskalainen mekanisoitu jalakaväkikomppania tukiosineen²¹⁴. Ranskalaisia sotilaita on alueella yhteensä 330. Näiden lisäksi taisteluosaston esikuntaan kuuluu henkilöitä Tanskasta ja Islannista. Taisteluosaston tukikohta on sijoitettu Tapan kaupunkiin, joka sijaitsee vajaan 100 kilometrin päässä Tallinnasta itään.²¹⁵

Latvian taisteluosaston johtovaltio on Kanada. Latviassa sijaitsevan taisteluosaston tukikohta on perustettu Adaziin, joka sijaitsee Latvian pääkaupungin Riikan vieressä. Latviaan sijoitussa taisteluosastossa on yhteensä noin 1500 sotilasta seitsemästä eri Nato-maasta.²¹⁶ Taiste-

²⁰⁷ Vrt. Hooker R.D. (2019) ja IISS: The Military Balance 2019, s. 101–102, 124–126.

²⁰⁸ NATO: NATO Fact Sheet (2019): *NATO's Enhanced Forward Presence*. ”Jatkuvasti taisteluvalmiita” on Naton ilmoitus taisteluosastojen valmiudesta.

²⁰⁹ Henkilömäärät vaihtelevat kansallisten rotaatioiden mukana. Yleisesti kuitenkin joukkojen määrät ovat kasvussa. Esimerkiksi vuosien 2018 ja 2019 aikana Baltiassa olevien sotilaiden määrä on noussut noin 400:lla sotilaalla. Ks. esim.: IISS: The Military Balance 2019, s. 67.

²¹⁰ NATO: *NATO: Ready for the Future: Adapting the Alliance (2018-2019)*. 2019, s. 5. luettu 28.1.2020.

²¹¹ Pataljoona kiertää rotaatioperusteisesti. Vuosien 2019-2020 vaihteessa sotilaita on *Queen's Royal Hussars* -joukoista, jonka kalustona on muun muassa Challenger II panssarivaunuja sekä kevyempiä panssaroituja ajoneuvoja.

²¹² Iso-Britannian käyttämä operaationimi Iso-Britannialaisille joukoille EFP-tehtävässä. 900:sta sotilaasta noin 800 henkilöä on Virossa ja noin 100 Puolassa.

²¹³ The British Army Homepage; *Deployments Baltics*: [<https://www.army.mod.uk/deployments/baltics/>], luettu: 16.1.2020.

²¹⁴ Ranskalainen mekanisoitu komppania koostuu yhdestä panssarivaunujoukkueesta (LECLERC-kalusto) ja kolmesta mekanisoidusta joukkueesta (VBCI-kalusto) sekä pioneerijoukkueesta. Lisäksi joukkoon kuuluu logistiikka- ja viestijoukkoja.

²¹⁵ NATO: NATO Fact Sheet (2019): *NATO's Enhanced Forward Presence*. Tanskan ja Islannin kontribuutio painottuu esikuntatehtäviin. Yhteensä Virossa olevassa taisteluosastossa on 1134 sotilasta.

²¹⁶ NATO: NATO Fact Sheet (2019): *NATO's Enhanced Forward Presence*. Luettu 28.1.2020. Kanadan johtamaan taisteluosastoon kuuluu joukkoja Albaniasta, Tšekistä, Italiasta, Montenegrosta, Puolasta, Slovakiasta, Sloveniasta ja Espanjasta.

luosaston taistelevat osat muodostavat Kanadan muodostama mekanisoitu jalkaväkipataljoona, Italian, Slovakian ja Espanjan muodostamat mekanisoidut jalkaväkikomppaniat sekä Puolan muodostama panssarivaunukomppania. Muiden maiden kontribuutio painottuu taisteluosaston tukiosien muodostamiseen.²¹⁷

Liettuassa sijaitseva taisteluosasto on Saksan johtama ja se on perustettu Rukiaan, joka sijaitsee keskisessä Liettuassa noin 90 kilometriä Vilnasta luoteeseen. Liettuan taisteluosastossa on yhteensä noin 1250 sotilasta kuudesta eri maasta. Taisteluosaston taisteluvoima koostuu Saksan, Belgian, Hollannin ja Norjan muodostamista panssaroiduista jalkaväkikomppanioista.²¹⁸

Baltian maiden EFP-taisteluosastoihin kuuluu joukkoja yhteensä 18:sta Naton jäsenvaltiosta. Baltian maiden EFP-osastojen ansioista vaunukaluston määrä on lisääntynyt Baltian maissa. Viron, Latvian ja Liettuan EFP-taisteluosastojen mekanisoidut osat muodostavat karkeasti yhden panssaroidun prikaatin voimat, vaikka osa kalustosta onkin suhteellisen kevyttä²¹⁹. Lisäksi taisteluosastot kasvattavat epäsuoran tulen kykyä, vaikka määrällisesti epäsuoran tulen yksiköt rajoittuvat vain yksittäisiin kranaatinheitin- ja tykistöosastoihin.

Taisteluosastoissa on huomion arvoista se, että EFP ei ole suoranaisesti Naton operaatio, jolloin sitä ei ole toimeenpantu NAC:n yksimielisellä päätöksellä. EFP perustuu jäsenvaltioiden kahdenvälisiin sopimuksiin isäntämaiden kanssa, jolloin EFP:n toimintaa ei voida käsitellä Naton päätöksenteossa samoin kuin muita Naton operaatioita. Kyseinen seikka vaikuttaa muun muassa yhtenäisten voimankäyttösäädösten puuttumattomuuteen sekä taisteluosastojen komentoteiden monimutkaisuuteen, jolloin niiden taisteluteho voi heiketä johtamisen ja yhteistoiminnan haasteellisuuden vuoksi.²²⁰ Toisaalta se ei ole riippuvainen NAC:n konsensuspäätöksestä, jolloin sen käyttö voi olla nopeampaa.

Kaiken kaikkiaan, kun lasketaan Baltian maissa olemassa oleva konventionaalinen voima, saadaan kansallisista asevoimista noin 5–6 jalkaväkiprikaatia, joista osa on moottoroituja ja kevyesti panssaroituja. Lisäksi EFP-taisteluosastoista saadaan laskennallisesti muodostettua noin yhden mekanisoidun prikaatin voimat.

²¹⁷ Ibid. Luettu 28.1.2020.

²¹⁸ Ibid. Luettu 28.1.2020. Liettuan taisteluosastoon kuuluvat Saksan, Belgian, Tšekkien, Hollannin ja Norjan joukkoja. Saksasta ja Belgiasta tulee jalkaväkikomppanioiden lisäksi taisteluosaston tukiosia. Taisteluosastoon kuuluu myös yksi siviilityöntekijä Islannista.

²¹⁹ Boston et als. (2018), s. 6.

²²⁰ Noronen (2019), s. 85–86.

3.4 Baltian maiden tukemiseen nopeasti projisoitavat joukot

Naton sotilaalliset voimat jaetaan asteittaisiin valmiusjoukkoihin ja puolustuksen päävoimiin.²²¹ Naton joukkorakenteessa valmiusjoukot jaetaan edelleen korkean valmiuden joukkoihin (*High Readiness Force, HRF*), joiden reagointi-aika on 0-90 vuorokautta, ja matalan valmiuden joukkoihin (*Forces of Lower Readiness, FLR*), joiden reagointi-aika on 90-180 vuorokautta.²²² Pääosa kollektiivisen puolustuksen voimasta koostuu jäsenvaltioiden kansallisista armeijoista.

3.4.1 Naton valmiusjoukot

Nato Response Force:lla (*NRF*) tarkoitetaan Naton nopean toiminnan joukkoja, jotka ovat osa korkean valmiuden joukkoja. NRF-joukkojen muodostaminen vuonna 2003 oli Naton vastaus sen aikaiselle toimintaympäristölle, jolloin tarvittiin liikkuvia ja monipuolisia yksiköitä muuttuneisiin uhkiin vastaamiseksi. Suuria konventionaalisia joukkoja ei nähty tarpeellisiksi sen aikaisessa toimintaympäristössä. Esimerkiksi SACEUR:na²²³ vuosina 2003-2006 toiminut kenraali James Jones tiivisti NRF:n tarpeellisuuden seuraavasti: "(...) NATO ei enää tarvitse suuria, massamaisia joukkoja, joita tarvittiin kylmän sodan aikana, mutta se tarvitsee ketteriä ja kyvykkäitä joukkoja asteittaisilla valmiustasoilla, jotka ovat paremmin valmistautuneet liiton todennäköisiin uhkiin 2000-luvulla."²²⁴ Vuoteen 2014 asti NRF:a ja Naton puolustus suunnittelua ohjasi sodan kuvan muutos, joka oli keskittynyt terrorismin vastaiseen taisteluun ja kriisinhallintaan. Vuoden 2014 jälkeiset tapahtumat kuitenkin muuttivat NRF:n käytön tarvetta.

Kuten alaluvussa 3.2 tuotiin esille, Naton nykymuotoiset sotilas- ja valmiusjoukkorakenteet ovat seurausta Ukrainan kriisistä ja hieman sen jälkeen järjestetystä Walesin huippukokouksesta. Walesin huippukokouksessa hyväksyttiin uusi valmiussuunnitelma eli *Readiness Action Plan* (RAP), jonka tarkoitus oli varmistaa Naton kyvykyys vastata muuttuneeseen turvallisuusympäristöön liiton itä- ja eteläosissa. RAP:n tarkoitus on voimistaa kollektiivista puolus-

²²¹ Salomaa (2015), s. 115–117.

²²² Anteroinen, Jukka & Rainer Peltoniemi: Nato-jäsenyyden vaikutukset Suomen puolustusjärjestelmään, *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*, Fred Blomberg (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia Nro 4, Helsinki 2016, s. 383-385; NATO: *The NATO force structure 2015*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69718.htm], luettu: 20.8.2019.

²²³ SACEUR eli *Supreme Allied Commander Europe*.

²²⁴ NATO Summit Guide; Warsaw, 8-9 July 2016, s. 87. Saatavilla internetistä: [https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160715_1607-Warsaw-Summit-Guide_2016_ENG.pdf], luettu 22.8.2019.

tusta kasvattamalla Naton pelotetta ja nostamalla puolustuksellista suorituskykyä.²²⁵ RAP implementoitiin ja kehitettiin seuraavien vuosien aikana.

Kehittyneessä NRF:ssa (*The enhanced NATO Response Force*) joukon kokoa nostettiin noin 13 000 sotilaasta noin 40 000 sotilaaseen tarkoituksena vahvistaa myös kollektiivisen puolustuksen tarpeita. Kuten aiemmin on mainittu, NRF:n osaksi liitettiin myös uudet ”keihäänkärki-joukot” eli VJTF-joukot. VJTF-joukot ovat Naton ilmoituksen mukaan vahvuudeltaan noin 20 000 sotilasta²²⁶, josta noin 5000 sotilaan joukko muodostaa maavoimien monikansallisen prikaatin²²⁷. Prikaatia tuetaan ilma-, meri- ja erikoisjoukkokomponenteilla.²²⁸ VJTF-joukot ovat valmiina sijoitettavaksi 2-3 vuorokaudessa minne tahansa Naton alueelle.²²⁹

Todellinen nopeus lienee kuitenkin hieman hitaampi. Esimerkiksi Naton *Noble Jump*-harjoituksessa vuonna 2019 Saksan muodostama VJTF-prikaati (9. Panssari-prikaati) siirrettiin Länsi-Saksan Münsteristä harjoitusalueelle Puolan Zaganisiin. VJTF-prikaatin niin sanottu ”keihäänkärki-pataljoona” oli valmis 48 tunnissa. Kaikkine osineen prikaati oli valmis siirtymään noin viidessä päivässä. Operatiivinen valmius Puolan Zaganissa saavutettiin koko prikaatin osalta noin kahden viikon kuluttua käskyn saamisesta.²³⁰

NRF:n loput maajoukot koostuvat IFFG-joukoista (*Initial Follow-On Forces Group*), jotka ovat korkean valmiuden osastoja. Niiden tarkoitus on seurata VJTF-joukkoja kriisin sattuessa. IFFG:n maavoimien osat muodostuvat kahdesta monikansallisesta prikaatista²³¹. Käytännössä IFFG-prikaatit koostuvat väistyvästä (standing down) ja valmistautuvasta (standing up) VJTF-prikaatista.²³² Näin ollen NRF:n joukkojen määrän nosto ei suoranaisesti ole lisännyt NRF-joukkojen määrä verrattuna aikaisempaan, koska suuri osa joukoista on joko luovuttanut vastuun tai valmistautuu vastaanottamaan VJTF-vastuun.

²²⁵ NATO: *Readiness Action Plan*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_119353.htm], luettu: 21. 8.2019.

²²⁶ Tämä lukumäärä sisältyy NRF-joukkojen koko lukumäärään.

²²⁷ VJTF prikaati sisältää viisi pataljoonaa (*manoeuvre battalions*).

²²⁸ NATO JFC Brunssum: *Nato Response Force Fact Sheet*. Saatavilla internetistä [<https://jfcbs.nato.int/page5725819/nato-response-force-nrf-fact-sheet>]. Luettu: 26.8.2019

²²⁹ NATO: *Readiness Action Plan*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_119353.htm], luettu: 23.8.2019. VJTF-joukkojen valmiusvaatimukset vaihtelevat lähteittäin: Naton kotisivuilla puhutaan kahdesta ja kolmesta vuorokaudesta sekä eri kohdassa sanoilla ”within days” ja ”within a few days”. Salomaan (2015) kirjassa mainitaan, että VJTF-joukkojen tulee olla 48 tunnin sisällä missä tahansa kohteessa Naton alueella. Toisaalta FOI:n tutkimuksessa mainitaan, että VJTF:n sijoittaminen vaatii 5–7 vuorokautta. Ks. esim.: Hagström (ed.) et als. (2019), s. 20–21.

²³⁰ Hagström (ed.) et als. (2019), s. 42–43.

²³¹ NATO Summit Guide; Warsaw, 8-9 July 2016, s. 85–88.

²³² Ringsmose, Jens & Sten Rynning: Can NATO’s new Very High Readiness Joint Task Force deter?, *NATO and collective defence in the 21st century, An assessment of the Warsaw Summit*. Karsten Friis (ed.). Routledge, Taylor & Francis Group, New York 2017, s. 17–18.

Kehittynyt NRF on kuitenkin nopeampi edeltäjäänsä verrattuna. VJTF kykenee siirtymään muutamassa päivässä, mutta loppuilla NRF-joukoilla liikkeellelähtövalmius on huomattavasti hitaampaa. IFFG:n kaksi muuta prikaatia kykenevät arvion mukaan siirtymään tehtävään noin 30-45 vuorokaudessa.²³³

NRF- ja VJTF-joukot ovat rotaatiopohjaisia joukkoja, joiden päivystysvuoro vaihtuu lähtökohtaisesti vuosittain. Myös NRF:n operatiivinen komento ja esikunta eli *Joint Force Command* (JFC) vaihtuu vuosittain²³⁴. NRF-joukot muodostetaan eri jäsenvaltioiden toimesta, jolloin johdossa toimiva jäsenvaltio sekä kehyksen muodostavat valtiot vaihtuvat vuosittain JFC esikunnan ohella. Kehysvaltiot vastaavat muun muassa taistelujoukoista, logistiikasta ja tukikohdista sekä muista tekijöistä, jotka edesauttavat joukkojen toimintakykyä.²³⁵

Fyysisesti joukot sijaitsevat omissa kotimaissaan, joista ne ovat valmiita siirtymään tehtävän vaatimalle alueelle.²³⁶ Vuonna 2019 Saksa otti Italialta johdon VJTF:n muodostamisessa²³⁷ ja vuonna 2020 Puola otti vastuun VJTF-prikaatin muodostamisesta.²³⁸ Vaikka operatiivisesti NRF-joukot ovat JFC:n ja SACEUR:n alaisia, niin NRF-joukkojen käyttö vaatii aina poliittisen päätöksen, jolloin vain NAC voi päättää NRF:n käytöstä ja sen kokoonpanosta.²³⁹

Baltian maiden sotilaalliseen puolustamiseen liittyen NRF kykenee tukemaan Baltian maita yhdellä prikaatilla (VJTF-joukot) suhteellisen nopeasti. Puolasta lähtiessään se olisi Baltian maissa suhteellisen nopeasti, mikäli sen etenemistä ei estetä tai häiritä. Kahdella muulla maa-voimien NRF-prikaatilla kuluu arvion mukaan viikkoja valmistautumiseen ja siirtymiseen, jolloin niiden voimaa ei voi laskea mukaan kriisin alkuvaiheessa. NRF-joukkojen käytössä tulee kuitenkin huomioida se, miten Nato päättää prikaattia käyttä ja kuinka kauan kuluu aikaa päätöksen tekemiseen.

²³³ Ringsmose et al. (2017), s. 16–17.

²³⁴ Nato's Joint Force Commands (JFC). Esikunnat sijaitsevat Hollannissa Brunssumissa ja Italian Napolissa. Vuonna 2018 vuorossa oli Brunssum ja vuonna 2019 Napoli.

²³⁵ NATO JFC Brunssum kotisivut: *Nato Response Force Fact Sheet*. Saatavilla myös internetistä [<https://jfcbs.nato.int/page5725819/nato-response-force-nrf-fact-sheet>], luettu: 26.8.2019

²³⁶ NATO: NATO Fact Sheet (2016): *Nato's readiness Action Plan*.

²³⁷ Monikansalliseen prikaatiin kuuluu joukkoja Ranskasta, Belgiasta, Luxemburgista, Tsekistä, Latviasta ja Liettuasta. Ennen Italiaa vastuu joukon muodostamisesta oli Iso-Britanniassa.

²³⁸ NATO: *Poland takes charge of NATO high readiness force*. 12/2019.

[https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_172334.htm], luettu: 27.2.2020. Puolan VJTF-prikaatin muodostaa 21 jääkäriprikaati ja osia 12. mekanisoidusta divisioonasta. VJTF-prikaatiin kuuluu joukkoja myös 12 muusta Nato-maasta.

²³⁹ NATO: *NATO Response Force*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49755.htm#], luettu: 23.8.2019.

3.4.2 Jäsenvaltioiden potentiaaliset joukot

NRF:n ohella myös Naton jäsenvaltioiden oletetaan kykenevän lähettämään kansallisia *follow-on*-joukkoja kriisin sattuessa.²⁴⁰ Kylmän sodan jälkeinen sodan kuvan muutos kuitenkin vaikutti tähän kykyyn, jolloin kansallisten asevoimien kyky lähettää nopeasti joukkoja on pudonnut merkittävästi. Pääosin tämä kyky rajoittuu vain suurimpiin jäsenvaltioihin ja erityisesti Yhdysvaltoihin.

Yhdysvaltojen sotilaallinen voima on pudonnut Euroopassa merkittävästi vuodesta 1989 lähtien. Vuonna 1989 Yhdysvalloilla oli Euroopassa yli 200 000 maavoimien sotilasta ja pelkästään Saksassa yli 5000 taistelupanssarivaunua. Määrä on laskenut suhteellisen tasaisesti. Vuonna 2019 Yhdysvaltalaisia maavoimien joukkoja oli koko Euroopassa noin 35 000²⁴¹. Vuonna 2013 Yhdysvallat veti kaksi raskasta prikaatia pois Saksasta, jolloin taistelupanssarivaunujen osuus putosi merkittävästi²⁴². Vuoteen 2017 asti Yhdysvalloilta jäi taistelevaa voimaa Eurooppaan kahden prikaatin verran, yksi maahanlaskuprikaati Italiaan (173. Maahanlaskuprikaati) ja yksi mekanisoitu prikaati Saksaan (2. Ratsuväkirykmentti).²⁴³

Yhdysvallat on lisännyt joukkojen kierrolla läsnäoloa itäisellä sektorilla vuodesta 2014.²⁴⁴ Vuonna 2014 Yhdysvallat aloitti ERI-rahoitushankkeen Euroopan puolustuksen vahvistamiseksi (*European Reassurance Initiative*). Vuonna 2018 hankkeen nimi vaihtui EDI:ksi (*European Deterrence Initiative*). Hankkeella rahoitetaan vuosittain muun muassa harjoitustoimintaa, materiaalmäärän kasvattamista ja sijoittamista, infrastruktuurin rakentamista sekä kumppaneiden suorituskykyjen kehittämistä. EDI:n rahoitus on kasvanut jokaisena vuonna ja vuonna 2019 se oli noin 6,5 miljardia dollaria.²⁴⁵

Konventionaalisen voiman kasvattamiseksi EDI:llä rahoitetaan *Atlantic resolve* -operaatioita, jonka konkreettisin elementti on vuonna 2017 Puolaan perustettu yhdysvaltalainen raskas prikaati (*Armored Brigade Combat Team, ABCT*). Operaatiolla aloitettiin joukkojen kierrätys

²⁴⁰ Hagström (ed.) et als. (2019), s. 20.

²⁴¹ The Heritage Foundation: *Assessing the global operating environment, Europe*. 10/2019. [<https://www.heritage.org/military-strength/assessing-the-global-operating-environment/Europe>], luettu: 3.3.2020.

²⁴² Esimerkiksi Saksassa ei ollut yhtään Yhdysvaltalaista taistelupanssarivaunua vuoden 2013 lopulla.

²⁴³ Boston et als. (2018), s. 6–9.

²⁴⁴ Hagström et als. (2019), s. 19.

²⁴⁵ Shevin-Coetzee, Michelle: *The European deterrence Initiative*. Center for Strategic and Budgetary Assessments, CSBA. Washington D.C. 2019, s. 1-6.

Yhdysvalloista Eurooppaan. Joukkojen vaihdon väli on noin yhdeksän kuukautta. Lisäksi EDI:llä rahoitetaan eri ilmakomponentteja ja tukijoukkoja.²⁴⁶

Puolassa sijaitsevan ABCT:n vahvuus on noin 3300 sotilasta. Taistelupanssarivaunuja prikaatissa on lähes 90 kappaletta ja panssaroituja ajoneuvoja (Bradley-kalusto) on noin 125 kappaletta. Lisäksi prikaatissa on 18 kappaletta (Paladin) tykistöajoneuvoja. Prikaatin esikunta sijaitsee Zaganissa Länsi-Puolassa. Prikaatin pääasiallinen tehtävä on olla valmiudessa ja vastata mahdollisiin kriiseihin. Käytännössä prikaatilla on lisätty Yhdysvaltain joukkojen läsnäoloa Naton itäisellä sektorilla. Lisäksi se suorittaa harjoitustoimintaa eri kumppanien kanssa pääosin Itä-Euroopassa, jolloin prikaatin osia on hajautettu useaan paikkaan.²⁴⁷

Yhdysvalloilla olisi siis teoreettinen kyky siirtää kolmen prikaatin voimia Euroopassa Baltian maiden tueksi. Saksassa oleva Stryker-kalustolla oleva 2. rykmentti (ABCT) on sijoitettu Vilseckiin ja se muodostaa Puolassa olevan EFP-taisteluosaston rungon. Loput rykmentin osat ylläpitävät ja harjoittavat valmiutta yhdessä muiden kumppanien kanssa.²⁴⁸ Lisäksi Euroopassa on 173. maahanlaskuprikaati, joka sijaitsee pääosin Italian Vicenzassa. Maahanlaskuprikaatin tehtävänä on toimia Yhdysvaltojen nopean toiminnan suorituskykynä Euroopassa, Afrikassa ja Lähi-Idässä²⁴⁹. Puolassa oleva raskas prikaati on näistä prikaateista nopeimmin projisoitavissa Baltian maihin. Eri arvioiden mukaan Puolassa oleva 1. panssaroitu prikaati on käytettävissä noin viikon valmistautumisajalla ja kahden muun prikaatin osalta käytettävyyys on noin 30 vuorokautta.²⁵⁰

Muiden Nato-maidenn osalta maavoimien joukkojen muodostaminen Baltian maiden tueksi kestää kauemmin. Vaikka Iso-Britannialla, Ranskalla ja Saksalla on Euroopan valtioiden mitapuulla suuret asevoimat, niiden kyky tuottaa taistelevia osia Baltian maihin on rajallinen.

²⁴⁶ Shevin-Coetsee (2019), s. 1-6. Joukkojen kierrätys on nk. *Heel-to-Toe*-periaatteen mukainen. Ilmoituksen mukaan prikaati on joukkojen kierrätyksestä huolimatta jatkuvasti operatiivisessa valmiudessa. Kalusto pysyy pääosin toiminta-alueella.

²⁴⁷ U.S. Army Europe: *Atlantic Resolve Fact Sheet*. [<https://www.eur.army.mil/Newsroom/Fact-Sheets-Infographics/Fact-Sheet-Article-View/Article/1451471/%20atlantic-resolve-fact-sheet/>], luettu: 28.2.2020. Ks. myös U.S. Embassy & Consulate in Poland: *American Armored Brigade Combat Team in Poland*. [<https://pl.usembassy.gov/abct/>], luettu: 28.2.2020 ja Congressional Research Service: *U.S. Military Presence in Poland*, 2019 [<https://fas.org/sgp/crs/natsec/IF11280.pdf>], luettu 2.3.2020 sekä Hagström (ed.) et als. (2019), s. 36. Hajauttamisella voi olla vaikutusta prikaatin koottuun käyttöön tai valmiusaikaan.

²⁴⁸ U.S. Army Europe: *2nd Cavalry Regiment*. 2018. [<https://www.eur.army.mil/Newsroom/Fact-Sheets-Infographics/Fact-Sheet-Article-View/Article/1532499/2d-cavalry-regiment/>], luettu: 2.3.2020.

²⁴⁹ Ks. esim.: 173rd Airborne Brigade: *Our Mission*. [<https://www.skysoldiers.army.mil/>], luettu 6.3.2020. Maahanlaskuprikaatin valmius riippuu sen sen hetkisestä sijoittelusta ja annetusta tehtävästä.

²⁵⁰ Vrt esim. Hooker R.D. (2019) ja Ochmanek et als. (2017), s. 46–47. Saksassa sijaitsevan Stryker-prikaatin ja Vicezassa olevan maahanlaskuprikaatin käytettävyyys vaihtelee eri arvioiden mukaan. Yhtenäistä on se, että kaikki Yhdysvaltojen assetit Euroopan mantereella on käytössä 30 päivän sisällä.

Iso-Britannian, Ranskan ja Saksan osalta ainoastaan Ranskalla olisi kyky tuottaa viikossa yksi pataljoonan vahvuinen taisteluosasto, joka olisi osittain mekanisoitu. Saksalla vastaavan osaston muodostaminen kestäisi 1-2 viikkoa ja Iso-Britannialla noin kuukauden. Mekanisoitujen prikaatien muodostaminen Baltian maiden tueksi kestäisi Ranskalla ja Saksalla noin kuukauden. Iso-Britannialla vastaavan joukon tuottaminen kestäisi noin 1-3 kuukautta.²⁵¹

Puola on sijainniltaan merkittävässä asemassa, koska se on lähin Nato-maa Baltian maihin nähden. Puolalla on suhteellisen vahva maavoimallinen kyky. Puolan maavoimat koostuvat noin 61 000 aktiivisotilaasta, jotka muodostavat yhden panssaridivisioonan ja kolme mekanisoitua divisioonaa sekä kaksi maahanlaskuprikaatia. Lisäksi Puolan maavoimiin kuuluu kolme alueellista prikaatia.²⁵² Arvioiden mukaan kriisin sattuessa Puola kuitenkin käyttää joukkojaan pääosin omalla alueellaan omien alueidensa ja Suwalkin käytävän²⁵³ puolustamisessa. Lisäksi Puolan joukkoja valmistaudutaan käyttämään muiden Nato-maiden joukkojen suojaamiseen ja Kaliningradin vastaisen rajan suojaamiseen.²⁵⁴

Kriisin sattuessa Baltian maiden puolustuksen tueksi on mahdollista lähettää noin kahden prikaatin voimat noin 1-2 viikon sisällä. Molemmat prikaatit saapuisivat Puolasta, Puolan johtama VJTF-prikaati sekä Yhdysvaltojen panssariprikaati. Yhdysvaltojen kaksi muuta Euroopassa olevaa prikaatia olisivat arvioiden mukaan käytössä alle kuukaudessa. Lisäksi yksi ranskalainen ja yksi saksalainen pataljoona olisivat käytettävissä noin kahden viikon sisällä, jolloin ensimmäisen kuukauden aikana Naton olisi mahdollista lähettää noin viiden prikaatin voimat Baltian maiden puolustamiseksi.

Muiden Nato-joukkojen ja kansallisten joukkojen osalta muodostamiseen, valmistautumiseen ja siirtymiseen kuluu yli 30 vuorokautta, jolloin Ranskan, Iso-Britannian ja Saksan muodostamat prikaatit sekä IFFG-prikaatit olisi käytössä vasta noin 1-3 kuukauden sisällä.

²⁵¹ Shurkin, Michael: *The Abilities of the British, French, and German Armies to Generate and Sustain Armored Brigades in the Baltics*. Rand Corporation. Santa Monica 2017, s. 3–8.

²⁵² IISS: *The Military Balance 2019*, s. 135.

²⁵³ Nk. Suwalkin käytävällä tarkoitetaan Liettuan ja Puolan välissä kulkevaa noin 100 kilometrin mittaista maaraajaa. Kyseinen maaraaja erottaa Kaliningradin Valko-Venäjältä ja samalla se on Baltian maiden ainut maaraaja muihin Nato-maihin.

²⁵⁴ Ks. esim.: Hooker R.D. (2019) s. 24–25; Boston et als. (2018) s. 8; Shlapak et al. (2016) s. 4. Oletuksena on, että Puolan joukkoja ei suoranaisesti käytettäisi Baltian maiden puolustamiseen, vaan kriisin rajoittamiseen ja eteläisen suunnan suojaamiseen.

3.5 Naton potentiaalinen päävoima

Naton päävoimilla tarkoitetaan jäsenvaltioiden kansallisia joukkoja, joita voidaan käyttää Naton jäsenvaltioiden puolustamiseen artikla 5:n mukaisesti. Tässä luvussa tarkastellaan sotilaallisia suorituskykyjä, jotka olisivat potentiaalisesti käytettävissä Baltian maiden puolustamiseen, mutta joiden perustamiseen ja siirtämiseen kuluu pidempi aika.²⁵⁵

Maavoimien kokonaisvoimassa Nato on laskennallisesti Venäjää vahvempi. Aktiivisten maajoukkojen määrässä pelkästään Euroopan jäsenvaltioilla on yli kolminkertainen määrä maavoimien joukkoja Venäjään verrattuna. Koko Natolla on lähes viisinkertainen määrä.

TAULUKKO 2. Naton jäsenvaltioiden aktiiviset maajoukot.²⁵⁶

Albania	3000	Latvia	1400	Slovakia	6250	Kanada	23 000
Belgia	9750	Liettua	12 400	Slovenia	7250	Yhdysvallat	476 200
Bulgaria	15 300	Luxemburg	900	Tanska	6900	P-Amerikka yht.	499 200
Espanja	69 250	Montenegro	875	Tsekki	12 250		
Hollanti	18 850	Norja	8100	Turkki	260 200		
Islanti	0	Portugali	13 700	Unkari	10 450		
Iso-Britannia	83 500	Puola	61 200	Viro	5700		
Italia	99 950	Ranska	114 450	Eurooppa yht.	923 575	NATO yht.	1 429 125
Kreikka	93 500	Romania	36 000				
Kroatia	10 750	Saksa	61 700				

Paperilla olevat joukkojen määrät eivät kuitenkaan kerro todellisesta voimasta. Kylmän sodan päättymisen jälkeisen sodan kuvan muutoksen seurauksena monesta Euroopan jäsenvaltiosta hävisi valmiudellinen kyvykkyys. Monet Euroopan maat käyttivät puolustusmenoistaan valtaosan henkilöstökustannuksiin, jonka vuoksi asevoimien kehittäminen jäi taka-alalle. Harvalla jäsenvaltiolla on tämän hetkisessä tilanteessa kyky yhteisoperaatioihin ja suurempien joukkokokonaisuuksien siirtämiseen.²⁵⁷

²⁵⁵ Tässä käytetään termiä *potentiaalinen*, koska joukkojen käyttö liittyy politiikkaan ja joukkoja tuottavan valtion intresseihin. Tässä tutkimuksessa ei oteta kantaa poliittisiin tekijöihin, vaan arvioidaan mahdollista voimaa, joka olisi projisoitavissa Baltian maiden tueksi.

²⁵⁶ Taulukko koostettu IISS: The Military Balance 2019 ilmoittamista tiedoista. Taulukon joukkomäärät ovat vain aktiivisista maavoimien joukoista, jolloin reservejä ei ole laskettu mukaan. Lisäksi tulee huomioda, että osa taulukon joukoista on varusmiehiä tai koulutuksessa olevia joukkoja. Lisäksi: määrissä on *maavoimien* joukot, johon lukeutuu myös taistelua tukevia osia, jolloin määrä ei suoranaisesti kerro taisteluvoimasta.

²⁵⁷ Stoicescu, Kalev & Henrik Praks: *Strengthening the Strategic Balance in the Baltic Sea Area*. International Centre for Defence and Security (ICDS), Estonia 2016, s. 11.

Baltian maiden puolustamisessa merkitystä on myös geopoliittisilla tekijöillä ja jäsenvaltioiden uhkakuvilla. Esimerkiksi Turkki ja Kreikka eivät asettaneet EFP-taisteluosastoihin joukkoja johtuen Syyrian tilanteesta. Lisäksi valtioiden pyrkimys oli säilyttää hyvät suhteet Venäjään²⁵⁸. Näin ollen, on kyseenalaista tuleeko Baltian maiden tueksi joukkoja esimerkiksi eteläisistä Nato-maista – ainakaan kriisin ensimmäisinä kuukausina.²⁵⁹

Käytännössä Yhdysvallat on ainoa Nato-maa, joka kykenee itsenäisesti projisoimaan voimaa muualle kuin oman valtionsa puolustukseen – erityisesti, kun tarkastellaan raskaasta kalustosta koostuvia joukkoja. Lisäksi suurimmat Nato-maat kykenevät muodostamaan päävoimien joukkoja vain pidemmällä aikavälillä. Vaikka Nato-maiden puolustusmenot ovat yhteensä lähes 15-kertaiset Venäjään verrattuna²⁶⁰, valtaosalla Naton jäsenmaista ei ole projisoitavia joukkoja, eikä suorituskykyjä joukkojen siirtämiselle toisen valtion tukemiseksi. Erityisesti pienemmillä Nato-mailla on haasteita puolustaa ylipäätään omaa valtiotaan.²⁶¹ Oletuksena on, että pienemmät valtiot kykenevät tukemaan vain yksittäisillä osastoilla suuremmissa organisaatioissa. Näin ollen merkittävimmät päävoimien joukot muodostetaan vain suurempien Nato-maiden toimesta.

Brysselin huippukokouksessa vuonna 2018 päätettiin valmiusaloitteesta (*Nato readiness initiative, NRI*). Aloitteen tarkoitus on kasvattaa Nato-maiden kansallisten asevoimien valmiutta. Maavoimien osalta aloitteen tarkoitus on saada perustettua 30 pataljoonaa 30 päivässä Nato-maiden asevoimien joukoista vuoteen 2020 mennessä. NRI:n pyrkimyksenä on lisätä valmiudellista kulttuuria ja identifioida Nato-komentajien käyttöön osoitetut joukot.

NRI:n päämäärä on lisätä valmiudellisten joukkojen määrää 80 000 sotilaaseen asti.²⁶² Tois-taiseksi valmiusaloite ei ole määrittänyt, mistä tai minkä tyyppisiä joukkoja muodostetaan. Lisäksi tarkempaa aikataulua joukkojen implementoinnille ei ole.²⁶³ Oletettavasti suurimmilla

²⁵⁸ Noronen (2019), s. 89.

²⁵⁹ Tutkijan huomautus: Valtaosassa Baltian maiden tukemista koskevissa tutkimuksissa tai julkaisuissa otetaan kantaa vain Yhdysvaltojen, Ranskan, Saksan, Puolan ja Iso-Britannian joukkojen mahdolliseen osallistumiseen Baltian maiden tukemisessa.

²⁶⁰ International Institute for Strategic Studies (IISS): *The Military Balance 2020*. Taylor & Francis Group, Lontoo 2020, s. 529–530.

²⁶¹ Noronen (2019), s. 92.

²⁶² Hagström et als. (2019), s. 20.

²⁶³ The Heritage Foundation: *Assessing the global operating environment, Europe*. 10/2019.

[<https://www.heritage.org/military-strength/assessing-the-global-operating-environment/Europe>], luettu: 3.3.2020; Hagström et als. (2019), s. 22. Tutkija ei ole kohdannut tarkempaa NRI-joukkojen muodostamiseen tai sen tämän hetkiseen vaiheeseen liittyvää kirjallisuutta, olettaen, että se voi olla myös rajoitettua. Näin ollen tässä tutkimuksessa ei oteta kantaa NRI:n muodostamien päävoimien todelliseen suorituskykyyn.

jäsenvaltioilla on pääasiallinen vastuu NRI-aloitteella muodostettavien joukkojen implementoinnissa.

Baltian maiden puolustus nojaa merkittävin osin Yhdysvaltojen tukeen. Yhdysvallat on ainoa Nato-maa, joka kykenee sotilaallisesti toimimaan missä päin tahansa maailmaa.²⁶⁴ Yhdysvaltojen maajoukkojen voima perustuu armeijan prikaateihin (*Brigade Combat Teams, BCT*). Yhdysvalloilla on maailmalaajuisesti sijoitettavia prikaateja yhteensä 31 kappaletta, joista 11 on panssaroitu, seitsemän on mekanisoitu (Stryker-kalusto) ja 13 on jalkaväkiprikaateja. Jalkaväkiprikaateista viisi on maahanlaskuprikaateja. Lisäksi Yhdysvaltain kansalliskaartilla on 27 prikaatia, joista valtaosa on jalkaväkiprikaateja^{265, 266}

Maavoimien prikaatien valmiuden kehittäminen on Yhdysvalloissa työn alla. Maavoimien 31:stä prikaatista vain 15 prikaatia oli operatiivisesti valmiita vuonna 2019, joista kahdeksan prikaatia oli ”täysin valmiita” lähetettäväksi tehtävään. Toisin sanoen, kokonaismäärästä kahdeksan prikaatia ei tarvitse lisämiehitystä, harjoittelua tai kalustoa ennen osoitettua tehtävää.²⁶⁷

Prikaatin siirtäminen Yhdysvalloista vaatii huomattavia valmisteluja ja aikaa. Pelkän miehistön siirtäminen onnistuu päivissä, mutta raskaan kaluston osalta siirtoon kuluu useita viikkoja. Esimerkiksi Eva Hagströmin vuonna 2019 toimittamassa FOI:n tutkimuksessa *Deterrence by Reinforcement* Puolaan rotatoitu 1. Panssariprikaati siirtyi Yhdysvalloista Puolaan yhteensä lähes 70 vuorokautta. Esimerkissä tosin laivan rahtaamiseen kului noin kuukausi johtuen oletettavasti joulun pyhistä. Reitti kulki junalla Kansasin Fort Rileystä Charlestoniin, josta laivalla Belgian Antwerpeniin. Antwerpenistä kalusto kuljetettiin junalla Saksan kautta Puolan Zaganisiin.

Esimerkin perusteella voidaan olettaa, että laivojen rahtaamiseen kuluu prikaatin osalta noin viikko. Prikaatin kalusto vaati 1. Panssariprikaatin osalta neljä laivaa. Mikäli laivat lähtevät samana päivänä, Atlantin ylitykseen kuluu prikaatin osalta noin kahdeksan päivää. Kaluston

²⁶⁴ Noronen (2019), s. 92.

²⁶⁵ Kansalliskaartissa viisi on panssaroituja ja kaksi on mekanisoituja prikaateja. Kansalliskaartin joukkoja on käytetty ulkomailla taistelutehtävissä, mutta pääosin niiden käyttö rajoittuu Yhdysvaltain maaperälle. Ks. esim.: Army National Guard: *Guard Faqs*, [<https://www.nationalguard.com/guard-faqs>], luettu: 4.3.2020.

²⁶⁶ Hagström et als. (2019), s. 36–37.

²⁶⁷ Wood, Dakota L. (ed.): *2019 Index of U.S. Military Strength*. The Heritage Foundation. Washington D.C. 2019, s. 327–328.

purun ja siirtymisen osalta prikaatilla kesti noin 2 viikkoa siihen, että prikaatin pääosilla oli operatiivinen valmius Puolan Zaganissa.²⁶⁸

Esimerkin pohjalta pääteltynä raskaan prikaatin siirtämiseen Yhdysvalloista Puolaan kuluu hieman yli kuukausi. Tähän toki tulee lisätä kotivaruskunnassa ja lähtösatamassa tehtävät valmistelut sekä siirtyminen varuskunnasta lähtösatamaan tai laivastotukikohtaan. 1. Panssariprikaatin osalta siirtymiseen kului aikaa 10 päivää ja valmistautumiseen noin kaksi viikkoa. Näin ollen realistinen mekanisoidun tai panssaroidun prikaatin siirtymiseen kuluva kokonais-aika lähentelee kahta kuukautta. Lisäksi tulee huomioida, että koska kyseinen prikaati oli osa rotaatioperusteista joukkoa, sen siirto oli etukäteen suunniteltu, jolloin ”sodan kitkalla” voi olla pidentävä vaikutus prikaatin siirtämisessä. Merkitystä on myös saapumissatamalla, jolloin sataman etäisyys toiminta-alueesta joko pidentää tai lyhentää aikaa.

Joukkojen siirtoja Yhdysvalloista harjoitellaan myös laajamittaisissa harjoituksissa. Naton jäsenvaltiot ja kumppanit ovat harjoitelleet Baltian maissa muun muassa Yhdysvaltojen johtamissa *Saber Strike*- ja *Swift Response*-harjoituksissa. Vuoden 2020 huhtikuun ja kesäkuun välisenä aikana järjestettävässä Yhdysvaltojen johtamassa *Defender-Europe 20*-harjoituksessa noin divisioonan vahvuinen yhdysvaltalaisosasto siirretään Eurooppaan. Harjoituksessa kalustoa ja joukkoja tuodaan Eurooppaan meri- ja ilmaitse. Meriteitse tuotavassa kalustossa käytetään pääosin Belgiassa, Saksassa ja Puolassa olevia satamia, joista ne edelleen siirtyvät rautateitä ja tiestöä pitkin pääosin Saksan läpi Puolaan. Osa joukoista siirtyy suoraan Baltian maihin, pääosin meriteitse.²⁶⁹

Kyseisen harjoituksen tarkoitus on osoittaa Yhdysvaltojen kykyä projisoida voimaa ja kehittää Yhdysvaltojen strategista valmiutta sekä osoittaa Naton jäsenvaltioiden yhtenäisyyttä.²⁷⁰ Lisäksi harjoituksessa hyödynnetään ja testataan Euroopassa valmiiksi varastoituna olevaa kalustoa²⁷¹. Tämän tutkimuksen kannalta onkin mielenkiintoista nähdä tulevaisuudessa, mitä eri haasteita tässä harjoituksessa koettiin laajamittaisten joukkojen siirtämisessä.

²⁶⁸ Hagström et als. (2019), s. 38–41.

²⁶⁹ NATO: *DEFENDER-Europe 20*. [<https://shape.nato.int/defender-europe>], luettu: 26.3.2020.

²⁷⁰ U.S. Army Europe: *DEFENDER-Europe 20 Fact Sheet*.

[<https://www.eur.army.mil/Portals/19/documents/DEFENDEREurope/DEFENDEREurope20Factsheet200224.pdf>], luettu: 26.3.2020.

²⁷¹ Judson, Jen: *Reforger redux? Defender 2020 to be 3rd largest exercise in Europe since Cold War*. 7.10.2019. Defence News. [<https://www.defensenews.com/land/2019/10/07/reforger-redux-defender-2020-exercise-to-be-3rd-largest-exercise-in-europe-since-cold-war/>], luettu 26.3.2020.

Yhdysvaltalaisien joukkojen siirtämisen haasteet eivät kuitenkaan rajoitu logistisiin ja valmiudellisiin tekijöihin. Atlantin ylitys on suuri operaatio ja tuhansia kilometrejä pitkä merimatka. Venäjä on lisännyt sukellusvene-toimintaa Atlantilla. Esimerkiksi vuonna 2019 Venäjän kymmenen sukellusvenettä harjoittelivat merenalaista toimintaa Norjan merellä, joista osa myös pohjoisella Atlantilla.

Venäjällä on siis potentiaalinen kyky häiritä kohteita tai jopa iskeä kohteisiin Atlantilla, mikä luo haasteita joukkojen siirroille meritse. Venäjän sukellusveneet kykenevät muun muassa ampumaan Kalibr-ohjuksia, joiden kantama on noin 1500 kilometriä²⁷², jolloin Venäjän A2/AD-kyvyt ulottuvat todellisuudessa Atlantin valtamerelle asti. Näin ollen rauhan ajan toimintaan verrattuna joukkojen siirto kriisin aikana Atlantin yli vaatii lisäresursseja ja huomattavaa lisäpanostusta suojaustoimintaan.²⁷³ Lisäksi laajamittainen joukkojen siirto vaatii myös kaupallisten yritysten tukea kalustoa kuljettavien alusten suhteen.²⁷⁴

Ottamatta kantaa siirtojen muodostamiin haasteisiin tai Yhdysvaltojen intresseihin, teoreettisesti Yhdysvalloilla olisi kyky siirtää Baltian maiden puolustukseen noin kahdeksan prikaatin voimia 1,5–3 kuukauden sisällä. Lisäksi myöhemmässä vaiheessa olisi mahdollista siirtää loput operatiivisesti valmiina olevista 15 prikaatista. Maahan laskettavien jalkaväkiprikaatien osalta siirtyminen on mahdollista tehdä nopeammin.²⁷⁵

Yhdysvalloilla on myös valmiiksi varattua kalustoa Euroopan mantereella. Muun muassa Hollannissa, Belgiassa ja Saksassa on varastoitua materiaalia prikaati-tason joukoille. Varastoitua tarkkaa materiaalmäärää ei ole tiedossa, mutta mikäli materiaalmäärällä kyetään varustamaan esimerkiksi raskaita prikaateja, niiden operatiivinen käyttö nopeutuu merkittävästi. Esimerkiksi maaliskuussa 2019 Texasin Fort Blissistä lyhyellä varoitusajalla Puolaan harjoituk-

²⁷² Axe, David: *U.S. Navy Beware! Russian Submarines Surge Into the Atlantic*. 31.10.2019. The National Interest. [<https://nationalinterest.org/blog/buzz/us-navy-beware-russian-submarines-surge-atlantic-92336>], luettu: 15.3.2020.

²⁷³ Ks. esim.: Chapman (2019) s. 9; Axe, David: *The U.S. Navy is Practising Sweeping the Atlantic Ocean of Russian Submarines*. 3.3.2020. The National Interest. [<https://nationalinterest.org/blog/buzz/us-navy-practicing-sweeping-atlantic-ocean-russian-submarines-129037>], luettu: 15.3.2020 ja Harkins, Gina: *Russian Submarine Activity Has Picked Up in Atlantic, Navy 3-Star Says*. 5.2.2020. [<https://www.military.com/daily-news/2020/02/05/russian-submarine-activity-has-picked-atlantic-navy-3-star-says.html>], luettu: 15.3.2020.

²⁷⁴ Ks. esim.: Mercogliano, Salvatore: *Suppose There Was a War and the Merchant Marine Didn't Come?* U.S. Naval Institute. 01/2020. [<https://www.usni.org/magazines/proceedings/2020/january/suppose-there-was-war-and-merchant-marine-didnt-come>], luettu: 26.3.2020.

²⁷⁵ Vrt. Hooker R.D. (2019), s. 19 ja 39. Hookerin tutkimuksessa ajat ovat optimistisemmat. Hookerin mukaan ensimmäiset noin divisioonan vahvuiset vahvistukset saapuisivat Yhdysvalloista noin kuukauden kuluttua kriisin alkamisesta.

seen käsketty kahden pataljoonan kokoinen osasto oli kahdessa viikossa saavuttanut operatiivisen valmiuden.²⁷⁶

Kuten edellisessä alaluvussa sivuttiin, Euroopan Nato-maista Saksalla ja Ranskalla on kyky muodostaa noin yksi mekanisoitu prikaati noin kuukauden varoitusajalla. Iso-Britanniassa kyseisen joukon muodostamiseen menee 1-3 kuukautta. Saksan maajoukot koostuvat kolmesta divisioonasta, josta kaksi on panssaroituja ja yksi on nopean toiminnan divisioona, joka sisältää erikoisjoukkoja.²⁷⁷ Molemmat panssaridivisioonat koostuvat kahdesta panssariprikaatista ja kahdesta mekanisoidusta prikaatista.²⁷⁸

Saksan asevoimat ovat kuitenkin kärsineet kylmän sodan jälkeisestä laiminlyönnistä, jonka seurauksena erityisesti kalusto ja materiaali ovat puutteellisia. Kalustopuutteiden lisäksi olemassa olevasta kalustosta vain noin 70 % on käyttökelpoista, joista niistäkin osa on eri opeeraatioissa käytössä.²⁷⁹ Materiaalipuutteet vaikuttavat Saksan asevoimien kykyyn muodostaa taistelukykyinen panssaroitu prikaati, koska kalustoa tulee lainata ja siirtää muilta joukoilta. Näin ollen suuremman taistelukykyisen joukon muodostaminen vie huomattavan pitkän aikaa.²⁸⁰

Iso-Britannian maavoimat koostuvat yhdestä panssaridivisioonasta sekä yhdestä jalkaväkidivisioonasta. Lisäksi Iso-Britannian maavoimiin kuuluu ilmarynnäköprikaati, joka koostuu pääosin erikoisjoukko-osista.²⁸¹ Myös Iso-Britannia kärsi suorituskykyjen laiminlyönneistä ja asevoimiin kohdistuneista leikkauksista kylmän sodan jälkeen. Iso-Britannia kykenee muodostamaan noin kahden pataljoonan vahvuisen panssaroidun erikoisosaston noin 30 vuorokaudessa. Sen muuttaminen prikaatin kokoiseksi taisteluun kykeneväksi osastoksi vie 2-3 kuukautta.²⁸²

Ranskalla on Naton suurimmat maavoimat Yhdysvaltojen ja Turkin jälkeen. Sillä on myös paras joukkojen projisointikyky Yhdysvaltojen jälkeen. Ranskan maajoukkojen voima koostuu

²⁷⁶ Hagström et als. (2019), s. 45–46. Esimerkkitalanteessa Euroopassa oleville logistiikkajoukoille oli tosin annettu ilmoitus joukkojen saapumisesta ”hiukan aikaisemmin”. Arvion mukaan aikaa olisi mennyt kauemmin, mikäli siirrettävä joukko olisi ollut kokonainen panssaroitu prikaati.

²⁷⁷ IISS: The military Balance 2019, s. 110; Hagström et als. (2019), s. 37. Toisessa panssaridivisioonassa on yksi Hollantilainen mekanisoitu prikaati.

²⁷⁸ Shurkin (2017), s. 7–8. Saksalaisen *Deutsches Heer*-sivuston mukaan Saksan maajoukoista kyetään muodostamaan viisi panssaripataljoonaa (Leopard 2 -kalustolla) ja 12 mekanisoitua pataljoonaa (Puma IVF -kalustolla).

²⁷⁹ Hagström et als. (2019), s. 37.

²⁸⁰ Shurkin (2017), s. 9.

²⁸¹ IISS: The Military Balance 2019, s. 158.

²⁸² Shurkin (2017), s. 4.

kahdesta panssaridivisioonasta, joista toisessa on neljä prikaatia ja toisessa on kolme. Lisäksi kummassakin divisioonassa on yksi raskas panssariprikaati. Lisäksi Ranskalla on viisi mekanisoitua jalkaväkirykmenttiä.

Ranskan maavoimien haasteet liittyvät joukkojen saamiseen, koska Ranskan joukkoja on sijoitettu moniin operaatioihin ja entisten siirtomaiden alueille. Lisäksi vuonna 2015 aloitettu operaatio *Sentinelle*²⁸³ vaatii huomattavan määrän joukkoja. Nykyisessä muodossa Ranska kykenee muodostamaan raskaan panssaripataljoonan kokoisen osaston noin 1-2 viikossa, mutta prikaatin muodostaminen vie viikkoja, mahdollisesti kuukauden.²⁸⁴

3.6 Johtopäätökset

Kylmän sodan jälkeen Naton sotilaallisia suorituskykyjä kohdennettiin kriisinhallinnan tarpeisiin, jolloin kyky perinteiseen sodankäyntiin laski. Vuoden 2014 tapahtumat muuttivat Naton ajattelua, jonka seurauksena Nato alkoi palauttaa valmiudellisia suorituskykyjä ja kasvattamaan pelotetta itäisen sivustan suojaamiseksi. Keskeiset toimenpiteet Naton sotilaallisten suorituskykyjen kasvattamiseksi liittyivät valmiusjoukkojen kehittämiseen ja EFP-taisteluosastojen sijoittamiseen Baltian maihin ja Puolaan. Lisäksi Naton valmiusaloitteella pyritään kasvattamaan valmiudellisten joukkojen määrää.

Naton jäsenvaltioiden osalta vuoden 2014 tapahtumat merkitsivät puolustusmenojen leikkaamisen lopettamista. Vuodesta 2014 lähtien Naton jäsenvaltioiden puolustusbudjetit ovat olleet nousussa, mutta toistaiseksi ne eivät ole vaadittavalla tasolla. Vuonna 2019 vain kahdeksan Naton jäsenvaltiota ylitti vaadittavan kahden prosentin rajan.²⁸⁵ Suorituskykyjen nosto vie kuitenkin vuosia, tai pikemminkin vuosikymmeniä, jotta ne ovat vaadittavalla tasolla olettaen, että puolustusmenojen myönteinen kehitys jatkuu.

Määrällisesti Natolla on enemmän maajoukkoja kuin Venäjällä. Osa Naton joukoista ei kuitenkaan ole kykeneviä taistelemaan Venäjän mekanisoituja joukkoja vastaan. Lisäksi useat Nato-maat eivät kykene projisoimaan suuria sotilasyksiköitä Baltian maiden tukemiseksi. Baltian maissa olevilla suorituskyvyillä Nato kykenee vastaamaan Venäjän mahdollisiin toimiin

²⁸³ Vuonna 2015 aloitetussa operaatiossa suojataan kohteita ympäri Ranskaa. Tällä vastataan vuonna 2015 tapahtuneisiin terroristi-iskuihin.

²⁸⁴ Shurkin (2017), s. 5–6. Ranskan asevoimat on Shurkinin termin ”*ylivenytetty*” lukuisten operaatioiden takia.

²⁸⁵ Ks. esim.: IISS: *The military Balance 2019*, s. 73–74 ja The Heritage Foundation: *Assessing the global operating environment, Europe*. 10/2019 [<https://www.heritage.org/military-strength/assessing-the-global-operating-environment/Europe>], luettu: 5.3.2020. Osuus on bruttokansantuotteesta.

lähes välittömästi noin 6–7 prikaatilla. Näistä valtaosa on kevyitä jalkaväkikiprikaateja, joista osa on moottoroituja ja yksi on mekanisoitu prikaati. Kyseiset voimat muodostuvat Baltian maiden kansallisista armeijoista ja Naton EFP-taisteluosastoista.

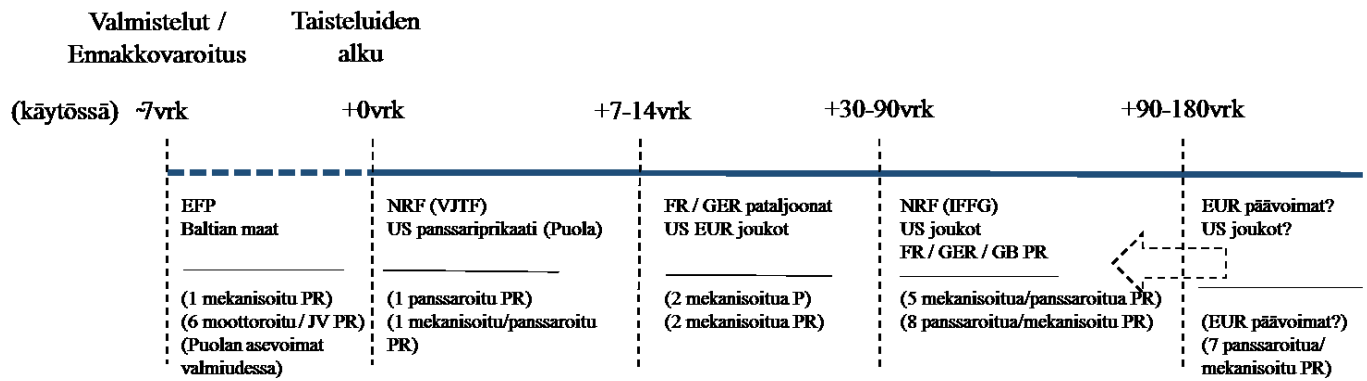
Kriisin alkuvaiheessa Nato kykenee vahvistamaan Baltian maita NRF-joukkojen VJTF-prikaatilla, jonka toimeenpanovastuu on vuonna 2020 Puolalla. Lisäksi Puolassa ja Itä-Euroopassa rotatoiva Yhdysvaltojen raskasprikaati (ABCT) kykenee siirtymään Baltian maiden tueksi arvion mukaan noin 1-2 viikossa.

Riippuen Yhdysvaltojen intresseistä, seuraavat Yhdysvaltalaisvahvistukset olisi mahdollista muodostaa noin kuukauden sisään. Mahdollisia projisoitavia joukkoja Euroopassa ovat Saksassa oleva mekanisoitu prikaati sekä pääosin Italiassa oleva maahanlaskuprikaati.²⁸⁶ Euroopan jäsenvaltioiden kansallisista asevoimista on mahdollista koota vajaan kolmen prikaatin voimat ensimmäisen kuukauden sisään. Näistä vastaavat pääosin Euroopan suurimmat Nato-jäsenvaltiot Ranska, Saksa ja Iso-Britannia. Naton NRF:n IFFG-prikaatien osalta muodostaminen kestää arvion mukaan vähintään 30-45 vuorokautta

Yhdysvaltojen maavoimien potentiaali on suuri verrattuna Eurooppaan. Maavoimien prikaateja on yhteensä 31 kappaletta, mutta niistä vain 15 valmiudessa (*ready-to-deploy*). Edelleen näistä 15:sta vain kahdeksan on arvioiden mukaan todellisuudessa valmiita lähetettäväksi. Riippuen Yhdysvaltojen tahdosta lähettää vahvistuksia, Yhdysvalloilla olisi kyky lähettää kahdeksan prikaatia lyhyellä varoitusajalla, mikä tarkoittaa, että ne olisivat Baltian maiden tukemiseen käytössä noin 1-3 kuukauden sisällä. Näiden kahdeksan prikaatin jälkeen Yhdysvaltoihin jäisi noin seitsemän valmiudessa olevaa prikaatia, jotka olisivat myöhemmässä vaiheessa lähetettävissä.

---

²⁸⁶ Joukon käytettävyys riippuu joukon sen hetkisestä sijoittelusta ja tehtävästä. Esimerkiksi Italian 173. Maahanlaskuprikaatin joukkoja valmistaudutaan lähettämään Lähi-Itään 2020 alkuvuodesta. Ks. esim.: Cox, Matthew: *Army Sky Soldiers Prep for Middle East Deployment as US Buildup Continues*. 6.1.2020. [<https://www.military.com/daily-news/2020/01/06/army-sky-soldiers-prep-middle-east-deployment-us-buildup-continues.html>], luettu 6.3.2020.

Kuva 6. Naton potentiaalinen suorituskyky Baltian maiden tukemisessa.²⁸⁷

Euroopassa on 27 Naton jäsenvaltiota ja kuten taulukosta 2 nähdään, maajoukkojen määrä on paperilla melko huomattava verrattuna Venäjän maajoukkojen määrään. Kuitenkin Euroopan pienempien jäsenvaltioiden todellinen kyky asettaa joukkoja Baltian maiden puolustukseen on epäselvää. Oletettavasti joukkoja kyetään muodostamaan, mutta vasta pitkän aikavälin kuluttua. Lisäksi on mahdollista, että pienempien jäsenvaltioiden joukkoja integroidaan suurempien jäsenvaltioiden joukkorakenteisiin. Esimerkiksi Saksan toisessa panssaridivisioonassa on yksi hollantilainen mekanisoitu prikaati. Pienempien jäsenvaltioiden kontribuutioon saadaan mahdollisesti vastaus siinä vaiheessa, kun NRI-valmiusaloite muotoutuu konkreettiseksi.

Tämän luvun potentiaalisen sotilaallisen suorituskyvyn tarkastelussa on huomioitu joukkojen laatu. Kaikki Baltian maiden tukemiseen käytettävät joukot ovat ainakin osin mekanisoituja tai panssaroituja pois lukien Baltian maiden kansalliset joukot ja Yhdysvaltojen Italiassa olevat maahanlaskujoukot (173rd Airborne Brigade), jotka ovat pääosin jalkaväikyksiköitä tai moottoroituja osastoja. Näin ollen lähes kaikki vahvistukset kykenevät lähtökohtaisesti taistelemaan Venäjän mekanisoituja joukkoja vastaan kaluston laadun puolesta. Epäsuoran tulen osalta Nato-joukot ovat kuitenkin alivoimaisia. Naton tukemiseen käytettävillä joukoilla on vain yksittäisiä orgaanisia epäsuorantulen yksiköitä, jolloin esimerkiksi taistelun tukeminen on heikompaa kuin Venäläisillä joukoilla.

Maajoukkojen kokonaismäärän tarkastelussa Nato on vahvempi. Luvut eivät kuitenkaan selitä todellista suorituskykyä, koska Naton maajoukot eivät ole niissä määrin suoranaisesti käytössä. Kansallisten asevoimien mekanisoituun kalustoon liittyvien suorituskykypuutteiden lisäksi myös joukkojen siirtäminen toiminta-alueelle on haastavaa, jolloin Naton maavoimallista taistelupotentiaalia ei saada projisoitua vaadittavassa aikaikkunassa sinne mihin sitä tarvitaan.

²⁸⁷ Taulukko on hypoteettinen ja perustuu lähteissä esiintyneisiin arvioihin ja tutkijan omaan päättelyyn.

4 ANALYYSI NATON SOTILAALLISISTA HAASTEISTA BALTIAN MAIDEN TUKEMISESSA

Kylmän sodan jälkeinen kehitys vähensi Naton maajoukkojen määrää ja heikensi niiden kykyä perinteiseen sodankäyntiin. Sodan kuvan muutos vaikutti Nato-maiden asevoimien käyttöön ja niiden tehtäviin. Lisäksi geopoliittinen asetelma Naton ja Venäjän välillä muuttui kylmän sodan ja 2010-luvun välisenä aikana.

Ennen kylmän sodan päättymistä vuonna 1989 Länsi-Saksan puolustamiseen oli järjestetty noin 700 000 Naton maavoimien sotilasta ja 12 000 taistelupanssarivaunua. Varsovan liiton eurooppalaisissa maissa oli puolestaan noin 1,1 miljoonaa maavoimien sotilasta ja 29 000 taistelupanssarivaunua, joista Neuvostoliiton osuus oli noin 550 000 sotilasta ja 18 000 taistelupanssarivaunua.

Verrattuna vuoden 1989 tilanteeseen, vuonna 2016 Naton ja Venäjän ”uudella rajalla” tilanne on muuttunut. Esimerkiksi vuonna 2016 Natolla oli noin 30 000 sotilasta ja noin 130 taistelupanssarivaunua Baltian maissa tai sen lähistöllä. Vastaavasti vuonna 2016 Venäjän läntisellä sotilaspiirillä aktiivisotilashenkilöitä oli noin 80 000 ja taistelupanssarivaunuja oli noin 760 kappaletta.²⁸⁸

Kylmän sodan jälkeisen sodan kuvan muutoksen seurauksena molempien osapuolien asevoimat ja sotilaalliset suorituskyvyt ovat pienentyneet. Suhteessa toistensa nykyaikaisiin suorituskykyihin Naton osalta pudotus on ollut suurempaa. 2010-luvun lopulla osapuolten kehityksestä kertoo se, että Venäjän Läntisen sotilaspiirin asevoimat koostuvat laskentatavasta ja lähteestä riippuen noin 30:stä laajamittaiseen taisteluun kykenevästä mekanisoidusta ja panssaroitusta prikaatista ja rykmentistä. Naton osalta projisoitavien mekanisoitujen prikaatien määrä on huomattavasti pienempi ja niiden muodostus on lähtökohtaisesti vain suurempien jäsenvaltioiden hartioilla.

Naton ja Venäjän suorituskyvyt ovat siis epätasapainossa Itämeren ja Baltian maiden toimintaympäristössä. Vertailtaessa Naton ja Venäjän suorituskykyjä Baltian maiden lähialueella Venäjällä on määrällinen ja materiaallinen ylivoima. Lisäksi Baltian maiden geopoliittisen si-

---

²⁸⁸ Ks. esim Boston et als. (2019) s. 3–9.

jainnin vuoksi Venäjällä on etu etäisyyden ja ajan suhteen, mikäli Naton pitäisi siirtää joukkoja Baltian maiden tueksi.

Baltian maiden kansallisilla suorituskyvyillä ja EFP-taisteluosastoilla ei kyetä torjumaan tai pysäyttämään Venäjän hyökkäystä. Yhdysvaltojen edustajainhuoneen kuulemisessa RAND:n tutkijat arvioivat, että Venäjän maaoperaation torjuminen vaatisi Baltian maiden kansallisten joukkojen lisäksi kolme panssaroitua prikaatia ja vähintään neljä moottoroitua prikaatia sekä EFP-taisteluosastot. Kyseisellä voimalla kyettäisiin pysäyttämään Venäjän hyökkäys 2-4 viikoksi.

Tämän lisäksi Naton tulisi kyetä vahvistamaan operaatioalueen joukkoja 9-12 panssaroidulla prikaatilla taistelun kulun kääntämiseksi.²⁸⁹ Määrällisesti Natolla on tarvittavat joukot Baltian puolustamiseen. Joukot eivät kuitenkaan ole siellä, missä niitä tarvittaisiin. Lisäksi ne eivät ole tarpeeksi nopeasti saatavissa. Naton osalta Baltian maiden puolustaminen on taistelua aikaa vastaan, koska mitä enemmän joukkoja Venäjällä on Baltian maiden maaperällä, sitä vaikeampaa Naton on kääntää tilanne omaksi edukseen. Näin ollen Naton merkittävimmät haasteet Baltian maiden tukemisessa liittyvät joukkojen valmiudellisiin ja joukkojen projisointiin liittyviin tekijöihin. Edellä mainitut haasteet ovat pääosin seurausta kylmän sodan jälkeisen länsimaisen sodan kuvan muutoksesta ja sen vaikutuksesta asevoimien käyttöön ja tehtäviin.

4.1 Voimasuhdeanalyysi

1990-luvulta alkanut sotilaallisten suorituskykyjen supistaminen on vaikuttanut Naton kykyyn puolustaa jäsenvaltioita kollektiivisen puolustuksen periaatteiden mukaisesti. Baltian maiden puolustamisessa Naton ensisijaiset haasteet ovat tukemiseen käytettävien sotilaallisten suorituskykyjen vähydessä, erityisesti korkeassa valmiudessa olevien joukkojen osalta. Vuoden 2014 tapahtumat aloittivat muutoksen Natossa aikaisempien suorituskykyjen palauttamiseksi. Joukkojen rakenteelliset muutokset, määrien kasvattaminen ja muiden suorituskykyjen kehittäminen vievät kuitenkin aikaa, jolloin Baltian maihin kohdistuvaan uhkaa joudutaan vastaamaan olemassa olevilla joukoilla ja suorituskyvyillä.

Baltian maiden sotilaallisen kriisin alkuvaiheessa Nato kykenisi taistelemaan Venäjän joukkoja vastaan Baltian maiden kansallisilla joukoilla sekä Naton jäsenvaltioista koostuvien EFP-

²⁸⁹ Shlapak, David A.: *Deterring Russian Aggression in the Baltic States, What it takes to win.* (Testimony), Rand Corporation, Santa Monica 2017, s. 4–5. Aineisto on esitelty Yhdysvaltain kongressin edustajainhuoneen asevoimakomitealle 1.3.2017.

taisteluosastojen toimesta. Yhteenlaskettuna kyseiset voimat muodostavat noin 6–7 jalkaväkiprikaatin voimat, joista osa on moottoroituja ja yksi on mekanisoitu. Venäjä kykenisi muodostamaan Läntisen sotilaspiirin joukoista noin 25-30 pataljoonan taisteluosastoa ensimmäisten päivien ja viikkojen aikana, joista noin puolet ensimmäisten kahden päivän aikana²⁹⁰.

Lähtökohtaisesti yksi prikaati kykenee muodostamaan kaksi pataljoonan taisteluosastoa, jolloin Läntisen sotilaspiirin armeijoiden pataljoonan taisteluosastot muodostetaan 12-15 prikaatin voimista. Miesmäärällisesti Venäjä ei näin ollen saavuta hyökkäykseen ”vaadittua” 1:3 ylivoimaa – ainakaan ensimmäisten päivien aikana. Venäjän kaikki hyökkäävät joukot ovat kuitenkin panssaroituja tai mekanisoituja joukkoja, jolloin Venäjän joukkojen tulivoima ja liikkuvuus muodostavat ylivoiman hyökkääjälle. Kevyiden vaunujen määrässä Venäjällä on kriisin alkuvaiheessa noin seitsenkertainen ylivoima ja taistelupanssarivaunujen osalta ylivoima on lähes 20-kertainen²⁹¹.

Laadullisesti ja kalustollisesti Baltian maissa olevat Naton joukot eivät lähtökohtaisesti kykene tasapuoliseen taisteluun hyökkääjän kanssa. Hyökkäävän joukon mekanisoidun kaluston lisäksi Venäjällä on epäsuorantulen ylivoima, jolloin se kykenee tukemaan hyökkäystä mittavalla tykistötulella ja ilmatorjunnalla. Kriisin ensimmäisinä päivinä tykistön ja raketinheitin osalta Venäjän ylivoima on monen kymmenkertainen²⁹². Naton epäsuorantulen suorituskyvyt rajoittuvat Baltian maiden omiin suorituskykyihin eli noin kolmeen tykistöpatteristoon ja kranaatinheitin osastoihin²⁹³. Lisäksi EFP-taisteluosastoissa on pienempiä epäsuorantulenyksiköitä.

Venäjän Läntisen sotilaspiirin aktiiviset maajoukot koostuvat noin 28-30 käytettävästä mekanisoidusta tai panssaroidusta prikaatista.²⁹⁴ Ajallisesti koko Läntisen sotilaspiirin voima on käytössä noin kuukauden sisällä, jolloin neljän viikon sisään operaation aloittamisesta Venäjä saa projisoitua taistelun aloittaneiden pataljoonan taisteluosastojen lisäksi toiset 25-30 pataljoonan taisteluosastoa.

²⁹⁰ Nicholson (2016), s. 35.

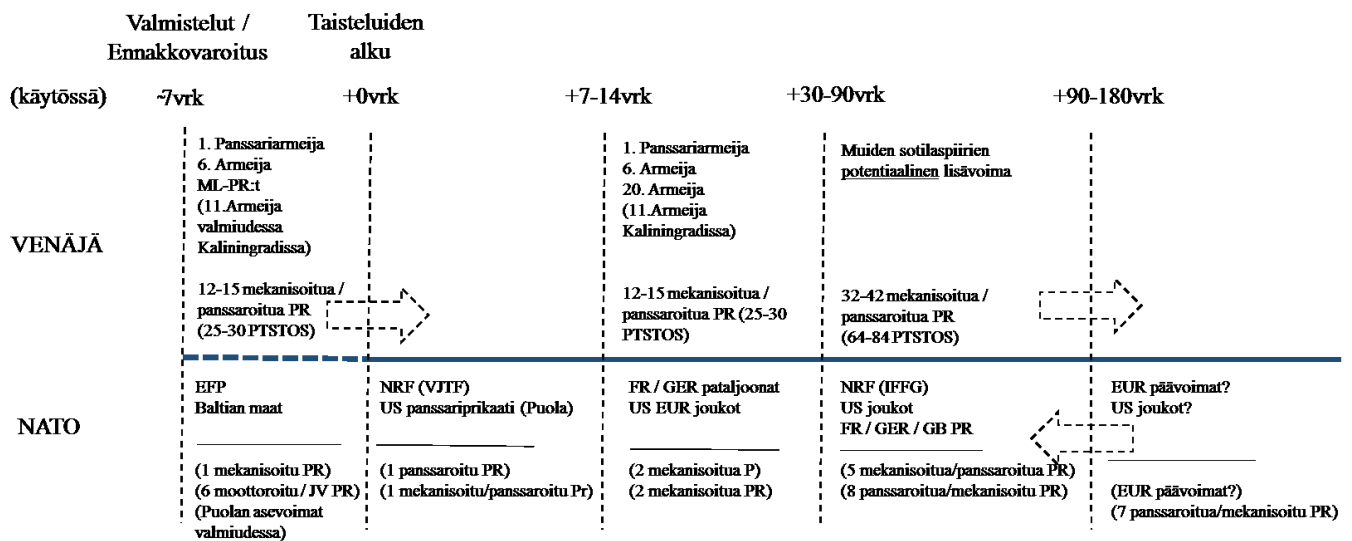
²⁹¹ Ks. esim. Boston et als. (2018), s. 6–9.

²⁹² Ibid. s. 9.

²⁹³ IISS: The Military Balance 2019, s. 102, 124–126.

²⁹⁴ Ks. esim.: Westerlund et als. (2019), s. 27–31; Harris et al. (2018) s. 18–20; Hooker R.D. (2019) s. 37–38. Määrät vaihtelevat määrittelytavasta ja lähteistä riippuen. Määriin on laskettu mukaan Kaliningradissa olevat joukot sekä läntisellä sotilaspiirillä olevat maahanlaskujoukot.

Naton potentiaalinen kyky mekanisoitujen prikaatien muodostamiseen rajoittuu kriisin alkuvaiheessa suurimpien jäsenvaltioiden hartioille. Nato kykenee muodostamaan noin kuukauden sisään Baltian maissa olevien joukkojen lisäksi noin kuuden mekanisoidun tai panssaroidun prikaatin voimat. Mikäli Naton IFFG-prikaatit kyetään muodostamaan alle kuukaudessa, lisääntyy mekanisoitujen prikaatien määrä kahdella. Näin ollen neljän ensimmäisen viikon aikana hypoteettinen voimasuhde²⁹⁵ Baltian maissa olisi joukkojen kokonaismäärän osalta noin 1:2 ja mekanisoitujen joukkojen osalta noin 1:3,5-4 Venäjän hyväksi. Epäsuorantulen ja ilmatorjunnan osalta Venäjä säilyttää ylivoimansa.

Kuva 7. Potentiaaliset Naton ja Venäjän joukot Baltian maiden kriisissä.

Venäjän asevoimilla on potentiaalinen kyky vahvistaa Läntisen sotilaspiirin joukkoja myös muiden sotilaspiirien joukoilla. Vaikka Läntinen sotilaspiiri on maajoukkojen osalta suurin sotilaspiiri, myös muut sotilaspiirit omaavat vahvat maavoimalliset suorituskyvyt. Ottamatta kantaa siihen, missä tilanteessa Venäjä siirtäisi muiden sotilaspiirien joukkoja Läntiselle sotilaspiirille, siellä olevat potentiaaliset vahvistukset olisivat huomattavat.

Kokonaisuudessaan Venäjän muiden sotilaspiirien potentiaaliset maajoukot muodostavat noin 84 pataljoonan taisteluosastoa, noin 32:sta panssaroidusta tai moottoroidusta prikaatista, kuudesta maahanlaskuprikaatista ja neljästä merijalkaväkiprikaatista. Kokonaismäärää arvioitaessa tulee kuitenkin muistaa, että määrät ovat rauhanajan koulutuksellisia kokonaisuuksia ja noin kolmannes maajoukoista koostuu varusmiehistä, jolloin laskennallisesti joka kolmas pa-

²⁹⁵ Olettaen, että joukot saadaan molemmin puolin siirrettyä alueelle ilman tappioita.

taljoona on varusmiehistä koostuva. Näin ollen osa joukoista tarvitsee ylimääräistä valmistautumisaikaa toimiakseen taktisena kokonaisuutena.²⁹⁶

Muista sotilaspiireistä projisoitavaa todellista määrää on mahdoton arvioida, koska se on täysin tilanneriippuvainen. Esimerkiksi Eteläisen sotilaspiirin joukot ovat sijoittuneet Ukrainan ja Mustanmeren alueelle, jolloin kriisin laajentuessa niitä tuskin suurissa määrin siirrettäisiin. Toisin sanoen määrä on hypoteettinen ja osoittaa vain potentiaalista voimaa. Oleellista on kuitenkin se, että Venäjällä on kyky siirtää huomattava määrä voimaa läntiselle sotilaspiirille, mikäli tarve vaatii.

Kaikki Naton päävoiman ja reservin vahvistukset koostuvat joukoista, jotka tulee siirtää Baltian maiden tueksi. Naton potentiaalinen päävoima muodostuu pääosin Naton suurimpien jäsenvaltioiden asevoimista. Arvioiden mukaan Euroopassa olevien joukkojen lisäksi Yhdysvaltojen olisi mahdollista lähettää noin 15 mekanisoidun tai panssaroidun prikaatin voimat ensimmäisten kuukausien kuluessa, joista noin kahdeksan prikaatia ensimmäisten kolmen kuukauden sisällä. Prikaatien käyttöön liittyy kuitenkin paljon muuttujia muun muassa poliittiseen tahtoon ja siirtojen logistisiin tekijöihin liittyen. Esimerkiksi prikaatin siirtäminen valtameren yli vaatii huomattavia logistisia ponnisteluja sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa²⁹⁷.

Naton eurooppalaisten jäsenvaltioiden maajoukkojen määrä on suuri verrattuna Venäjän asevoimien maajoukkoihin. Naton jäsenmaiden asevoimat kärsivät kuitenkin edelleen konventionaalisten suorituskykyjen laskusta kylmän sodan päättymisen seurauksena. Näin ollen, huolimatta suhteellisen suuresta maajoukkojen määrästä, Naton pienempien jäsenvaltioiden kyky muodostaa ja projisoida mekanisoituja joukkoja Baltian maiden tueksi on kyseenalaista.

Naton NRI-hankkeen tarkoitus on nostaa nopeasti käytettävien maajoukkojen määrää, jolloin Natolla olisi 30 taisteluosastoa käytettävissä 30:ssä päivässä. Naton ilmoituksen mukaan NRI-konseptin on tarkoitus olla käytössä vuoden 2020 aikana. Toistaiseksi ei kuitenkaan ole tiedossa, mistä ja miten 30 taisteluosastoa tarkalleen muodostuu.

Naton Baltian maissa olevat joukot eivät ole riittäviä torjumaan Venäjän hyökkäystä. Venäjällä on kriisin alkuvaiheessa laadullinen ja määrällinen ylivoima. Natolla ei ole tarpeeksi ”estävää” voimaa Baltian maissa. Näin ollen Naton haasteet liittyvät riittävän voiman muodostami-

²⁹⁶ Westerlund et als. (2019), s. 26–29.

²⁹⁷ Ks. esim.: Doane, Loran: *It takes an Army... to move an Army*. US Army, 17.1.2019. [https://www.army.mil/article/216211/it_takes_an_armyto_move_an_army], luettu: 10.3.2020.

seen riittävän aikaisin. Naton ja Venäjän projisointikyvyssä Venäjä säilyttää ylivoiman ensimmäisten viikkojen aikana. Naton tulisi kyetä nopeuttamaan Euroopassa olevien kansallisten joukkojen ja IFFG-joukkojen käyttöä viikoilla, jotta taisteluiden alkuvaiheessa Venäjän joukot kyettäisiin pysäyttämään, tai vastaavasti lisätä pysyviä suorituskykyjä Baltian maihin.

Mikäli Venäjä valtaa Baltian uhkakuvien mukaisesti, Naton kollektiivisen puolustuksen haasteet lisääntyvät merkittävästi, koska tällöin puolustaja-hyökkääjä-asetelma muuttuu. Hyökkääjänä Naton tulee lisätä merkittävästi suorituskykyjä, koska ”hyökkääjä-statuksella” Natolla tulisi ainakin teoreettisesti olla kolminkertainen ylivoima puolustajaan eli Venäjään nähden.

RAND:n johtamien sotapelien perusteella Venäjältä kuluisi noin 2-3 vuorokautta vallata Tallinna ja Riika, jolloin niiden takaisin valtaamiseksi Naton tarvitsisi kolminkertaisen ylivoiman vain muutamien päivien taisteluiden jälkeen. Joukkomäärissä tämä tarkoittaisi yli 30 mekani-soitua tai panssaroitua prikaatia. Luku on hypoteettinen, mutta jos Venäjä onnistuu toteuttamaan ensimmäisen aallon hyökkäyksen 25-30 pataljoonan taisteluosastolla eli 12-15 prikaatin voimilla, niin Naton tulee vastata siihen ylivoimalla, jotta Baltian maat saadaan vallattua takaisin.

Mikäli Venäjä saa projisoitua lisää voimia Baltian maihin, niin Naton tulee projisoida myös. Näin ollen Naton kollektiivisen puolustuksen keskeisin haaste on estää Baltian maiden valtaus, jolloin sen tulisi saada riittävä voima ensimmäisten päivien aikana Baltian maiden tueksi. Lisäksi Venäjän kalustollinen ylivoima ilmatorjunnan ja epäsuorantulen suhteen tulee tasapainottaa lisäämällä ilmatorjunta- ja tykistöjoukkoja Baltian maiden tukemiseksi.

Sotilaalliset suorituskyvyt ja laajamittaiseen sodankäyntiin kykenevät joukot ovat epätasapainossa Naton ja Venäjän välillä. Tämä kuitenkin osittain siitä syystä, että Naton on haastavampaa projisoida joukkoja Baltian alueelle kuin Venäjän. Seuraavassa alaluvussa tarkastellaan Naton joukkojen projisoinnin haasteita. Projisoinnin haasteet ovat suoraan verrannollisia sotilaallisten suorituskykyjen käyttöön Baltian maissa ja näin ollen ne liittyvät myös voimasuhteen rakentumiseen.

4.2 Voimaprojisoinnin haasteet

Kylmän sodan jälkeinen kehitys mahdollisti Baltian maiden liittymisen Naton jäseneksi. Baltian maiden ja Puolan jäsenyyden myötä myös Naton ja Venäjän välinen geopoliittinen ase-

telma muuttui merkittäväsi. Naton osalta tämä näyttäytyy erityisesti haasteena tukea itäisiä jäsenvaltioita, koska Baltian maat ovat ”irti” Natosta ja Venäjän ydinalueen lähialueella. Naton voimaprojisoinnin keskeisimpinä haasteina ovat etäisyys ja Venäjän kyky kiistää maa-, meri- ja ilma-alueiden käyttöä kaukovaikutteisilla aseilla.

Luvussa 2.2 käsiteltiin Venäjän kaukovaikutuskykyä. Baltian maiden geostrateginen sijainti Venäjän läheisyydessä asettaa Natolle haasteita joukkojen siirtämisessä Baltian maihin. Erityisesti Kaliningradin sijainti ja siellä olevat kaukovaikutuskyvyt muodostavat haasteita Natolle. Baltian maiden puolustaminen nojaa Naton lähettämiin vahvistuksiin.

Maitse tuotavien vahvistusten ainut mahdollinen reitti kulkee Suwalkin käytävän kautta Baltian maiden eteläpuolelta. Suwalkin käytävä on ainut maaraja, joka yhdistää Baltian maat Nattoon. Se on noin 70 kilometriä pitkä maaraja, jossa kulkee vain kaksi etelä-pohjoissuunnassa olevaa tietä, jolloin se kanavoi liikettä suhteellisen voimakkaasti. Lisäksi käytävään on mahdollista vaikuttaa tykistöillä ja raketinheitinjärjestelmillä Valko-Venäjän ja Kaliningradin alueilta²⁹⁸. Kartta Suwalkin käytävästä on esitetty liitteessä 4. Meritse suoraan Baltian maihin siirrettävät joukot joutuvat siirtymään Kaliningradin länsipuolelta, jossa Itämeren rajaa Ruotsin rannikko ja Kaliningrad. Niiden väliin jää noin 260 kilometriä leveä merialue. Lisäksi joukkoja on mahdollista tuoda ilmaitse suoraan Baltian maihin.

Joukkojen siirtämisen haasteena on se, että Venäjä kykenee vaikuttamaan kaikkiin lähestymistapoihin Kaliningradissa ja Baltian maiden lähialueella olevilla A2/AD-suorituskyvyillä. Ilmaan Venäjä kykenee vaikuttamaan S-400 ja S-300 järjestelmän ohjuksilla, jolloin teoreettinen maksimikantama on noin 400 kilometriä. Meritorjuntaa Kaliningradista voidaan toteuttaa muun muassa Bastion-P-järjestelmän Oniks-ohjuksilla, joilla kyetään vaikuttamaan koko merialueelle Kaliningradin ja Ruotsin rannikon väliin. Maakohteiden tärkeitä maaleja vastaan kyetään vaikuttamaan esimerkiksi Iskander-ohjuksilla, joilla teoreettinen kantama on 450-750 kilometriä taistelukärjestä riippuen.

Venäjän maaperällä olevien A2/AD-kykyjen lisäksi Venäjällä on mahdollisuus häiritä toimintaa myös Atlantin valtamerellä. Venäjän sukellusvenetoiminnalla kyetään toimimaan Atlantin valtamerellä, jolloin Yhdysvaltojen vahvistusten siirto voi hankaloitua ja vaatia huomattavia lisäresursseja joukkojen siirtojen tukemiseksi. Lisäksi siirtojen tukemisiin vaadittavia tukiosia

---

²⁹⁸ Frühling et al. (2016), s. 105. Muun muassa *Smerch*-raketinheitinjärjestelmällä kyetään vaikuttamaan 90–120 kilometriin.

ei välttämättä aina ole saatavilla. Esimerkiksi Yhdysvaltojen merenkulun hallinnon johtaja Mark Buzby on sanonut, että ”laivasto on myöntänyt, että sodassa Venäjän tai Kiinan kanssa ei olisi aina mahdollista saattaa merikuljetuksia”²⁹⁹. Näin ollen yhdysvaltalaisjoukkojen siirroissa haasteet ulottuvat koko ”projisointiketjuun” lähtöalueelta toiminta-alueelle asti. Lisäksi tulee huomioida eurooppalaisten satamien kyky vastaanottaa laivoja. Esimerkiksi Antwerpenin satama kykenee purkamaan vain kahta laivaa samanaikaisesti³⁰⁰, jolloin Yhdysvalloista saapuvat vahvistukset kohtaavat ajallisia ja logistisia haasteita myös kaluston purun yhteydessä.

Venäjän kaukovaikutuskyvyt aiheuttavat haasteita Natolle, mutta Venäjän muodostama A2/AD kehä ei ole kuitenkaan läpäisemätön.³⁰¹ Naton haasteet kuitenkin liittyvät siihen, kuinka Kaliningradin A2/AD-kykyjen muodostama kehä voidaan ”puhkaista”. Venäjän A2/AD-kyvyt ovat riippuvaisia tutkatoiminnasta. Lisäksi materiaali on rajallinen ja sitä on vaikea täydentää, koska Kaliningrad on eristyksissä muusta Venäjästä. Nato pystyy laskemaan Venäjän A2/AD-kyvyn merkitystä muun muassa aktiivisilla toimilla, kuten lisäämällä omaa ilmatorjuntakykyään ja SEAD-toimintaa (*Suppression of Enemy Air Defences*) sekä vaikuttamalla ja häiritsemällä kriittisiä tutkakohteita³⁰².

Lisäksi Nato pystyy vaikuttamaan passiivisilla toimilla, kuten hajauttamalla joukon siirtymistä ja maastouttamalla tärkeitä kohteita. Oleellinen keino on myös joukkojen sijoittaminen lähelle, jolloin ne ovat nopeasti käytettävissä menestyksen hyväksikäyttöön ja Venäjän A2/AD-kykyjen vaikutuksen alentamiseen.³⁰³ Kaliningradin maantieteellinen sijainti asettaa Natolle myös mahdollisuuksia, koska se on eristettävissä ja Venäjän osalta sitä on vaikea puolustaa, jolloin Naton joukoilla on mahdollista pitää Kaliningradin enklaavia kriisin panttivankina³⁰⁴.

Venäjän A2/AD-suorituskykyjen lisäksi meritse ja ilmaitse siirtymiseen vaikuttaa erityisesti eurooppalaisten Nato-maiden kuljetuskyky. Esimerkiksi Saksalla ja Ranskalla ei ole ilmakuljetuskykyä suurten osastojen kuljettamiseen ja Iso-Britannian osalta kyky on vain rajallinen. Myös merikuljetuskapasiteetti on rajallinen, jolloin eurooppalaiset jäsenvaltiot nojautuvat

²⁹⁹ Axe, David: *The U.S. Navy is Practising Sweeping the Atlantic Ocean of Russian Submarines*. 3.3.2020. The National Interest. [<https://nationalinterest.org/blog/buzz/us-navy-practicing-sweeping-atlantic-ocean-russian-submarines-129037>], luettu: 15.3.2020.

³⁰⁰ Hagström et als. (2019), s. 46.

³⁰¹ Dalsjö et al. (2019), s. 65–66.

³⁰² Ks esim.: Dalsjö et als. (2019), s. 46–52 ja 65–66. Lähteessä on kattavasti esitelty Naton keinot ja mahdollisuudet vähentää Venäjän A2/AD-kykyjen vaikutusta.

³⁰³ Ochmanek, David: *Restoring U.S. Power Projection Capabilities, Responding to the 2018 National Defence Strategy*. RAND Corporation. Santa Monica 2018, s. 8–9.

³⁰⁴ Frühling et al. (2016), s. 107

Yhdysvaltojen tukeen tai kaupallisiin yrityksiin³⁰⁵. Toisaalta eurooppalaiset jäsenvaltiot turvautuisivat lähtökohtaisesti muutenkin raideliikenteeseen ja tiestöön.

Yhdysvalloista tulevat vahvistukset siirtyisivät todennäköisesti Belgian, Saksan tai Puolan kautta, koska joukkojen siirtäminen suoraan Baltian maihin meritse tai ilmaitse nähdään liian riskialttiina Venäjän kaukovaikutteisen ilma- ja meritorjunnan osalta³⁰⁶. Näin ollen oletuksena on, että pääasiallinen lähestymistapa yhdysvaltalaisvahvistuksilla olisi maitse Saksan ja Puolan kautta. Myös eurooppalaiset vahvistukset projisoitaisiin pääasiassa Puolan kautta. Tässä tapauksessa Naton haaste on saada Suwalkin kapea maayhteys haltuun, jotta joukkoja voidaan turvallisesti siirtää Baltian maihin.

Joukkojen siirtäminen maitse ei ole kuitenkaan täysin ongelmaton. Naton itäisten jäsenvaltioiden puolustamiseen vaikuttaa myös tiestö, huoltovarmuus ja infrastruktuuri. Naton itälaajentumisen seurauksena kylmän sodan aikainen kyvykkyys huoltaa ja siirtää joukkoja ei laajentunut Baltian maihin asti. Muun muassa tiestö ja sillat eivät ole kaikissa valtioissa sillä tasolla, että ne mahdollistaisivat raskaan kaluston kuljetuksen, jolloin esimerkiksi siltojen vahvistamiseen kuluu aikaa ja resursseja. Lisäksi rautateiden infrastruktuuri aiheuttaa haasteita joukkojen siirrolle. Esimerkiksi Puolan ja Baltian maiden välinen raideväli on erilainen, jolloin kaluston kuljettaminen Puolan ja Liettuan välillä on haastavaa. Lisäksi joukkojen, kaluston ja ammusten siirtäminen rajojen yli vaatii aikaa byrokraattisista syistä.³⁰⁷

Sotilaallista liikkuvuutta on pyritty parantamaan EU:n vuonna 2017 käynnistämällä toimintasuunnitelmalla. Sotilaallisen liikkuvuuden toimintasuunnitelma perustuu EU:n komission puheenjohtajan, Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan ja Naton pääsihteerin yhteiseen julistukseen EU:n ja Naton yhteistyöstä. Toimintasuunnitelmalla pyritään parantamaan sotilashenkilöstön, kaluston ja tarvikkeiden liikkumista normaalioloissa sekä kriisien aikana kaikilla kuljetusmuodoilla ja kaikkiin strategisiin suuntiin. Näin ollen toimintasuunnitelmalla pyritään kehittämään muun muassa liikenneinfrastruktuuria ja helpottamaan rajojen ylittämistä sotilaallisessa toiminnassa.³⁰⁸ Vuonna 2018 Nato ilmoitti, että ”toimet sotilaallisen liikkuvuuden

³⁰⁵ Shurkin (2017) s. 3. Vain Iso-Britanniassa on käytössä muun muassa C-17 kuljetuskoneita, jotka ovat kykeneviä raskaan kaluston kuljetukseen. Ranskan ja Saksan osalta ilmakuljetuskyky rajoittuu A400M-koneisiin, joiden kantavuus on vain yhden taistelupanssarivaunun luokkaa.

³⁰⁶ Chapman (2019), s. 8. RAND Corporationin tutkija Michael Johnssonin kuuleminen Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökomission kuulemisessa 12/2016.

³⁰⁷ Ks. esim.: Day (2018), s. 10–11.

³⁰⁸ Euroopan komissio; Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja: *Yhteinen kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle, sotilaallisen liikkuvuuden toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta*. 3.6.2019. [<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=JOIN:2019:0011:FIN:FI:PDF> <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=JOIN:2019:0011:FIN:FI:PDF>], luettu: 27.3.2020.

helpottamiseksi on aloitettu ja on todennäköistä, että menetelmät rajojen helpolle ylittämislle kriisin aikana on olemassa”.³⁰⁹ Sotilaallisen liikkuvuuden parantamiseksi tähtäävä hanke on kuitenkin aloitettu vuonna 2017, jolloin kaikkiin ongelmakohtiin ei ole vielä ehditty vaikuttaa. Lisäksi hanke on rahoitusriippuvainen, jolloin hankkeen rahoituksen leikkaaminen vaikuttaa suoraan tehtäviin toimenpiteisiin. Sotilaallista liikkuvuutta kehitetään, mutta toistaiseksi Itä-Euroopassa on vielä haasteita infrastruktuurin kestävyuden kanssa. Esimerkiksi Puolassa Gdanskin ja Varsovan läpi kulkeva Vistula-joki³¹⁰ luo haasteita raskaiden osastojen ylitykselle. Kyseisen joen yli kulkee vain muutama silta, joiden kantoraja on yli 55 tonnia, jolloin esimerkiksi Yhdysvaltojen M1 Abrams taistelupanssarivaunut ja brittien Challenger II vaunut eivät voi turvallisesti ylittää jokea kuin muutamasta kohdasta³¹¹.

Kokonaisuutena Naton haasteet voimanprojisoinnissa liittyvät Venäjän asettamiin vaatimukseen joukkojen nopeasta tarpeesta Baltian maiden tukemiseksi, sekä Venäjän kykyyn vaikuttaa kauaskantoisilla aseilla joukkojen siirtoja. Näin ollen nopeasti tarvittavien Nato-joukkojen projisointia Baltian maihin kyetään hidastamaan ja osittain jopa estämään. Lisäksi erityisesti Saksan itäpuolisen Euroopan infrastruktuuri aiheuttaa haasteita raskaan kaluston kuljettamiselle, mikä edelleen vaikuttaa projisoinnin nopeuteen.

4.3 Yhdistelmä

*“(...) despite recent efforts to change the balance of conventional forces in the Baltics in the Allies’ favor, Russia would still dominate any conflict in the short- to medium-term until the Alliance would be able to bring, likely across the Atlantic, overwhelming resources to bear upon the conflict.”*³¹²

Venäjä on 2010-luvulla pyrkinyt muuttamaan alueellista ja kansainvälistä järjestystä laajentaakseen vaikutuspiiriään. Lisäksi se on pyrkinyt palauttamaan valta-asemaansa, joka laski Neuvostoliiton romahduksen myötä. Venäjä näkee Naton – ja erityisesti Yhdysvaltojen – laajentumisen uhkana sen kansalliselle turvallisuudelle. Toisaalta Nato kokee Venäjän sotilaallisen suorituskyvyn nousun ja sen viimeaikaiset toimet uhkana omille jäsenvaltioilleen.

³⁰⁹ Hagström et als. (2019), s. 26.

³¹⁰ Vistula-joki (Veiksel-joki) on Puolan pisin ja levein joki, joka kulkee puolan läpi pohjois-eteläsuunnassa.

³¹¹ Freedberg, Sydney: *OMFV: The Army’s Polish Bridge Problem*. 6.2.2020. Breaking Defence. [<https://breakingdefense.com/2020/02/omfv-the-armys-polish-bridge-problem/>], luettu 18.3.2020. M1 Abrams- ja Challenger II- vaunut painavat reilusti yli 60 tonnia. Lisäksi Saksan Leopard 2-vaunut ja Ranskan Leclerc-vaunut painavat noin 55 tonnia, jolloin myös näiden vaunujen ylitys on mahdollista vain muutamista silloista.

³¹² Day (2018), s. 10.

Huolimatta Nato-maiden asevoimiin kohdistuneista muutoksista kylmän sodan päättymisen jälkeen, Nato on edelleen määrällisesti ja taloudellisesti vahvempi kuin Venäjä, jolloin Venäjä ei suoranaisesti halua laajamittaista kriisiä Naton kanssa. Venäjän muodostama uhka liittyy kuitenkin siihen, että se toimillaan osoittaa Naton kyvyttömyyden puolustaa uskottavasti omia jäsenvaltioitaan.

Mikäli Baltian maiden kriisi syttyisi, se jättäisi Natolle kaksi vaihtoehtoa: aloittaa vaikea, epävarma ja mahdollisesti laajamittainen eskalaatio Baltian maiden vapauttamiseksi tai hyväksyä tappio. Molemmissa tapauksissa Naton yhtenäisyys ja liiton olemassaolo ovat koetuksella. Näin ollen, mikäli Nato ei kykene muodostamaan riittävää pelotetta, Venäjä voi yrittää hyväksikäyttää Naton yhtenäisyyden puutetta ja aloittaa eskalaation Baltian maissa. Tämä voi kriisin pitkittyessä ja tappioiden kasvaessa johtaa siihen, että Nato-maat eivät halua uhrata lisää omia joukkojaan Baltian maiden puolustamiseksi tai takaisin valtaamiseksi.

Sodan kuvan muutoksen seurauksena Nato ei ole joutunut siirtämään suuria laajamittaiseen sotaan kykeneviä osastoja lähes 30 vuoteen. Tämä on vaikuttanut sen nykyiseen kykyyn muodostaa ja projisoida suuria joukkokokonaisuuksia. Lisäksi kylmän sodan jälkeen länsimaiset asevoimat ovat kaikissa kriiseissä ja sodissa omanneet ilmaherruuden ja suorituskyvyllisen ylivoiman esimerkiksi kaukovaikutuskyvyssä, jolloin länsimaisissa asevoimissa hävisi kiinnostus moniin suorituskykyihin, joita tarvitaan vertaistason olevan vastustajan kanssa. Pääosin kylmän sodan jälkeiset vastustajat ovat olleet vain alhaisen kehityksen omaavia vihollisia.³¹³ Nyt kuitenkin 2020-luvulla Natolla on haasteita kyetä toimimaan kauko- ja täsmävaikutuskyvyn alla, jolloin joukkojen projisointi Baltian maiden tukemiseksi aiheuttaa haasteita.

Baltian maissa olevat joukot eivät kykene torjumaan Venäjän hyökkäystä. Naton haasteet liittyvät näin ollen riittävien vahvistusten saamiseen Baltian maiden tukemiseksi. Venäjällä on Baltian maissa aika- ja etäisyystekijät puolellaan, jolloin Venäjä saa projisoitua enemmän voimaa Baltian maihin aikaisemmin kuin Nato. Tämä aiheuttaa Natolle haasteita, koska Venäjän saadessa nopeammin voimaa Baltian maihin myös vaatimukset Naton asevoimille kasvavat. Näin ollen, mikäli Venäjä saa vallattua Baltian maat, Nato joutuu varautumaan pitkään kriisiin ja laajamittaiseen joukkojen muodostamiseen, jolloin pelkona on se, että Venäjä saa muutettua tilanteen jäätyneeksi poliittiseksi kriisiksi ja lopulta poliittiseksi voitoksi. Näin ollen Naton yksi haaste on se, miten se saa pidettyä itsensä uskottavana liittona, kunnes riittävät voimat saadaan projisoitua Baltian maiden takaisin valtaamiseksi.

---

³¹³ Ks. esim: Hagström et als. (2019), s. 45.

Tutkimuksesta on rajattu pois ydinaseiden käytön muodostamat haasteet. Ydinaseiden käytöllä uhkaaminen voi kuitenkin vaikuttaa Naton nopeusvaatimukseen, koska Venäjän strategiana voi olla nopea alueiden haltuunotto, ydinaseiden saattaminen valmiustilaan ja ydinaseilla uhkaaminen, jolloin Nato-vahvistusten siirtäminen Baltian maiden tueksi muuttuu huomattavasti hankalammaksi – ainakin poliittiselta kannalta. Toisin sanoen Venäjä voisi käyttää Baltian maiden alueiden valtaamisen tueksi ydinaseretoriikkaa, kuten se toimi Krimin miehityksen jälkeen³¹⁴. Tämä toimintatapa aiheuttaisi Naton toiminnalle huomattavia haasteita ja edelleen korostaisi vaatimusta Naton nopeaan interventioon Baltian maiden tukemiseksi.

Voimasuhteet ensimmäisten viikkojen ja kuukausien aikana ovat Venäjällä. Erityisesti, kun otetaan huomioon se, että Naton tulee saavuttaa ylivoima, mikäli sen status muuttuu puolustajasta hyökkääjäksi. Lisäksi erityisesti kriisin ensimmäisinä viikkoina Venäjällä on kalustollinen ja suorituskyvyllinen ylivoima, koska se kykenee käyttämään lähes koko Läntisen sotilaspiirin suorituskykyjä mukaan lukien kaukovaikutuskyvyt, joka edelleen asettaa haasteita sille, miten Nato siirtää joukkoja Baltian maihin ja miten se suojaa oman toimintansa kriisin kaikissa vaiheissa.

---

³¹⁴ Ks. esim.: Hall, John: *Putin threatens nuclear war: Russian leader will take any necessary step to drive Nato out of Baltics and defend Crimea*. 2.4.2015. Daily Mail. [<https://www.dailymail.co.uk/news/article-3022793/Putin-threatens-nuclear-war-Russian-leader-necessary-step-drive-Nato-Baltics-defend-Crimea.html>] ja Smith-Spark, Laura: *Russia was ready to put nuclear forces on alert over Crimea, Putin says*. 16.3.2015. CNN. [<https://edition.cnn.com/2015/03/16/europe/russia-putin-crimea-nuclear/index.html>], luettu: 20.3.2020.

5 POHDINTA

Suorituskykyjen vertailu ja arviointi on haastava prosessi, koska suorituskykyjä arvioidaan kirjoitettujen tekojen ja sanojen perusteella. Näin ollen *todellista* tilannesidonnaista suorituskykyä on haastavaa arvioida faktisesti. Tämän vuoksi tutkimuksessa on käytetty ilmaisua *potentiaalinen*, jolla on tarkoitettu mahdollista hypoteettista kykyä tai voimaa, mikä on käytettävissä kriisin sattuessa. Tässä tutkimuksessa ei ole arvioitu potentiaalisen voiman käyttöön liittyviä faktisia tekijöitä, jolloin tutkimus ei osoita, mitä voimia olisi *varmasti* käytössä Baltian maiden kriisissä. Voimat perustuivat tutkimuskirjallisuudessa ja artikkeleissa esitettyihin arvioihin ja tutkijan omaan päättelyyn, jolloin joukkojen määrällisten tekijöiden vaikutusta Naton haasteisiin voidaan arvioida vain oletuksena.

Tässä tutkimuksessa oli länsimaisen tutkimuskirjallisuuden näkemys Naton ja Venäjän sotilaallisista suorituskyvyistä. Toisin sanoen Venäjän subjektiiviseen käsitykseen ei otettu kantaa, jolloin tuloksista voidaan päätellä vain Nato-maiden arvio Baltian maiden haasteista ja siellä käytettävistä suorituskyvyistä. Venäläisessä tutkimuskirjallisuudessa ja arvioissa Venäjän ja Naton suorituskyvyt voivat näyttäytyä erilaisilta ja ne voidaan kokea erilaisiksi. Näin ollen Venäjän käsitys Naton haasteista Baltian maiden tukemisessa voisi olla erilainen, jolloin tähän tutkimukseen nojaten voidaan sanoa, että tutkimuskohteena on ollut länsimainen käsitys Baltian maiden tukemisen haasteista.

Tutkimuksessa tarkasteltiin sotilaallista suorituskykyä muun muassa joukkomäärien, laadun ja Natossa tehtyjen toimenpiteiden kannalta. Tutkimuksen oletus oli se, että Baltian maiden kriisissä Naton jäsenvaltiot lunastavat turvatakuut ja osallistuvat Baltian maiden puolustamiseen. Näin ollen tutkimuksessa on käsitelty vain yksi puoli Naton kollektiivisesta puolustuksesta. Toinen näkökulma on politiikan merkitys Naton päätöksenteossa ja kollektiivisessa puolustuksessa, jolloin tutkimuksen keskiössä olisi se, onko Natolla poliittista halua puolustaa Baltian maita. Erityisesti, kun ottaa huomioon liiton sisäiset ”erimielisyydet”, jaetut uhkakuvat sekä taakanjaon ongelmat, voidaan saada hyvinkin erilaisia tuloksia siitä, mitkä ovat Baltian maiden tukemisen haasteet. Ylipäätään voitaisiin kysyä sitä, puolustaisiko Nato konsensusessa Baltian maita – varsinkin, kun vaakakupin toisessa päässä on kolmen pienen jäsenvaltion suvereniteetti ja toisessa päässä riski laajamittaisesta sodasta, joka voi pahimmillaan eskaloitua ydinsodaksi. Näin Naton kaikkien jäsenvaltioiden oma turvallisuus olisi kyseenalaistettu – myös Yhdysvaltojen. Olisiko Nato valmis tukemaan Baltian maita?

Edelliseen kappaleeseen viitaten Nato on monimutkainen sotilasliitto, jonka poliittinen koheesio voidaan nähdä hyvin moninaisena. Kuten johdannossa todettiin, Naton tärkein tehtävä on puolustaa omia jäsenvaltioitaan. Uhkakuvat määrittävät kuitenkin sen *miltä* jäsenvaltioita tulisi puolustaa, jolloin näkemykset uhkatyypistä vaikuttavat Naton strategian kehitykseen. Nato on geopolittisesti laaja sotilasliitto ja sen jäseninä on poliittisesti erilaisia valtioita, jolloin yhteisten uhkakuvien osoittaminen ei ole itsestäänselvyys. Huolimatta siitä, että valtiot ovat sotilaallisesti liittoutuneet, niillä on lähtökohtaisesti omat poliittiset intressit kansainvälisessä järjestelmässä, jolloin liittokunnassa voi muodostua sisäisiä haasteita. Toisin sanoen Naton sisäinen ajattelu ei perustu aina samoihin intresseihin, jolloin Natossa voi syntyä koheesioon liittyviä haasteita. Esimerkiksi vuonna 2017 Turkki teki sopimuksen venäläisen S-400 ilmapuolustajajärjestelmän hankkimisesta, mikä aiheutti ihmetystä Nato-liittolaisilla ja nosti jännitteitä Turkin ja Yhdysvaltojen välille³¹⁵. Näin ollen tutkimusaihetta olisi mielenkiintoista lähestyä myös Naton koheesio- ja näkökulmasta, jolloin Naton kollektiivisen puolustuksen haasteet oletettavasti näyttäytyisivät monimutkaisempana poliittisena arviointina.

Tutkimusta tarkasteltiin sodan kuvan muutoksen näkökulmasta, jolloin kylmän sodan päättymisen jälkeiset uhkakuvat muokkasivat Naton asevoimia ja muuttivat niiden tehtäviä, luonnetta ja käyttöä. Vuoden 2014 tapahtumien seurauksena Nato on myös alkanut palauttaa kylmän sodan aikaisia suorituskykyjä, jolloin turvallisuusympäristön muutos on muuttanut ja tulee muuttamaan Naton asevoimia. Suorituskykyjen kehittäminen vie kuitenkin aikaa, jolloin mielenkiintoinen jatkotutkimustarve olisi selvittää, miltä Naton kollektiivinen puolustus näyttäisi esimerkiksi 2040-luvulla. Naton kollektiivinen puolustus on sidoksissa uhkakuviin, jolloin uhkakuvat osoittavat tulevan kehityksen. Jatkuuko nykyaikainen suorituskykyjen kehittäminen, vai muuttuuko esimerkiksi Venäjän valtapoliittinen käyttäytyminen, mikä voi jälleen vaikuttaa Naton asevoimien käyttöön? Tutkijan mielestä Naton tämän hetkinen suunta on oikea, vaikka se ei ole vielä riittävä.

Yhdysvaltojen lisääntyvä läsnäolo Euroopassa lisää ainakin toistaiseksi vakautta Nato-maiden näkökulmasta. Lisäksi se nopeuttaa mahdollisiin kriiseihin puuttumista, mikä nostaa liittokunnan pelotetta. Tässä toki joudutaan kysymään, kuinka kauan ja kuinka paljon Yhdysvallat panostaa Euroopan puolustukseen. Erityisesti, kun otetaan huomioon Yhdysvaltojen intressit muualla, esimerkiksi Aasiassa ja arktisella alueella, sekä taakanjaon haasteet Yhdysvaltojen ja Euroopan välillä. Lisäksi lähitulevaisuus osoittaa miten Naton valmiusaloite (NRI) onnistuu.

³¹⁵ Woody, Christopher: *Turkey will reportedly start getting Russia's advanced missile defense system in 2019, despite US efforts to block it*. 21.8.2018. Business Insider. [<https://www.businessinsider.com/r-russia-to-start-delivering-s-400-defense-system-to-turkey-in-2019-ifax-2018-8?r=US&IR=T>], luettu: 5.4.2020.

Naton valmiusaloitteella on merkitystä kollektiiviselle puolustukselle pelotteen ja suorituskykyjen noston kannalta. Mikäli tulevaisuudessa aloitteen mukaiset maajoukot (30 pataljoonaa) saadaan muodostettua 30 päivässä ja ne kyetään vakuuttavasti organisoimaan, sillä on huomattava merkitys mahdollisen kriisin ehkäisemiseksi ja tarvittaessa kriisissä menestymiseksi. Samoin jäsenvaltioiden puolustusmenojen kasvattaminen ja menojen allokointi suorituskykyjen kehittämiseen lisää liittokunnan suorituskykyä ja kasvattaa pelotetta. Tällä hetkellä puolustusmenojen kehitys on myönteinen, mutta pysyykö kehitys nousevana? Vaikuttaako esimerkiksi koronaviruksen (COVID-19) aiheuttama pandemia valtioiden taloudellisiin menoihin ja sitä kautta puolustusmenoihin?

Tutkimuksen teoreettinen näkökulma – sodan kuvan muutoksen vaikutus asevoimiin – sopii hyvin tähän tutkimukseen, koska ilman sodan kuvan muutosta Naton kollektiivisen puolustuksen haasteita ei välttämättä edes tarvitsisi tutkia. Toisin sanoen, mikäli Naton jäsenvaltiot omaisivat vahvat suorituskykyiset asevoimat, jotka kykenisivät enemmän tai vähemmän laajamittaiseen sodankäyntiin ja joukkojen siirtämiseen, myös haasteet olisivat erilaiset ja todennäköisesti ne olisi vähäisemmät.

Aihetta olisi voinut lähestyä myös eri teorioiden näkökulmasta. Esimerkiksi realistisen näemyksen mukaan Nato voidaan nähdä välineenä vallan kasvattamiselle ja toisaalta ulkoisen tasapainottamisen keinona, jolloin esimerkiksi Yhdysvaltojen näkökulmasta Nato on osaltaan väline omien intressien edistämiseen. Toisaalta pienten jäsenvaltioiden kannalta Nato on keino tasapainottaa uhkaa uhkatasapainoteorian mukaisesti. Esimerkiksi Naton poliittisen merkityksen arvioinnissa voitaisiin tarkastella Naton kollektiivista puolustusta realismin näkökulmasta, jolloin yksi keskeinen tarkastelukohde olisi, onko Natolla tahtoa puolustaa Baltian maita realismin säännöin toimivassa anarkkisessa maailmassa.

Kokonaisuutena Naton sotilaallisten suorituskykyjen tarkastelu antaa yhden näkökulman Baltian maiden tukemiseen liittyvien haasteiden tarkastelulle. Pelkästään Naton merkittävä rooli Euroopan ja sen lähialueen turvallisuuspoliittisena vaikuttajana avaa suhteellisen paljon tutkittavaa Natoon liittyvässä tutkimuksessa. Maailma muuttuu ja kansainvälinen turvallisuusjärjestelmä sen mukana. Mikä on Naton rooli länsimaisessa turvallisuusajattelussa ja Euroopan turvallisuuden takaajana tulevaisuudessa? Miten länsimainen sodan kuva tulee muuttumaan ja miten Nato kykenee perustelemaan tarkoituksensa myös tulevaisuudessa?

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Opinnäytteet ja julkaisemattomat tutkimukset

Noronen, Tuomo: *Baltia - Naton Akilleen kantapää*. Diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2019

Peltonen, Paavo: *Baltian maiden turvallisuuspoliittiset valinnat*. Pro gradu, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2018.

Soinoja, Sami: *Venäjän asevoimien uusi ilme - Moottoroidun jalkaväkiyhtymän kehittämisen vaikutukset Venäjän läntisen sotilaspiirin taistelupotentiaaliin 2000-luvulla*. Pro gradu. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2016.

2 JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Tutkimukset ja opinnäytteet

Blombergs, Fred; *Euroopan voimatasapainojärjestelmä 1990-2012; Euroopan vakaus rakenteellisen, uusklassisen ja hegemonisen realismin näkökulmasta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 32, Helsinki 2013.

Boston, Scott, Michael Johnson, Nathan Beauchamp-Mustafaga & Yvonne K. Crane: *Assessing the Conventional force imbalance in Europe, Implications for countering Russian local superiority*. RAND Corporation, Santa Monica 2018.

Chapman, Ben: *Recent U.S. and International Assessment of Baltic Security Developments*. Security and Defence Quarterly 9/2019 Vol 26 No 4. Saatavilla internetistä: [<https://doi.org/10.35467/sdq/112252>], viitattu: 2.3.2020.

Chivvis, Christopher S., Raphael S. Cohen, Bryan Frederick, Daniel S. Hamilton, Stephen Larrabee & Bonny Lin: *NATO's Northeastern Flank; Emerging opportunities for Engagement*. RAND Corporation, Santa Monica 2017.

Crane, Keith, Olga Oliker & Brian Nichiporuk: *Trends in Russian's Armed Forces, An overview of Budgets and Capabilities*. RAND Corporation, Santa Monica 2019.

Dalsjö, Robert, Christofer Berglund & Michael Jonsson: *Bursting the Bubble; Russian A2/AD in the Baltic Sea Region: Capabilities, Countermeasures, and Implications*. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. Tukholma 2019.

Fabian, Billy, Mark Gunzinger, Jan Van Tol, Jacob Cohn & Gillian Evans: *Strengthening the defence of NATO's eastern frontier*. Center for Strategic and Budgetary Assessments, CSBA, Washington D.C. 2019.

Forss, Stefan, Lauri Kiianlinna, Pertti Inkinen & Heikki Hult: *The Development of Russian Military Policy and Finland*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 2: tutkimuslauseita No 49, Juvenes Print Oy, Tampere 2013.

Frühling, Stephan & Guillaume Lasconjarias: *NATO, A2/AD and the Kaliningrad Challenge, Survival; Global Politics and Strategy; Sovereignty and disorder*. Routledge, Taylor & Francis Group, 2016.

Hagström, Eva (ed.), Robert Dalsjö, Jakob Gustafsson & John Rydqvist: *Deterrence by Reinforcement, The Strengths and weaknesses on NATO's Evolving Defence Strategy*. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, Tukholma 2019.

Harris, Catherine & Frederick W. Kagan: *Russian military posture: Ground forces order of battle*. Institute for the study of war, ISW. Washington, D.C. 2018.

Hooker R.D.: *How to Defend the Baltic States*. The Jamestown foundation, Washington, DC, 2019.

Lagerstam, Kaarle; *Naton muutos; Tutkimus Naton sotilaallisen rakenteen kehittämiseen vaikuttaneista tekijöistä kylmän sodan jälkeen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, No 22, Helsinki 2005.

Ochmanek, David, Peter A. Wilson, Brenna Allen, John Speed Meyers & Carter C. Price: *U.S. Military Capabilities and Forces for a Dangerous World: Rethinking the U.S. Approach to Force Planning*. RAND Corporation, Santa Monica 2017.

Shlapak, David A. & Michael W. Johnson: *Reinforcing deterrence on NATO's eastern flank, Wargaming the defence of the Baltics*. RAND Corporation, 2016.

Shurkin, Michael: *The Abilities of the British, French, and German Armies to Generate and Sustain Armored Brigades in the Baltics*. RAND Corporation. Santa Monica 2017.

Szayna, Thomas: *Nato enlargement, 2000-2015: Determinants and implications for defence planning and shaping*. RAND Corporation, Santa Monica 2001.

Väisänen, Risto: *Englannin turvallisuuspolitiikan kehitys toisen maailmansodan jälkeen: Strateginen doktriini ja asejärjestelmät*. Sotatieteen laitoksen strategian toimisto, Julkaisusarja 1 No 4, Helsinki 1975.

2.2 Kirjallisuus

Adler, Emanuel: Constructivism and International Relations, *Handbook of International Relations*. Carlsnaes, Walter, Thomas Risse & Beth Simmons (eds.), SAGE Publications, Lontoo 2002.

Blombergs, Fred (ed.): *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia Nro 4, Helsinki 2016.

Defence Intelligence Agency: *Russia Military Power: Building A Military to Support Great Power Aspirations*. DIA, 2017.

Friis, Karsten (ed.): *Nato and collective defence in the 21st century – An assessment of the Warsaw Summit*. Routledge, New York, 2017.

Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara: *Tutki ja kirjoita*. Bookwell Oy, Porvoo 2015.

Huttunen, Mika & Jussi Metteri: *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiatietoa n:o 1/2008, Edita Prima Oy, Helsinki, 2008

International Institute for Strategic Studies (IISS): *The Military Balance 2020*. Taylor & Francis Group, Lontoo 2020.

International Institute for Strategic Studies (IISS): *The Military Balance 2019*. Taylor & Francis Group, Lontoo 2019.

International Institute for Strategic Studies (IISS): *The Military Balance 2017*. Taylor & Francis Group, Lontoo 2017.

International Institute for Strategic Studies (IISS): *The Military Balance 2013*. Taylor & Francis Group, Lontoo 2013.

Karvinen, Jyrki & Juha-Antero Puistola: *NATO JA SUOMI*. Auditorium kustannusosakeyhtiö, Helsinki 2015.

Kosola, Jyri: *Vaatimustenhallinnan opas*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotatekniikan laitos, Julkaisusarja 5 No 12. Juvenes Print, Tampere 2013.

Kuhn, Thomas: *The Structure of Scientific Revolutions*. The University of Chicago Press, Chicago 1962.

Kuusisto, Rauno: Ajattelun kehys, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, Huttunen, Mika & Jussi Metteri (eds.), Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2 nro 1/2008, Helsinki 2008.

Lalu, Petteri, Juha Kukkola, Simo Pesu & Katri Pynnöniemi: Venäjän sotilaallinen puolustaminen, *Voiman Venäjä*. Puolustusministeriö, Grano Oy, Helsinki 2019.

Lavikainen, Jyri, Katri Pynnöniemi & Sinikukka Saari: *Voiman Venäjä: Venäjän ulkopoliittika*. Puolustusministeriö, Grano Oy, Helsinki 2019.

Lindley-French, Julian: *The North Atlantic Treaty Organization; The Enduring Alliance*. Routledge, Taylor & Francis Group. New York 2007.

Lohela, Tiia: *Nato tänään*. Puolustusvoimien tutkimuslaitos, Riihimäki 2016.

Nicholson, John W.: *NATO's Land forces, Strength and speed matter*. PRISM Vol 6, No 2 2016, Center for Complex Operations, Washington DC. 2016.

Ochmanek, David: *Restoring U.S. Power Projection Capabilities, Responding to the 2018 National Defence Strategy*. RAND Corporation. Santa Monica 2018.

Panschin, Vladimir: ”Niin sotii kuin harjoittelee”; *Tulkintoja Zapad-2017 sotaharjoitustapahtumista sekä arvio Venäjän asevoimien joukkojen käytöstä ja toimintatavoista Zapad-2017 harjoitukseen peilaten*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita Nro 10, Helsinki 2019.

Panschin, Vladimir: *Raportti Venäjän asevoimien strategisesta esikunta- ja johtamisharjoituksesta Tsentr-2019*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita Nro 14, Helsinki 2019.

Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä (eds.): *Muuttuva sota*. Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian Laitos, Kustannus Oy Suomen Mies, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2005.

Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä (eds.): *Sota - Teoria ja todellisuus, Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos; Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy Helsinki 2008.

Rostoks, Toms: *Baltic States and NATO: Looking Beyond the Article V*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4: Työpapereita No 44, Helsinki 2013.

Salonius-Pasternak, Charly (ed.): *Joidenkin puolustamisesta monen turvaamiseen, Naton tie puolustusliitosta turvallisuusmanageriksi*. UPI-raportti 17/2007, Multiprint Oy, Helsinki 2007.

Salomaa, Markku: *Puhutaan Natosta*. Docendo Oy, Jyväskylä 2015.

- Shevin-Coetzee, Michelle: *The European deterrence Initiative*. Center for Strategic and Budgetary Assessments, CSBA. Washington D.C. 2019.
- Sipilä, Joonas, Tommi Koivula, Olli-Matti Mikkola & Antti Pulkka: *Analyysiopas*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Juvenes Print Oy, Tampere 2017, (ST IV).
- Sirniö, Kimmo & Heikki Huopainen: Ajatuksia taktiikasta; taisteluosasto- ja pataljoonatasan näkökulmasta, *Ajatuksia taktiikasta, Maavoimien taistelu 2015*. Kiikka, Jarmo (ed.). Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 4 No 1, Juvenes Print, Helsinki 2013.
- Snyder, Glenn: *Alliance Politics*, Cornell University Press, Ithaca 1997.
- Snyder, Glenn: *The Security Dilemma in Alliance Politics*. Cambridge University Press, Cambridge 1984.
- Stoicescu, Kalev & Henrik Praks: *Strengthening the Strategic Balance in the Baltic Sea Area*. International Centre for Defence and Security (ICDS), Estonia 2016.
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2004.
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Gummerus Kirjapaino Oy Vantaa, 2013.
- Veebel, Viljar & Illimar Ploom: *Are the Baltic States and NATO on the right path in deterring Russia in the Baltic?* Defence & Security Analysis 2019, Vol 35 No. 4. Taylor & Francis Group. Tartu 2019.
- Walt, Stephen; *The Origins of Alliances*. Cornell University Press, Ithaca, New York 1987.
- Westerlund, Fredrik & Susanne Oxenstierna (eds.), Gudrun Persson, Jonas Kjellen, Johan Nordberg, Jakob Hedeskog, Tomas Malmjöf, Martin Goliath, Johan Engvall & Nils Dahlqvist: *Russian military capability in a ten-year perspective - 2019*. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, Tukholma 2019.

Wood, Dakota L. (ed.): *2019 Index of U.S. Military Strength*. The Heritage Foundation. Washington D.C. 2019.

2.3 Artikkelit

Allers, Robin: Modern deterrence? NATO's Enhanced Forward Presence on the eastern flank, *Nato and collective defence in the 21st century*, Karsten Friis (ed.) Routledge, New York 2017.

Anteroinen, Jukka & Rainer Peltoniemi: Nato-jäsenyyden vaikutukset Suomen puolustusjärjestelmään, *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*, Fred Blomberg (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia Nro 4, Helsinki 2016.

Axe, David: *The U.S. Navy is Practising Sweeping the Atlantic Ocean of Russian Submarines*. 3.3.2020. The National Interest. [<https://nationalinterest.org/blog/buzz/us-navy-practicing-sweeping-atlantic-ocean-russian-submarines-129037>], viitattu: 15.3.2020.

Beraud-Sudreau, Lucie: *On the up: Western defence spending in 2018*, 15.2.2019 [<https://www.iiss.org/blogs/military-balance/2019/02/european-nato-defence-spending-up>], viitattu: 2.1.2020.

Cox, Matthew: *Army Sky Soldiers Prep for Middle East Deployment as US Buildup Continues*. 6.1.2020. [<https://www.military.com/daily-news/2020/01/06/army-sky-soldiers-prep-middle-east-deployment-us-buildup-continues.html>], viitattu: 6.3.2020.

Doane, Loran: *It takes an Army... to move an Army*. US Army, 17.1.2019. [https://www.army.mil/article/216211/it_takes_an_armyto_move_an_army], viitattu: 10.3.2020.

Fiorenza, Nicholas: *Nato improves force readiness*. Jane's; Jane's Defence Weekly 12/2019 [<https://www.janes.com/article/93011/nato-improves-force-readiness>], viitattu: 28.1.2020.

Freedberg, Sydney: *OMFV: The Army's Polish Bridge Problem*. 6.2.2020. Breaking Defence. [<https://breakingdefense.com/2020/02/omfv-the-armys-polish-bridge-problem/>], luettu 18.3.2020

Hall, John: *Putin threatens nuclear war: Russian leader will take any necessary step to drive Nato out of Baltics and defend Crimea*. 2.4.2015. The Daily Mail. [<https://www.dailymail.co.uk/news/article-3022793/Putin-threatens-nuclear-war-Russian-leader-necessary-step-drive-Nato-Baltics-defend-Crimea.html>], viitattu: 20.3.2020.

Harkins, Gina: *Russian Submarine Activity Has Picked Up in Atlantic, Navy 3-Star Says*. 5.2.2020. [<https://www.military.com/daily-news/2020/02/05/russian-submarine-activity-has-picked-atlantic-navy-3-star-says.html>], luettu: 15.3.2020.

Johnson, Dave: *VOSTOK 2018: Ten years of Russia strategic exercises and warfare preparation*. 20.12.2018. [<https://www.nato.int/docu/review/articles/2018/12/20/vostok-2018-ten-years-of-russian-strategic-exercises-and-warfare-preparation/index.html>], viitattu: 12.3.2020.

Judson, Jen: *Reforger redux? Defender 2020 to be 3rd largest exercise in Europe since Cold War*. 7.10.2019. Defence News. [<https://www.defensenews.com/land/2019/10/07/reforger-redux-defender-2020-exercise-to-be-3rd-largest-exercise-in-europe-since-cold-war/>], viitattu: 26.3.2020.

Kuusela, Janne: *Naton muutos ja tulevaisuuden näkymät, Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Fred Blombergs (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia Nro 4, Helsinki 2016.

Larsen, Jeffrey: *Nato's responses to Russian belligerence - An overview, Nato and collective defence in the 21st century – An assessment of the Warsaw Summit*. Karsten Friis (ed.) Routledge, New York, 2017.

Lasconjarias, Guillaume: *NATO's Response to Russian A2/AD in the Baltic States: Going Beyond Conventional?* Scandinavian Journal of Military Studies, 2(1), 2019. [<https://sjms.nu/articles/10.31374/sjms.18/>], viitattu: 7.1.2020.

Mikkola, Olli-Matti & Katri Pynnöniemi: Venäjän nollasummapelin valtopolitiikka, *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Fred Blomberg (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia Nro 4, Helsinki 2016.

Mercogliano, Salvatore: *Suppose There Was a War and the Merchant Marine Didn't Come?* U.S. Naval Institute. 01/2020.

[<https://www.usni.org/magazines/proceedings/2020/january/suppose-there-was-war-and-merchant-marine-didnt-come>], viitattu: 26.3.2020.

Mäkelä, Juha: Venäläinen sodan kuva muutoksessa, *Sota - teoria ja todellisuus, Näkökulmia sodan muutokseen*. Raitasalo Jyri & Joonas Sipilä (eds.) Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24. Helsinki 2008.

Nünlist, Christian & Martin Zapfe: *Nato after Wales: Dealing with Russia - Next steps*. CSS Analyses in Security Policy, No.161, Zurich 2014.

Petraitis, Daivis: *The Anatomy of Zapad-2017: Certain features of Russian military planning*. Lithuanian Annual Strategic Review vol. 16 2017-2018, 2018.

Raitasalo, Jyri: Kuka Eurooppaa puolustaa? *Kylkirauta No 276*, 3/2017.

Raitasalo, Jyri: *Long-term Defence Planning Assumptions Need to Change!*. Real Clear Defence. Saatavilla internetistä: [https://www.realcleardefense.com/articles/2018/02/15/long-term-defense_planning_assumptions_need_to_change_113063.html], viitattu 12.2.2020.

Raitasalo, Jyri: Sotaan varautumisesta aktiiviseen asevoiman käyttöön - Länsimainen sodan kuva muutoksessa, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*, Sivonen Pekka (ed.). Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Juvenes Print. Helsinki 2013.

Raitasalo, Jyri: Taistelu sodasta - Yhdysvaltojen vaikutus läntiseen sodan kuvaan kylmän sodan jälkeen. *Tiede ja ase Vol 62*, 01/2004. Saatavilla internetistä:

[<https://journal.fi/ta/issue/view/3133>], viitattu: 17.2.2020.

Raitasalo, Jyri: *Why NATO isn't ready to take on Russia*. The National Interest. 11/2017. [<http://nationalinterest.org/feature/why-nato-isnt-ready-take-russia-23052>], viitattu: 18.2.2020.

Ringsmose, Jens & Sten Rynning: Can NATO's new Very High Readiness Joint Task Force deter?, *NATO and collective defence in the 21st century, An assessment of the Warsaw Summit*. Karsten Friis (ed.). Routledge, Taylor & Francis Group, New York 2017.

Smith-Spark, Laura: *Russia was ready to put nuclear forces on alert over Crimea, Putin says*. 16.3.2015. CNN. [<https://edition.cnn.com/2015/03/16/europe/russia-putin-crimea-nuclear/index.html>], viitattu: 20.3.2020.

Tardy, Thierry: *The internal nature of the Alliance's cohesion*. NDC Policy Brief No 1, NATO Defence College, Research Division. Rome, 2019.

Walt Stephen: Alliances in a unipolar world, *International relations Theory and the consequences of unipolarity*. Ikenberry John G., Mastanduno Michael, Wohlworth William C. (eds.), Cambridge University Press, New York 2011.

Woody, Christopher: *Turkey will reportedly start getting Russia's advanced missile defense system in 2019, despite US efforts to block it*. 21.8.2018. Business Insider. [<https://www.businessinsider.com/r-russia-to-start-delivering-s-400-defense-system-to-turkey-in-2019-ifax-2018-8?r=US&IR=T>], viitattu: 5.4.2020.

Zapfe, Martin: *'Hybrid' threats and NATO's forward presence: Policy Perspectives Vol. 4/7* 2016. Center for security Studies (CSS). Zurich 2016. Saatavilla internetistä: [<https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/PP4-7.pdf>], viitattu: 15.1.2020.

2.4 Muut julkaistut lähteet

173rd Airborne Brigade: *Our Mission*. [<https://www.skysoldiers.army.mil/>], viitattu: 6.3.2020.

Army National Guard: *Guard Faqs*, [<https://www.nationalguard.com/guard-faqs>], viitattu: 4.3.2020.

Congressional Research Service: *U.S. Military Presence in Poland*, 2019

[<https://fas.org/sgp/crs/natsec/IF11280.pdf>], viitattu: 2.3.2020.

Day, Joseph A.: *Reinforcing NATO's deterrence in the east, General report*. NATO parliamentary assembly, Defence and security committee (DSC), 2018.

Euroopan komissio; Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja: *Yhteinen kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle, sotilaallisen liikkuvuuden toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta*. 3.6.2019.

[<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=JOIN:2019:0011:FIN:FI:PDF>], viitattu: 27.3.2020.

Joint Chiefs of Staff Instruction (CJCSI 3010.02E): *Guidance for developing and implementing joint concepts*, 2016.

[https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/concepts/cjcsi_3010_02e.pdf?ver=2018-08-01-134826-593].

Jyväskylän Yliopisto, menetelmäpolku: *Hermeneuttinen tutkimus*.

[<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metodit/metodit/metodit/tutkimusstrategiat/hermeneuttinen-tutkimus>].

Kadettikunta; Turvallisuuspolitiikan tietopankki 2019; *Venäjän asevoimat*. Saatavilla internetistä: [<https://turpopankki.fi/suomen-lahialueet/venaja-lahialue/venajan-asevoimat/asevoimat/#toggle-id-1>], viitattu: 26.11.2019.

Kadettikunta; Turvallisuuspolitiikan tietopankki 2019; *Venäjän sotilaspiirit*. Saatavilla internetistä: [<https://turpopankki.fi/suurvallat/venaja/venajan-asevoimat/venajan-sotilaspiirit/#toggle-id-1>], viitattu: 26.11.2019.

Military Factory: *Military capability definition (DoD)*.

[https://www.militaryfactory.com/dictionary/military-terms-defined.asp?term_id=3357].

NATO: *NATO: Ready for the Future: Adapting the Alliance (2018-2019)*. 2019.

[https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_11/20191129_191129-adaptation_2018_2019_en.pdf].

NATO: *A Short History of NATO*.

[https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm].

NATO: *Defence expenditure of NATO countries (2012-2019)*. Public Diplomacy Division 2019. [https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_06/20190625_PR2019-069-EN.pdf].

NATO: *DEFENDER-Europe 20*. [<https://shape.nato.int/defender-europe>].

NATO JFC Brunssum: *Nato Response Force Fact Sheet*. Saatavilla internetistä: [<https://jfcbs.nato.int/page5725819/nato-response-force-nrf-fact-sheet>].

NATO: *NATO Response Force*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49755.htm#].

NATO: *NATO Summit Guide; Warsaw 2016*. Saatavilla internetistä: [https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160715_1607-Warsaw-Summit-Guide_2016_ENG.pdf].

NATO: *NATO 2010 Strategic Concept*. [<http://www.natolibguides.info/nsc>].

NATO: *Active Engagement, Modern Defence; Strategic concept 2010*.

[https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf].

NATO: *Poland takes charge of NATO high readiness force*. 12/2019.

[https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_172334.htm].

NATO: *Strategic Concepts*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm].

NATO: *Summit meetings*. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50115.htm].

NATO: *The NATO force structure 2015*.

[https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69718.htm].

NATO: *The North Atlantic Treaty*. Washington D.C – 4 April 1949. Saatavilla internetistä: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?].

NATO: *Wales Summit Guide 2014*. Saatavilla internetistä: [https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20141008_140108-SummitGuideWales2014-eng.pdf].

NATO: *Wales Summit Declaration*. Saatavilla internetistä: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm].

NATO: NATO Fact Sheet (2019): *NATO's Enhanced Forward Presence*. [https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_10/20191024_1910-factsheet_efp_en.pdf].

NATO: NATO Fact Sheet (2016): *Nato's readiness Action Plan*. [https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160627_1607-factsheet-rap-en.pdf].

Shlapak, David A.: *Deterring Russian Aggression in the Baltic States, What it takes to win*. (testimony), RAND Corporation, Santa Monica 2017.

Sierla, Antti: *Suomen mahdolliset Nato-jäsenyyden vaikutukset*. Ulkoasiainministeriö, UTP20/2007 vp, 2007. Saatavilla internetistä: [https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kirjelma/Documents/utp_20+2007.pdf], viitattu: 2.7.2019.

The British Army Homepage; *Deployments Baltics*: [https://www.army.mod.uk/deployments/baltics/], viitattu: 16.1.2020.

The Heritage Foundation: *Assessing the global operating environment, Europe*. 10/2019. [https://www.heritage.org/military-strength/assessing-the-global-operating-environment/Europe], viitattu: 3.3.2020.

U.S. Army Europe: *2nd Cavalry Regiment*. 2018. [https://www.eur.army.mil/Newsroom/Fact-Sheets-Infographics/Fact-Sheet-Article-View/Article/1532499/2d-cavalry-regiment/], viitattu: 2.3.2020.

U.S. Army Europe: *Atlantic Resolve Fact Sheet*. [<https://www.eur.army.mil/Newsroom/Fact-Sheets-Infographics/Fact-Sheet-Article-View/Article/1451471/%20atlantic-resolve-fact-sheet/>], viitattu: 28.2.2020.

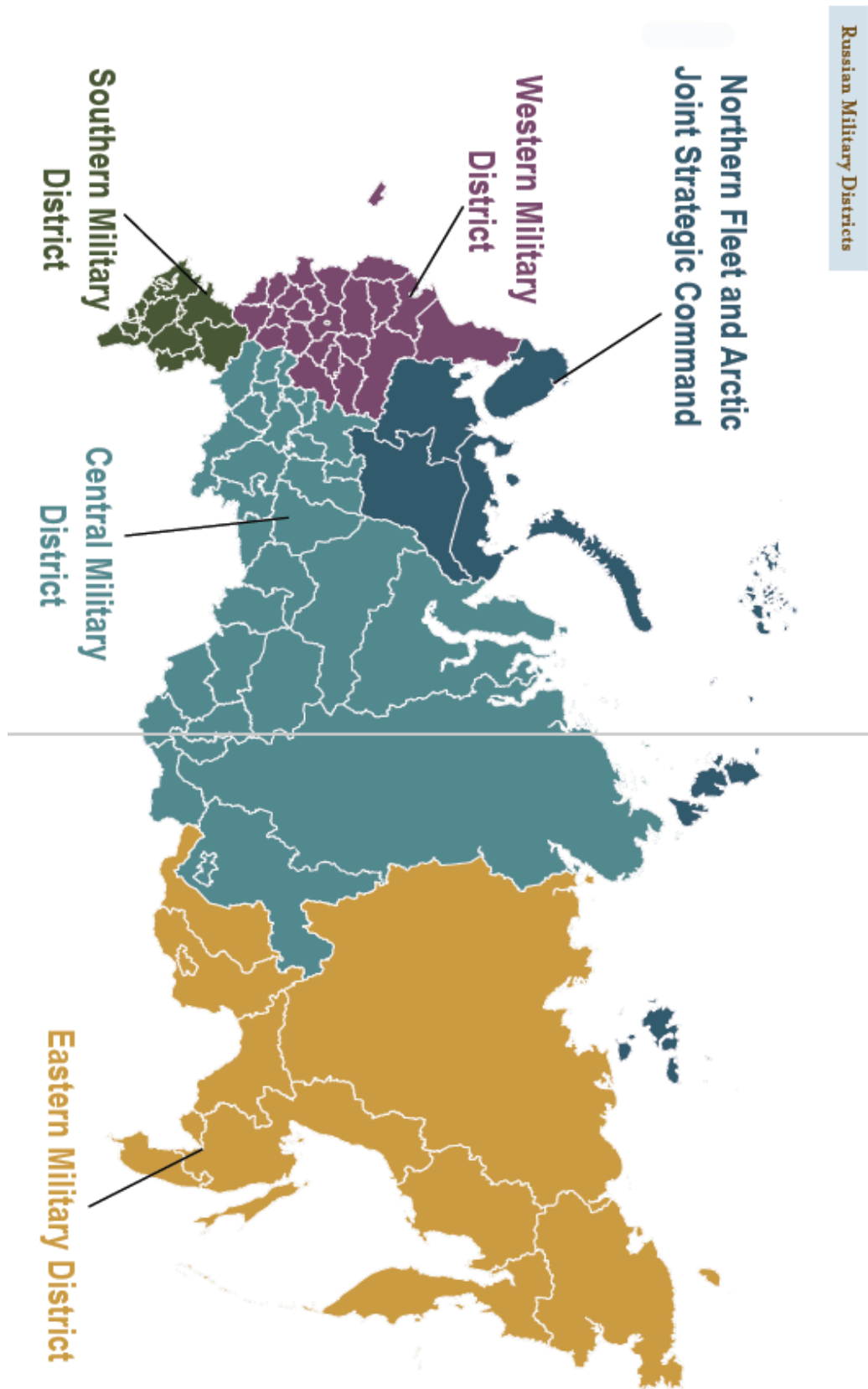
U.S. Army Europe: *DEFENDER-Europe 20 Fact Sheet*. [<https://www.eur.army.mil/Portals/19/documents/DEFENDEREurope/DEFENDEREurope20Factsheet200224.pdf>], viitattu: 26.3.2020.

U.S. Embassy & Consulate in Poland: *American Armored Brigade Combat Team in Poland*. [<https://pl.usembassy.gov/abct/>], viitattu: 28.2.2020.

LIITTEET

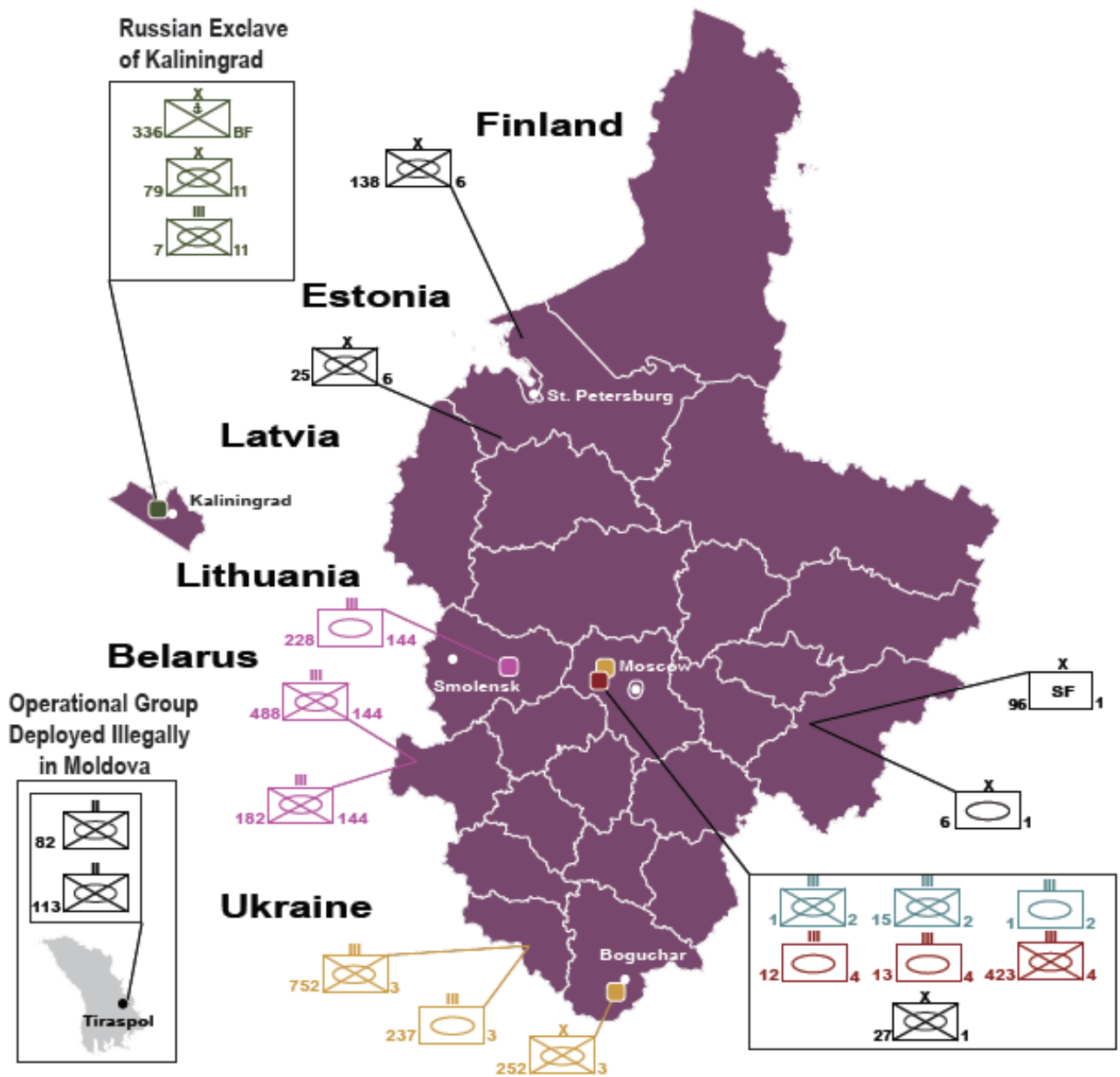
- LIITE 1 Venäjän sotilaspiirit (kartta)
- LIITE 2 Venäjän Läntisen sotilaspiirin kartta
- LIITE 3 Baltian maat ja lähiympäristö (kartta)
- LIITE 4 Kaliningradin ja Valko-Venäjän välinen alue (Suwalkin käytävä)

VENÄJÄN SOTILASPIIRIT (KARTTA)

³¹⁶ Harris, Catherine & Frederick W. Kagan: *Russian military posture: Ground forces order of battle*. Institute for the study of war, ISW. Washington, D.C. 2018, s. 24–25.

VENÄJÄN LÄNTISEN SOTILASPIIRIN KARTTA

³¹⁷ Harris, Catherine & Frederick W. Kagan: *Russian military posture: Ground forces order of battle*. Institute for the study of war, ISW. Washington, D.C. 2018, s. 30.

BALTIAN MAAT JA LÄHIYMPÄRISTÖ (KARTTA)

KALININGRADIN JA VALKO-VENÄJÄN VÄLINEN ALUE (SUWALKIN KÄYTÄVÄ)

